

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİNİN
BÜLLETENİ

Baş redaktor:
R.Y.Rzayev

Baş redaktorun
müavini:
Ş.Y.Yusifov

Redaksiya heyəti:
H.A.Mirzəyev
T.Ş.Mahmudov
B.H.Əsədov
Z.M.Quliyev
Ə.M.Rüstəmov
V.Ə.İbayev
H.Q.Nəsibov
Ə.A.Kərimov

Məsul katib:
A.M.Məmmədli

Redaksiyanın ünvanı:

Az 1025, Bakı şəhəri,
Xətai rayonu,
Yusif Səfərov küç.14
1193-cü məhəllə
Tel: 493-18-37
Faks: 493-18-37

www.supremecourt.gov.az

MÜNDƏRİCAT

Ulu Öndərin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Ali Məhkəmədə elmi-praktik konfrans keçirilmişdir.....2

Ali Məhkəmənin Plenumu.....4

Cinayət və hərbi işlər üzrə məhkəmə təcrübəsindən

Təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçisinin apellyasiya şikayətinə baxılanadək apellyasiya şikayəti vermə müddətinin keçməsi onu apellyasiya şikayətini dəyişmək hüququndan məhrum etmir..... 5

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin cinayətə təhrik etmə məsələsi üzrə hüquqi mövqeyinin nəzərə alınmaması məhkəmə qərarının ləğvinə səbəb olmuşdur..... 8

Şəxs barəsində cinayətlərin məcmusu üzrə cəza təyin edilməklə çıxarılmış hökm üzrə məcmuya daxil olan cinayətlərin sayından asılı olmayaraq bir məhkumluq yaranır..... 17

Mülki və inzibati-iqtisadi işlər üzrə məhkəmə təcrübəsindən

Apellyasiya şikayətinin dəlilləri üzrə araşdırma aparılmadığına görə apellyasiya məhkəməsinin qətnaməsi ləğv edilmişdir..... 24

Hakim işdə iştirak edən şəxslərin verdiyi tələblər üzrə qətnamə çıxarır və yalnız qanunda göstərilən müstəsna hallarda iddia tələblərindən kənara çıxa bilər..... 27

Daşınmaz əmlaka mülkiyyət hüququ və digər hüquqlar, o cümlədən icarə hüququ qanunla müəyyən edilmiş qaydada rəsmiləşdirilməli və dövlət qeydiyyatına alınmalıdır..... 30

Azərbaycan Respublikası İnzibati-Prosessual Məcəlləsinin 35-ci maddəsinin tələblərinə əməl edilməməklə verilmiş iddia mümkün sayılmamışdır..... 32

Məqalələr

Müzəffər Ağazadə: Cinayətlərin təkrar törədilməsi ilə bağlı normalar və ədalət prinsipi..... 39

Vüqar Quliyev: Adamları girov götürmə əməli: Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin ümumi və xüsusi normaları arasındakı ziddiyyət..... 45

Beynəlxalq əlaqələr

Ukraynalı hakimlərin Azərbaycana işgüzar səfəri..... 49

Avropa Şurası Venesiya Komissiyasının üzvləri Ali Məhkəmədə olmuşlar..... 51

Çin Xalq Respublikası Ali Xalq Prokurorluğunun Baş prokuroru Ali Məhkəmədə olmuşdur..... 52

Türkiyə Yüksək Yurisdiksiya Məhkəməsinin nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur..... 54

Türkiyə Ədliyyə Akademiyasının nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin fəaliyyəti ilə tanış olmuşdur..... 56

Ali Məhkəmədə görüş..... 57

Harvard Universitetinin tələbələri Ali Məhkəmənin sədri ilə görüşmüşlər..... 58

Türkiyə Respublikası Ali Məhkəməsinin Baş prokuroru Ali Məhkəmədə olmuşdur..... 59

AŞPA-nın Monitoring Komitəsinin həmsədrləri Ali Məhkəmədə olmuşlar..... 60

Ulu Öndərin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Ali Məhkəmədə elmi-praktik konfrans keçirilmişdir

26 aprel 2013-cü ildə Ali Məhkəmədə ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyi ilə əlaqədar elmi-praktik konfrans keçirilmişdir.

Konfransda Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev Ulu öndərin həyat və fəaliyyəti ilə əlaqədar məruzə etmişdir. Ali Məhkəmənin sədri Heydər Əliyevin şərəfli ömür yolunun müxtəlif mərhələlərindən, onun dünya miqyasında böyük siyasətçi, müstəqil, demokratik Azərbaycan dövlətinin qurucusu, milli-mənəvi dəyərlərin müdafiəçisi, paklıq və mənəvi təmizliyin təcəssümü kimi xüsusiyyətlərindən bəhs edərək, qazandığı ümumxalq məhəbbətini məhz xalqına, vətəninə, torpağına tükənməz sevgisi, məqsədi, amalı, xalqının xoşbəxt və işıqlı gələcəyi uğrunda mübarizədə heç bir çətinlikdən qorxmadan fədakarcasına fəaliyyət göstərməsi ilə əlaqələndirmişdir.

Məruzəçi qeyd etmişdir ki, Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə hazırlanmış, 1995-ci ilin noyabrında ümumxalq referendumunda qəbul olunmuş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası dövlət hakimiyyətinin mənbəyinin xarq olmasını rəsmiləşdirməklə demokratik hüquqi dövlət quruculuğunun, məhkəmə-hüquq sisteminin əsaslarını, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi və təmini üçün hüquqi bazanı müəyyənləşdirmişdir. Konstitusiyada ifadəsini tapan bir çox müddəalar məhz Heydər Əliyevin ideya, hüquqi və fəlsəfi baxışlarının təzahürü olmaqla uzun illər demokratik Azərbaycan dövlətinin inkişafı və çiçəklənməsinə, xalqın firəvan həyatına, hər bir Azərbaycan vətəndaşının azad, təminatlı gələcəyinə xidmət edəcəkdir.

Ümummilli liderin məhkəmə hakimiyyətinin demokratik dövlət hakimiyyətinin müstəqil qolu kimi bərqərar olması və inkişafı sahəsində islahatların həyata keçirilməsi, məhkəmə hakimiyyətinin gerçəkliyə həqiqi təsir göstərmək imkanının təmini, insanların hüquq və azadlıqlarının məhkəmə müdafiəsinin realılığa çevrilməsi üçün tövsiyə və göstərişləri uğurla həyata keçirilmişdir. Hazırda ölkədə üçpilləli məhkəmə sistemi müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərir, vətəndaşlar üçün məhkəməyə çatımlılığın təmini məqsədilə bölgələrdə apellyasiya və ağır cinayət məhkəmələri yaradılmış,

inzibati məhkəmələr fəaliyyətə başlamış, hakim korpusu dünya standartlarına cavab verən şəffaf metodlar əsasında formalaşdırılır, məhkəmələrin normal fəaliyyəti üçün maddi-texniki baza yaradılmışdır. Məruzəçi bu sahədə qazanılmış uğurları məhz Ulu öndərin məhkəmə hüquq sistemində islahatlara, bu sahədə inkişafa verdiyi önəmlə bağlı olduğunu vurğulamışdır.

Ali Məhkəmənin sədri ümummilli lider Heydər Əliyevin amallarının xalqın gündəlik fəaliyyətində və düşüncəsində yaşadığını bildirərək bu amalların xalqımızı tərəqqiyə inamla aparan, dahi rəhbərin siyasi kursunun davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla gerçəkləşdirildiyini vurğulamışdır.

Konfransda çıxış edənlər müstəqil dövlətimizin banisi və qurucusu Heydər Əliyevin fəaliyyətinin ayrı-ayrı mərhələləri haqqında danışmış, xatirələrini söyləmiş, onun irsinin daim yaşayacağını bildirmişlər.

Konfransın sonunda Ulu öndər Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətini əks etdirən film nümayiş etdirilmişdir.

Ali Məhkəmənin Plenumu

22 aprel 2013-ci ildə Ramiz Rzayevin sədrliyi ilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin növbəti Plenumu keçirilmişdir.

Plenumda “Vəkillərin ixtisas komissiyasına üzv təyin edilməsi” məsələsinə baxılmışdır. Plenumda həmçinin konkret mülki işlərə də baxılmışdır.

CİNAYƏT VƏ HƏRBİ İŞLƏR ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

Təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçisinin apellyasiya şikayətinə baxılanadək apellyasiya şikayəti vermə müddətinin keçməsi onu apellyasiya şikayətini dəyişmək hüququndan məhrum etmir.

Bakı şəhəri Xəzər rayon Məhkəməsinin 11 iyun 2012-ci il tarixli hökmü ilə Mayılov Məmmədağa Mirzəağa oğlu Azərbaycan Respublikası CM-nin 188-ci maddəsi ilə təqsirli bilinərək 400 (dörd yüz) manat miqdarında cərimə cəzasına məhkum edilmişdir.

Hökmə əsasən Mayılov Məmmədağa Mirzəağa oğlu ona görə təqsirli bilinib məhkum edilmişdir ki, o, torpaq üzərində qanunla müəyyən edilən mülkiyyət hüququnu pozmuş, yəni Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Türkan qəsəbəsi ərazisində, Türkan Üzümçülük Sovxozu deyilən yerdə yerləşən, Abşeron rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının 16 sentyabr 2011-ci il tarixli 1936 nömrəli sərəncamına əsasən 99 il müddətinə Ələsgərov Paşa Kamil oğlunun icarəsinə ayrılmış və sonradan Paşa Ələsgərov tərəfindən Gözəlov Rüşət Elbrus oğluna etibar edilmiş dövlət mülkiyyətində olan 2,0 ha torpaq sahəsini özbaşına tutmuşdur.

Bakı şəhəri Xəzər rayon Məhkəməsinin 11 iyun 2012-ci il tarixli hökmündən məhkum Mayılov Məmmədağa Mirzəağa oğlunun müdafiəçisi vəkil Hüseynova Gülzar Həsən qızı apellyasiya şikayəti vermişdir. Apellyasiya şikayəti baxılması üçün Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakiminin icraatına verildikdən sonra həmin şikayətə ilkin məhkəmə baxışının iclası 13 iyul 2012-ci il tarixə təyin edilmişdir.

Bundan sonra, 13 iyul 2012-ci il tarixdə məhkum Mayılov Məmmədağa Mirzəağa oğlu ərizə ilə müraciət edərək, müdafiəçisi Hüseynova Gülzar Həsən qızı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinin məhkəmə baxışından çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 13 iyul 2012-ci il tarixli qərarı ilə Bakı şəhəri Xəzər rayon Məhkəməsinin 11 iyun 2012-ci il tarixli hökmündən məhkum Mayılov Məmmədağa Mirzəağa oğlunun müdafiəçisi Hüseynova Gülzar Həsən qızı tərəfindən verilmiş

apellyasiya şikayətinin baxılmasına xitam verilmişdir.

Daha sonra məhkum Mayılov Məmmədağa Mirzəağa oğlunun digər müdafiəçisi vəkil Əliyev Kamil Bəhrüz oğlu Bakı şəhəri Xəzər rayon Məhkəməsinin 11 iyun 2012-ci il tarixli hökmündən apellyasiya şikayəti vermiş və eyni zamanda apellyasiya şikayətinin verilməsi üçün buraxılmış müddətin bərpasına dair vəsatət qaldırmışdır.

Bakı şəhəri Xəzər rayon Məhkəməsinin 30 avqust 2012-ci il tarixli qərarı ilə müdafiəçinin vəsatəti təmin edilməmişdir.

Bu qərardan müdafiəçi tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 01 oktyabr 2012-ci il tarixli ilkin baxış iclasının qərarı ilə təmin edilməmiş və 30 avqust 2012-ci il tarixli qərar dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin 01 oktyabr 2012-ci il tarixli qərarından müdafiəçi K.B.Əliyev kassasiya şikayəti verərək, apellyasiya şikayəti vermə müddətinin bərpa edilməsini, apellyasiya şikayətinin baxışının təmin olunmasına dair qərar çıxarılaqla işin apellyasiya məhkəməsinin baxışına göndərilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayəti belə əsaslandırılmışdır ki, əvvəllər məhkum M.Mayılovun hüquqlarını müdafiə etmiş vəkil G.H.Hüseynova apellyasiya şikayəti verərək Bakı şəhəri Xəzər rayon Məhkəməsinin 11 iyun 2012-ci il tarixli hökmünün ləğv edilməsini və Mayılov Məmmədağa Mirzəağa oğluna bəraət verilməsini xahiş etmişdir. İşin cinayət icraatında yox, mülki icraatda baxılması onun tərəfindən ortaya qoyulduqda, müdafiəçi G.H.Hüseynovanın verdiyi apellyasiya şikayəti məhkum M.Mayılovun tələbi ilə 13 iyul 2012-ci il tarixli ilkin məhkəmə baxış iclasının qərarı ilə məhkəmə baxışından çıxarılmış və iş birinci instansiya məhkəməsinə qaytarılmışdır.

13 iyul 2012-ci il tarixdə o, yəni müdafiəçi K.B.Əliyev Xəzər rayon Məhkəməsinin 11 iyun 2012-ci il tarixli hökmündən apellyasiya şikayəti vermiş, onun apellyasiya şikayəti cinayət işinə əlavə olunmuş və cinayət-prosessual qanunvericiliyinə müvafiq olaraq apellyasiya şikayəti hərəkətsiz saxlanılaraq vaxt təyin edilməklə iş birinci instansiya məhkəməsinə qaytarılmışdır.

Hökmdən onun tərəfindən verilmiş və artıq işə əlavə olunmuş apellyasiya şikayəti birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən baxılması üçün Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə göndərilmiş və həmin iş məhkəməyə daxil olduqdan sonra 18 avqust 2012-ci il tarixli qərarla CPM-nin 386-cı maddəsinə əsasən vaxt təyin edilməklə, iş təkrarən birinci instansiya məhkəməsinə qaytarılmışdır. Bu dəfə Xəzər rayon Məhkəməsinin hakimi hökmdən apellyasiya şikayəti vermək üçün apellyasiya şikayətinin verilməsi üçün buraxılmış müddətin bərpasına dair onun tərəfindən verilmiş vəsatətin təmin edilməməsinə dair qərar çıxarmışdır.

M.Mayılov haqqında hökmdən Bakı Apellyasiya Məhkəməsində ilk dəfə 13 iyul 2012-ci il tarixdə ilkin apellyasiya şikayətinə baxılarkən məhkum verilmiş apellyasiya şikayətinə etiraz bildirdikdə və yeni verilmiş apellyasiya şikayətinə baxılmasını tələb etdikdə, məhkəmə kollegiyası işdə iştirak edən prokurorun təklifini təmin etmiş və işi yeni verilmiş apellyasiya şikayəti ilə birlikdə birinci instansiya məhkəməsinə göndərmişdir. Beləliklə, ilk dəfə apellyasiya məhkəməsində işə baxılarkən məhkum tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə etiraz bildirildikdə və yeni verilmiş apellyasiya şikayətinin baxılması tələb edildikdə, prokurorun təklifi ilə işə əlavə olunmuş apellyasiya şikayəti cinayət işi ilə birlikdə hökm çıxarmış məhkəməyə qaytarılmışdır. Qeyd edilənlərə əsasən müdafiəçi buraxılmış müddətin bərpa edilməməsi haqda Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin 01 oktyabr 2012-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini və apellyasiya şikayətinin baxışının təmin edilməsi barədə qərar çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası işin materiallarını öyrənib, kassasiya şikayətinin dəlillərini

müzakirə edib, kassasiya şikayətinin təmin edilməməsi barədə dövlət ittihamçısının və həmin şikayətin təmin edilməsi haqqında müdafiəçinin və məhkumun çıxışlarını dinləyib hesab etmişdir ki, aşağıdakı əsaslara görə kassasiya şikayəti təmin edilməli və Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 01 oktyabr 2012-ci il tarixli apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının qərarı ləğv edilərək cinayət işi yeni apellyasiya baxışına göndərilməlidir.

Cinayət işinin materiallarından müəyyən edilir ki, Bakı şəhəri Xəzər rayon Məhkəməsinin 11 iyun 2012-ci il tarixli hökmündən məhkum Mayılov Məmmədağa Mirzəağa oğlunun müdafiəçisi Hüseynova Gülzar Həsən qızı tərəfindən qanunda nəzərdə tutulmuş müddətdə apellyasiya şikayəti verilmiş və Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi tərəfindən həmin apellyasiya şikayətinə ilkin baxılması 13 iyul 2012-ci il tarixə təyin edilmişdir. İlkin baxış iclası ərəfəsində məhkum M.M.Mayılov yeni müdafiəçi - vəkil Əliyev Kamil Bəhrüz oğlu ilə müqavilə bağlamışdır. Vəkil K.B.Əliyev məhkəmənin ilkin baxış iclasında özünün tərtib etdiyi yeni apellyasiya şikayətini təqdim edərək, təqsirləndirilən şəxsin əvvəlki müdafiəçisi Hüseynova Gülzar Həsən qızı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə deyil, yeni apellyasiya şikayətinə baxılmasını xahiş etmişdir. Məhkum M.M.Mayılov da ərizə təqdim edərək əvvəlki müdafiəçisi G.H.Hüseynova tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətini geri götürdüyünü bildirmiş və eyni zamanda yeni müdafiəçisi - vəkil K.B.Əliyevin təqdim etdiyi apellyasiya şikayətinə baxılmasını xahiş etmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının qərarı ilə məhkumun müdafiəçisi G.H.Hüseynova tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə baxılmasına xitam verilmiş, vəkil Əliyev Kamil Bəhrüz oğlunun təqdim etdiyi apellyasiya şikayətinin verilməsi müddətinin bərpası məsələsinə baxılması üçün cinayət işini birinci instansiya məhkəməsinə göndərmişdir. Bundan sonra məhkəmələr yuxarıda şərh edilən qaydada vəkil K.B.Əliyevin təqdim etdiyi apellyasiya

şikayətinin verilməsi üçün qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş müddətin bərpasından imtina olunması haqqında qərarlar qəbul etmişlər.

Kassasiya instansiyası məhkəməsinin məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, həm birinci, həm də apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bununla bağlı müvafiq qərarların qəbul qəbul edilməsi Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi ilə (bundan sonra CPM) müəyyən edilmiş apellyasiya şikayəti vermə və apellyasiya şikayətini dəyişdirmək üzrə məhkumun və ümumiyyətlə müdafiə tərəfinin hüquqlarının pozulması ilə nəticələnmişdir.

Belə ki, CPM-nin 390.1-ci maddəsinə əsasən, apellyasiya instansiyası məhkəməsində işə baxılmamışdan əvvəl apellyasiya şikayətini və apellyasiya protestini verən şəxs onu geri götürmək, **dəyişdirmək** və ya ona əlavələr etmək, habelə cinayət prosesinin digər iştirakçısının apellyasiya şikayətinə, yaxud apellyasiya protestinə öz etirazlarını bildirmək hüququna malikdir.

Həmin Məcəllənin 390.5-ci maddəsinin tələblərinə görə, müdafiəçi öz apellyasiya şikayətini yalnız müdafiə etdiyi şəxsin və ya onun qanuni nümayəndəsinin razılığı ilə geri götürə bilər. Apellyasiya icraatında cinayət işi, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə icraata cəlb edilmiş müdafiəçi yalnız məhkum olunmuş və ya bəraət almış şəxsin və onların qanuni nümayəndələrinin razılığı ilə birinci instansiya məhkəməsində iştirak etmiş müdafiəçinin apellyasiya şikayətinə əlavə və dəyişikliklər etmək hüququna malikdir.

Hazırkı iş üzrə birinci instansiya məhkəməsinin məhkəmə iclasında təqsirləndirilən şəxsin hüquqlarını müdafiə etmiş müdafiəçisinin apellyasiya şikayətinin tamamilə yeni mətnə dəyişdirilməsinə razılığı əsasında onun apellyasiya instansiyası məhkəməsindəki müdafiəçisi vəkil K.B.Əliyevin təqdim etdiyi yeni apellyasiya şikayəti CPM-nin 390.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada verildiyindən həmin apellyasiya şikayətinin verilməsi üçün müddət ötürülmüş hesab edilə bilməz. Vəkil K.B.Əliyevin verdiyi apellyasiya şikayəti

məhkumun birinci instansiya məhkəməsindəki müdafiəçisi tərəfindən verilmiş və ilkin baxış iclasına təyin edilmiş apellyasiya şikayətinin dəyişdirilmiş variantı olmuş və apellyasiya şikayətinin belə dəyişdirilməsinə təqsirləndirilən şəxsin hüququ olmuşdur.

Qanunvericilikdə yalnız məhkumun vəziyyətinin pisləşməsinə dair kassasiya protestinə dəyişikliklərin edilməsi apellyasiya şikayətinin və apellyasiya protestinin verilməsi üçün müəyyən edilmiş müddət ərzində nəzərdə tutulmuşdur.

Belə ki, CPM-nin 390.3-cü maddəsində müəyyən edilmişdir ki, barəsində tərbiyəvi və ya tibbi xarakterli məcburi tədbirlər tətbiq edilmiş şəxsin, habelə məhkumun və ya bəraət almış şəxsin vəziyyətinin pisləşməsinə səbəb olan dəyişikliklərin edilməsi yalnız apellyasiya şikayətinin və apellyasiya protestinin verilməsi üçün müəyyən edilmiş müddət ərzində apellyasiya şikayətinə və ya apellyasiya protestinə verilə bilər. Bu normanın məzmununda əlavə olaraq o, da göstərilmişdir ki, məhkumun vəziyyətinin pisləşməsinə dair verilmiş apellyasiya şikayətindən və apellyasiya protestindən fərqli olaraq onun vəziyyətinin yaxşılaşmasına dair apellyasiya şikayətləri və apellyasiya protestləri onlara məhkəmədə baxılanadək, şikayət və protest vermə müddətləri keçsə də dəyişdirilə bilər.

Göstərilən prosessual normaların mənasına görə məhkumun vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına dair vaxtında verilmiş və ilkin məhkəmə baxışına təyin edilmiş apellyasiya şikayətinə və apellyasiya protestinə dəyişiklik edilməsi (şikayətin tam dəyişdirilməsi də daxil olmaqla) apellyasiya instansiyası məhkəməsində işə baxılanadək mümkün olduğu halda, məhkumun vəziyyətinin pisləşməsinə səbəb olan dəyişikliklərin edilməsi yalnız apellyasiya şikayətinin və apellyasiya protestinin verilməsi üçün müəyyən edilmiş müddət (20 gün) ərzində edilə bilər.

Buna görə də, məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, məhkumun birinci instansiya məhkəməsindəki müdafiəçisi tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə apellyasiya instansiyası məhkəməsində baxılanadək yeni müdafiəçisinin verdiyi apellyasiya şikayətinin apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən

icraata qəbul edilərək baxılmasına qanunda hər hansı maneə olmamış, apellyasiya şikayətinin verilməsi üçün müəyyən edilmiş müddətin ötürülməsi verilmiş belə şikayət isə icraata qəbul edilməli və mahiyyəti üzrə baxılmalı idi.

Şərh olunanlara əsaslanaraq Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyası özünün 05 mart 2013-cü il il tarixli qərarı ilə kassasiya şikayətini təmin etmiş və

cinayət işi üzrə apellyasiya şikayətinin verilməsi üçün buraxılmış müddətin bərpa olunmasından imtina edilməsi haqqında Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 01 oktyabr 2012-ci il tarixli qərarını ləğv edərək apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasında yenidən baxılması üçün işi apellyasiya instansiyası məhkəməsinə qaytarmışdır.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin cinayətə təhrik etmə məsələsi üzrə hüquqi mövqeyinin nəzərə alınmaması məhkəmə qərarının ləğvinə səbəb olmuşdur

Bərdə Rayon Məhkəməsinin 25 iyun 2012-ci il tarixli hökmü ilə Məmmədov Cahid Asif oğlu Azərbaycan Respublikası CM-in 234.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinərək 3 (üç) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir.

Hökmə əsasən, C.A.Məmmədov ona görə təqsirli bilinmişdir ki, o, 5 fevral 2012-ci il tarixdə, saat 18.00 radələrində Bərdə rayonu Mirzəxan kəndi ərazisində yerləşən kefenin sahibi Xudiyev Taleh Saday oğlunun xahişinə əsasən ondan 5 (beş) manat put alaraq tanışı Əliyev Arzuman Haqverdi oğlu ilə Bərdə şəhəri H.Əliyev prospektində, Mədəniyyət sarayının yanında görüşüb sonuncuya 5 manat müqabilində narkotik vasitə marixuana satmağı təklif etmiş, onlar arasında olan yaxın münasibətə görə A.Əliyev pulu ondan almayaraq təmiz çəkisi 0,78 qram olan narkotik vasitə qurudulmuş marixuananı ona bəxş etdiyini bildirdiyinə görə həmin marixuananı ondan götürüb T.Xudiyevin işlədiyi yeməxanaya gətirmiş, ona təqdim etmiş, lakin T.Xudiyev hələlik ona özündə saxlamağı təklif etdiyi üçün gödəkçəsinin cibinə qoymuş, 5 manat pulu isə qazanc olaraq özünə götürməklə narkotik vasitəni satmışdır.

Hökmdən verilmiş apellyasiya şikayətinə əsasən işə baxan Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 31 avqust 2012-ci il tarixli qərarı ilə apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, hökm isə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından məhkumun müdafiəçisi kassasiya şikayəti vermişdir.

Kassasiya şikayəti belə əsaslandırılmışdır ki, məhkəmənin gəldiyi nəticə məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlarla əsaslandırılmamış və cinayət işinin materiallarına uyğun deyil. Müdafiəçi iddia etmişdir ki, C.Məmmədov alıcı Xudiyev Cavid və satıcı Arzuman adlı şəxs arasında vasitəçi rolunu oynayıb. Bu fakt iş üzrə dindirilmiş şəxslərin ifadələri ilə təsdiq olunur. Narkotik vasitənin miqdarı isə şəxsi istehlak miqdarından az olduğundan, C.Məmmədovun əməli cinayət tərkibli əməl kimi qiymətləndirilə bilməzdi. Daha sonra kassasiya şikayətində göstərilmişdir ki, istintaq zamanı məhkumun hüquqları pozulmuşdur, o cümlədən C.A.Məmmədov polis tərəfindən əməliyyata cəlb olunmuş T.Xudiyev tərəfindən cinayətə təhrik edilmiş və həmin əmələ görə məsuliyyətə cəlb olunmuşdur. Kassator həmçinin qeyd etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi qəbul etdiyi qərarında C.Məmmədovun ibtidai araşdırma zamanı müdafiə hüququnun pozulması (vəkilin iştirakı olmadan dindirilməsi) barədə işdə olan sübutlara məqsədli olaraq hüquqi qiymət verməmişdir. Bütün göstərilənlərə əsasən kassasiya şikayətinin müəllifi hesab etmişdir ki, C.Məmmədovun əməllərində cinayət tərkibi olmadığına görə barəsində olan cinayət işinə bəraətverici əsaslarla xitam verilməlidir.

Müdafiəçisi kassasiya şikayətində Azərbaycan Respublikası CPM-nin 416-cı

maddəsinin müddəalarından hər hansı birinə birbaşa istinad etməsə də, C.A.Məmmədovun təqsirliliyinə dair sübutlar bazasının polis müdaxiləsi (Məmmədovun cinayətin törədilməsinə təhrik edilməsi) ilə yaradıldığını, sübutların onların həqiqi məzmununa uyğun olaraq qiymətləndirilmədiyini, habelə sonuncunun əməlinə cinayət tərkibinin əlamətləri olmadığı halda onun barəsində əsassız ittiham hökmünün çıxarıldığını iddia etməklə faktiki olaraq kassasiya tələbini Azərbaycan Respublikası CPM-in 416.0.2, 416.0.3 və 416.0.6-cı maddələrində məhkəmə qərarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsini və yaxud dəyişdirilməsini şərtləndirən əsaslar kimi təsbit olunmuş hallarla əlaqələndirmişdir.

Buna görə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası müdafiəçinin kassasiya şikayətini Azərbaycan Respublikası CPM-in 419-cu maddəsinin tələbləri baxımından səlahiyyətlərinə aid olan kassasiya müraciəti kimi görmüş və bu müraciətlə əlaqədar Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 31 avqust 2012-ci il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, aşağıdakı nəticələrə gəlmişdir.

Kassasiya şikayətindən göründüyü kimi, C.A.Məmmədovun əməllərində cinayət tərkibinin əlamətlərinin olmaması, əsassız və qanunsuz olaraq Azərbaycan Respublikası CM-nin 234.2-ci maddəsi ilə məhkum edilməsi haqqında müdafiəçinin qənaəti hüquqlarını müdafiə etdiyi şəxsin polis əməliyyatında iştirak edən T.Xudiyev tərəfindən cinayət törətməyə təhrik edilməsinə, bu səbəbdən də onun həmin cinayətdə narkotik vasitəni satan şəxsin tərəfində deyil, alıcının tərəfində iştirak etməsinə və nəhayət narkotik vasitənin çəkisinin CM-in 234.1-ci maddəsinin tələb etdiyi şəxsi istehlak miqdarından az olmasına əsaslanmışdır.

Müdafiəçi C.A.Məmmədovun məhkum edilməsinin əsassızlığını və qanunsuzluğunu ilk növbədə onun polis əməliyyatına cəlb edilmiş T.Xudiyev tərəfindən cinayət törətməyə (narkotik vasitə əldə etməyə) təhrik edilməsi ilə əlaqələndirdiyindən, yəni Məmmədovun cinayətdə təqsirliliyinin polis müdaxiləsi ilə əldə olunmuş sübutlara əsaslandırılmasına

istinad edib, ümumiyyətlə onun barəsində həyata keçirilmiş ədalət mühakiməsini və mühakimənin nəticələrini mübahisələndirdiyindən, kollegiya baxılan məsələyə aid olan hüquq qaydaları kimi aşağıdakıların qeyd olunmasını məqsədəuyğun bilir.

Qanunçuluq prinsipini təsbit edən Azərbaycan Respublikası CPM-nin 10-cu maddəsinə əsasən, məhkəmələr və cinayət prosesinin iştirakçıları Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, bu Məcəllənin, Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarının, habelə Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin müddəalarına ciddi əməl etməlidirlər.

CPM-nin 10.5-ci maddəsinin tələbinə görə, bu Məcəllənin 10-cu maddəsində göstərilən tələblərin pozulması ilə aparılan prosessual hərəkətlərin və qəbul olunmuş qərarların hüquqi qüvvəsi yoxdur.

CPM-nin 12.1-ci maddəsinin müddəalarından görünür ki, cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar cinayət prosesində iştirak edən bütün şəxslərin Konstitusiya ilə təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına riayət olunmasını təmin etməlidirlər.

CPM-nin 21.1-ci maddəsində təsbit olunmuş təqsirsizlik prezumpsiyası prinsipi cinayətin törədilməsində təqsirləndirilən hər bir şəxsin təqsirinin məhz həmin qanunda nəzərdə tutulmuş qaydada sübuta yetirilməsini tələb edir.

CPM-in 33.1 və 33.2-ci maddələrində müəyyən edilmişdir ki, hakimlər və andlı iclasçılar cinayət-mühakimə icraatının həyata keçirilməsində cinayət işi üzrə toplanmış sübutları bu Məcəllənin tələblərinə əsasən qiymətləndirirlər. Cinayət mühakimə icraatı həyata keçirilərkən CPM-in 125, 144, 146-cı maddələrinin müddəalarının pozulması yolverilməzdir.

Həmin Məcəllənin 125.2.1-ci maddəsinə əsasən (125.1-ci maddəsi ilə birlikdə götürülməklə) insan və vətəndaşların Konstitusiya hüquqlarının və azadlıqlarının, yaxud bu Məcəllənin digər tələblərinin pozulması ilə cinayət prosesi iştirakçılarının

qanunla təminat verilən hüquqlarından məhrum etmə və onları məhdudlaşdırmaqla bu sübutların həqiqiliyinə hər hansı yolla təsir göstərəcəyi və göstərə biləcəyi halda əldə edilmiş məlumatların, sənədlərin və digər əşyaların cinayət işi üzrə sübut kimi qəbul edilməsinə yol verilmir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 148-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur ki, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik sisteminin ayrılmaz tərkib hissəsidir və Konstitusiyanın 151-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik sistemində daxil olan normativ hüquqi aktlar ilə (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və referendumla qəbul edilən aktlar istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı dövlətlərarası müqavilələr arasında ziddiyyətlər yaranarsa, həmin beynəlxalq müqavilələr tətbiq edilir.

Konstitusiyanın 12-ci maddəsinin 2-ci hissəsinə əsasən Konstitusiyada sadalanan insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə uyğun tətbiq edilir.

“İnsan hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyası Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı və bu səbəbdən Konstitusiyanın 12, 148, 151-ci maddələrinə əsasən Konvensiyanın müddəalarına müvafiq surətdə tətbiq edilməli olan dövlətlərarası beynəlxalq müqavilədir. Həmin Konvensiyanın 19 və 32-ci maddələrinə əsasən İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi dövlətlərin Konvensiya və ona dair Protokollarla üzərinə götürdükləri öhdəliklərə riayət olunmasını təmin edir, o cümlədən Konvensiyanın və ona dair Protokolların müddəalarının şərhini və tətbiqi üzrə məsələləri həll edir.

Qeyd olunan normalar konkret işlərə baxılması zamanı insan hüquq və azadlıqlarına dair məsələlərlə əlaqədar milli hüquq normalarını təfsir edərkən məhkəmələrdən İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin mövqeyini nəzərə almağı tələb etdiyi kimi, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumu da bunu ədalət mühakiməsinin həyata

keçirilməsi üzrə məhkəmə fəaliyyətinin mühüm aspekti kimi görür.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumu “Ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyası müddəalarının və İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin Presedentlərinin tətbiqi haqqında” 30 mart 2006-cı il tarixli 5 sayılı qərarında məhkəmələrə milli qanunvericiliklə yanaşı Avropa Konvensiyasının müddəalarını rəhbər tutmağı və bu zaman İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin təcrübəsinə istinad etməyi tövsiyyə etmişdir (qərarın 2-ci bəndi).

Baxılan işdə müdafiəçi məhkəmələr qarşısında C.A.Məmmədovun ədalətli məhkəmə araşdırmasına olan hüququnun pozulması haqqında məsələ qaldırdığından və bunu Məmmədovun polis əməliyyatında iştirak edən T.Xudiyev tərəfindən cinayətin törədilməsinə təhrik edilməsi və sübutlar bazasının məhz bu yolla yaradılması ilə əlaqələndirdiyindən, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin isə bu məsələyə dair kifayət qədər geniş presedent təcrübəsi olduğundan, məhkəmələrin vəzifəsi idi ki, sözügedən məsələnin həlli zamanı Avropa Məhkəməsinin presedentlərinə müraciət etsinlər və onun mövqeyini nəzərə alsınlar.

Belə ki, oxşar vəziyyətdə narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı olan cinayətə görə məhkum olunmuş Qriqoriy Arkadyeviç Vanyanın Rusiya Federasiyasına qarşı verdiyi şikayət üzrə 15 dekabr 2005-ci il tarixli qərarında İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi Vanyanın təqsirli bilinməsi haqqında məhkəmə hökmünün əsasən polisin müdaxiləsi ilə yaradılmış sübutlar vasitəsi ilə əsaslandırılmasını, xüsusilə də məhkəmələrin, o cümlədən iş nəzarət qaydasında baxan Moskva Şəhər Məhkəməsinin Prezidiumunun işdə olan milis provakasiyası kimi məsələyə əhəmiyyət verməmələrini və bu provakasiyanın ədalətli məhkəmə araşdırmasına təsirini, həmin təsirin nə dərəcədə olmasını araşdırmamalarını Rusiya məhkəmələrinin yol verdikləri ciddi nöqsan kimi qeyd etmişdir (qərarın 40-cı bəndi).

İşin mühüm əhəmiyyət kəsb edən halları baxımından C.A.Məmmədovun barəsində olan

cinayət işi ilə Q.A.Vanyanın işi arasında olan bənzərlik həmin presedentin hazırki işə tətbiqini şərtləndirir, eyni zamanda onu deməyə əsas verir ki, məhkəmələr işin araşdırılması ilə bağlı lazımi səy göstərüb həmin presedentdə əksini tapmış Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyini nəzərə almış olsaydılar, istisna etmək olmaz ki, işə dair fərqli yekun nəzəriyyəyə gələ bilərdilər (yəni, Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyinin nəzərdən qaçırılması hazırki işdə də, Q.A.Vanyanın işində olduğu kimi, özünü yekun qərara təsir etmiş mühüm əhəmiyyətli pozuntu kimi göstərmişdir).

Sözgedən işdə Rusiyanın milis orqanında Q.A.Vanyanın narkotiklərin satışı ilə məşğul olması haqqında məlumat var idi. Bu məlumatın yoxlanılması məqsədi ilə Q.A.Vanyandan narkotik vasitə əldə edəcək şəxs kimi milis sonuncunun tanışı O.Z.-ni seçmişdir. O.Z. şərti alıcı kimi istintaq şöbəsi tərəfindən həyata keçirilən əməliyyat axtarış tədbirində iştirak etməyə razılıq vermişdir. Bunun üçün ona 200 rubl pul verilmişdir (məhkəmədə dindirilərək O.Z. ərizəçinin ifşa edilməsi üçün əməliyyatda könüllü iştirak etdiyini bildirmiş və onun ifadələri polis əməkdaşlarının ifadələrinə analoji olmuşdur).

Milisin nəzarət edib bildiyi şəraitdə O.Z. ərizəçi Vanyanla görüşdükdən sonra Vanyan 400 rubla, o cümlədən O.Z.-nin verdiyi pula S.Z.-dən cəmi 0,318 qram heroin əldə etmiş, bundan 0,008 qramını aldığı 200 manatın müqabilində S.Z.-yə vermiş, qalan 0,31 qramını isə özündə saxlamışdır. S.Z.-nin işarəsi ilə narkotikin ona verilməsindən sonra milis əməkdaşları Vanyanı yaxalamaq istəsələr də o, qaçmışdır. O.Z. ərizəçi Vanyandan aldığı 0,008 qram heroini milisə təqdim etmiş, Vanyandan isə 0,31 qram heroin bir gün sonra o, yaxalanarkən götürülmüşdür.

Lyublin Rayon Məhkəməsinin 2 aprel 1999-cu il tarixli hökmü ilə ərizəçi (eləcə də narkotiki ona satan S.Z.) RF Cinayət Məcəlləsinin 228-ci maddəsinin 4-cü hissəsi ilə, yəni satış məqsədi ilə külli miqdarda narkotik vasitə əldə etmə və saxlamağa, habelə satmağa görə təqsirli bilinib 7 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, həmin hökm müdafiə tərəfinin kassasiya şikayəti əsasında işə baxan Moskva

Şəhər Məhkəməsinin 17 may 1999-cu il tarixli qərarı ilə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Birinci instansiya məhkəməsi Vyanı göstərilən qaydada təqsirli bilərəkn hesab etmişdir ki, onun ibtidai istintaq zamanı verdiyi ifadələri şahidlərin ifadələri, ekspert rəyləri və sənədlərlə təsdiq olunur. Rayon məhkəməsinin qənaətinə görə bütün sübutlar qanuni yolla əldə edilmiş və məhkumun hüquqları ibtidai istintaqda təmin edilmişdir.

RF Ali Məhkəməsinin sədr müavininin protesti əsasında işə nəzarət qaydasında baxan Moskva Şəhər Məhkəməsinin Prezidiumu 16 noyabr 2000-ci il tarixli qərarı ilə Vyanın narkotik vasitənin qanunsuz dövriyyəsi üzrə cinayətdə satıcı S.Z.-nin deyil, alıcı O.Z.-nin maraqları naminə, məhz sonuncu ilə əlbirləklə iştirak etdiyini, eləcə də onun özündən götürülmüş heroini də şəxsi istehlakı üçün əldə edib saxladığını nəzərə alaraq, onun əməlini RF CM-in 228-ci maddəsinin 1-ci hissəsinə tövsif etmiş və həmin maddə ilə ona 2 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasını təyin edib, amnistiya haqqında qərara əsasən onu cəzanı çəkməkdən və həbsdən azad etmişdir.

Ərizəçi Vyan Avropa Məhkəməsi qarşısında ittihamın O.Z. ilə əlaqədar olan hissəsi üzrə məhkum edilməsinin onun Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsinin nəzərdə tutduğu ədalətli məhkəmə araşdırmasına olan hüququnu pozduğunu iddia etmiş və bu zaman onu əsas gətirmişdir ki, o, həmin cinayətə milis tərəfindən təhrik edilmişdir (cinayət milis provakasiyasının nəticəsi idi), həmçinin onun məhkum edilməsi bu provakasiyada iştirak etmiş O.Z.-nin və milis əməkdaşlarının ifadələrinə əsaslanmış (Vyan ifadəsində O.Z.-nin telefonla ondan narkotik vasitə almağı xahiş edib, narkotik olmasa səhhətinin pis olacağını bildirdiyinə görə əldə edərək O.Z.-yə verdiyini göstərirdi).

Avropa Məhkəməsi “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində hər kəsin ona qası istənilən cinayət ittihamı irəli sürülərək işin məhkəmə tərəfindən ədalətli araşdırılmasına hüququnun təsbit edildiyini nəzərə alıb, ərizəçinin və RF Hökumətinin dəlillərini araşdırıb, əvvəlki təcrübəsinə, xüsusilə də “Teyxeyra de Kastro

Portuqaliyaya qarşı” iş üzrə 9 iyun 1998-ci il tarixli qərarına əsaslanmaqla bir daha qeyd etmişdir ki, Konvensiyanın 6-cı maddəsində əksini tapmış ədalətli məhkəmə araşdırmasına dair tələbdən belə nəticə irəli gəlir ki, narkotiklərin satışına qarşı mübarizəyə olan ictimai maraq belə polis provakasiyası nəticəsində əldə olunmuş sübutlardan istifadə edilməsinə bəraət qazandıra bilməz. O halda ki, polisin gizli agentlərinin hərəkətləri şəxsin cinayətə təhrik edilməsinə yönəldilir və həmin şəxsin bu cinayəti onların (agentlərin) müdaxiləsi olmadan da törədə biləcəyini göstərən əsaslar mövcud deyil, bu vəziyyət “gizli agent” anlayışından kənara çıxır və artıq provakasiya adlandırıla bilər.

Avropa Məhkəməsi Vanyana qarşı cinayət işində Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində təsbit olunmuş ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun pozulduğunu müəyyən etmiş və bu zaman yuxarıda “polis provakasiyası” anlayışına verdiyi təfsirlə yanaşı aşağıdakılara əsaslanmışdır:

“... O.Z. milisin göstərişi ilə hərəkət edirdi. O, ərizəçinin narkotiklərin satışı ilə məşğul olmasını ifşa etmək üçün “nəzarət qaydasında malın alınmasında” iştirak etməyə razılıq vermiş və ərizəçidən xahiş etmişdi ki, ona narkotik vasitə tapsın. O.Z.-nin cəlb edilməsində polisdə ərizəçini narkotikləri yaymaqda şübhəli bilmək üçün əsasların olduğunu göstərən sübutlar mövcud deyil. Məhkəmədə milis əməkdaşlarının onlarda ərizəçinin narkotiklərin satışı ilə məşğul olduğuna dair məlumatların olmasına sadəcə istinad etmələri (hansı ki, heç məhkəmə tərəfindən yoxlanılmamışdır) nəzərə alın bilməz. Milis özünü heç də ərizəçinin cinayətkar fəaliyyətini passiv tədqiq etməklə məhdudlaşdırmamışdı. Ərizəçinin cinayəti O.Z.-nin yuxarıda göstərilən qaydada cəlb edilməsi olmadan da törədəcəyini ehtimal etmək üçün əsaslar yoxdur. Bu səbəbdən Məhkəmə belə nəticəyə gəlir ki, O.Z.-nin xahişi ilə narkotik vasitənin əldə edilməsində ifadə olunan cinayət əməli milis tərəfindən provakasiya olunmuşdu. İttihamin O.Z. üçün narkotik vasitənin qabaqcadan əlbir olmaqla əldə edilməsi və saxlanması hissəsində

ərizəçinin təqsirli bilinməsi əsasən milis provakasiyası nəticəsində əldə olunmuş sübutlar, o cümlədən O.Z.-nin və milis əməkdaşları E.F. ilə M.B.-nin ifadələri vasitəsi ilə əsaslandırılmışdı. Beləliklə, milisin müdaxiləsi və bunun nəticəsində əldə olunmuş sübutlardan ərizəçiyə qarşı cinayət işinin qaldırılması üçün istifadə edilməsi məhkəmə araşdırmasının ədalətliliyinə bərpəedilməz zərər vurmuşdur” (qərarın 49-cu bəndi).

Məhkəmə kollegiyası Avropa Məhkəməsinin təsvir olunan presedentinin sübut etmə və sübutların mümkünlüyü üzrə yuxarıda qeyd edilən, eləcə də hazırki iş əidiyyəti olan digər milli hüquq normaları ilə müqayisə edilməsinə zərurət görmüş və bu sırada təfsir edilməli olan normalar kimi əvvəl qeyd olunanlarla yanaşı “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununu, eləcə də Azərbaycan Respublikası CPM-nin 137-ci maddəsinə qeyd edir.

“Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10-cu maddəsində tətbiqinə yol verilən əməliyyat-axtarış tədbirləri göstərilmiş, o cümlədən həmin maddənin 12-ci bəndində “nəzarət qaydasında mal alınması” kimi əməliyyat-axtarış tədbiri nəzərdə tutulmuşdur.

CPM-nin cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 137-ci maddəsində isə təsbit olunmuşdur ki, əməliyyat-axtarış fəaliyyəti nəticəsində əldə edilmiş materiallar “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun əldə olunduqda və bu Məcəllənin tələblərinə uyğun gəldikdə və yoxlanıldıqda, cinayət təqibi üzrə sübut kimi qəbul edilə bilər.

Araşdırılan kontekstə əməliyyat axtarış tədbiri nəticəsində əldə olunmuş sübutların CPM-in 125 və 137-ci maddələrinin tələbləri nöqtəyi-nəzərindən qanuniliyi və bu üzrdən mümkünlüyü məsələsinə baxıldıqda həmin sübutların polis provakasiyasının nəticəsində əldə edilib-edilmədiyinə də əhəmiyyət verilməlidir, çünki belə yanaşma İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “Vanyan Rusiya Federasiyasına qarşı” iş üzrə qərarından və onun presedentlərinin nəzərə alınmasını tələb edən Azərbaycan Respublikası

Konstitusiyasının və Cinayət-Prosessual Qanununun yuxarıda göstərilən normalarından irəli gəlir.

Şərh edilən məsələyə Avropa Məhkəməsinin mövqeyindən yanaşdıqda isə etiraf olunmalıdır ki, əgər sübut müstəsna olaraq polis provakasiyasının nəticəsidirsə və şəxsin yalnız polis provakasiyasının nəticəsi kimi meydana gələn hərəkətlərini (cinayət kimi görülən əməlini) ifşa edirsə, belə materiallar şəxsin cinayətdə təqsirli olduğunu göstərən əsaslar kimi qəbul edilə bilməz.

“Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Qanunla nəzərdə tutulmuş əməliyyat-axtarış tədbirləri də onlara “Vanyan Rusiya Federasiyasına qarşı” iş üzrə qərarın işığında baxdıqda, şəxsi əslində törətmək niyyətində olmadığı cinayətə sövq edən hərəkətlər olaraq çıxış etməməli, yəni şəxsin cinayət kimi qiymətləndirilən əməli müstəsna olaraq polisin təhriki ilə törədilmiş hərəkətlərdən ibarət olmamalıdır.

Nəzarət qaydasında malın alınması kimi əməliyyat-axtarış tədbirinin gedişində şəxsin onda olan narkotik vasitəni polis əməliyyatına cəlb edilmiş şərti alıcıya “satması” da, şəxsin bu əməliyyatdakı, yəni polisin müdaxiləsi olmadan törətdiyi kriminal hərəkətlərinin ifşa edilməsi üçün həyata keçirilən tədbir kimi nəzərdən keçirilməlidir. Məsələn, qanunsuz olaraq narkotik vasitə saxlayan şəxs şərti alıcı vasitəsi ilə nəzarət qaydasında malın alınması əməliyyatının gedişində ifşa olunursa, məsuliyyət yaradan kriminal davranış kimi həmin şəxsin qanunsuz olaraq narkotik vasitəni saxlaması və bunu məhz satış məqsədi ilə etməsi çıxış edir, narkotik maddənin əməliyyatın gedişində şərti alıcıya “satılması” isə onun əməliyyatdakı (polisin müdaxiləsi olmadan) törəmiş olduğu həmin cinayətini (satış məqsədi ilə narkotik vasitəni saxlamasını) ifşa etməyə kömək edən vasitə rolunu oynayır və şübhəsiz ki, şəxsin başqa (polisin müdaxiləsi olmadan törətdiyi) kriminal hərəkətləri müəyyən edilmədiyi halda özü-özlüyündə cinayət məsuliyyəti yaradan əməl olaraq qiymətləndirilə bilməz (həm də ona görə ki, əməliyyatın gedişində narkotik vasitənin şərti alıcıya “satılması” zamanı, sözün əsl mənasında, yəni ictimai təhlükəli xarakter

daşıyan narkotik vasitənin satışı, yayılması kimi əməl baş tutmur, əksinə bu vəziyyətdə “narkotik vasitənin qanunsuz dövriyyədən çıxarılması”nda özünü göstərən əməliyyat axtarış orqanının fəaliyyəti mövcud olur).

Başqa sözlə, əməliyyat-axtarış tədbiri provakasiya yolu ilə şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün faktiki əsasların “yaradılmasını” deyil, polisin müdaxiləsi olmadan törədilmiş və yaxud hazırlanan cinayətin ifşa edilməsini təmin etməli və məhz belə olduqda həm əməliyyatın özü, həm də onun nəticəsində əldə olunmuş sübutlar qanunilik tələbinə cavab verən, şəxsin hüquq və azadlıqlarını pozmayan, beləliklə də, şəxsin təqsirliliyinin əsaslandırılmasında istifadə edilə bilən əsaslar kimi qəbul edilməlidir. Bunun əksinə olaraq, əgər şəxsin polisin müdaxiləsi olmadan da ona istinad edilən cinayəti törədəcəyini (törətməyə hazırlaşdığını) göstərən əsaslar yoxdursa və törədilmiş əməl, eləcə də şəxsin təqsirliliyi barədə nəticənin əsaslandırılmasında istifadə olunmuş sübutlar polis provakasiyasının nəticəsidirsə, şəxsin məsuliyyətə cəlb edilib cinayətdə təqsirli bilinməsi sübutlara və sübutların tədqiqinə dair qaydalara, ümumiyyətlə ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun ehtiva etdiyi tələblərə cavab verən araşdırmanın nəticəsi kimi qiymətləndirilə bilməz.

C.A.Məmmədovun Azərbaycan Respublikası CM-nin 234.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinməsi haqqında cinayət işinin materiallarını yuxarıda göstərilənlərlə, o cümlədən məhkəmə kollegiyasının milli hüquq normalarının təfsiri üzrə mövqeyi ilə müqayisə etməklə araşdırdıqda isə aşağıdakılar müəyyən olunmuşdur.

Cinayət işində olan Xudiyev Taleh Saday oğlunun 5 fevral 2012-ci il tarixli ərizəsindən, Bərdə Rayon Polis Şöbəsinin rəisi tərəfindən təsdiq edilmiş şöbənin Narkotiklərə qarşı mübarizə qrupunun müvəkkili Ramin Əzimovun 5 fevral 2012-ci il tarixli “Əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsinə dair” qərarından görünür ki, T.S.Xudiyev Bərdə Rayon Polis Şöbəsinə Cahid adlı taksi sürücüsünün narkotik vasitələrin satışı ilə məşğul olması barədə müraciət edərək onun cinayətinin ifşa olunması

üçün hazır olduğunu bildirmiş, Xudiyevin ərizəsi nəzərə alınaraq qeyd olunan qərarla əməliyyat-axtarış tədbiri təyin edilmiş və həmin tədbirə Xudiyev Taleh Saday oğlunun cəlb edilməsi xüsusi olaraq qeyd edilmişdir (bu faktları, eləcə də əməliyyatın gedişində Cahid Məmmədovun üzərində olan 0,78 qram qurudulmuş marixuana ilə T.Xudiyevin işlədəyi kafedən tutulub Bərdə Rayon Polis Şöbəsinə gətirilməsini T.Xudiyevlə yanaşı onun ifadəsinə analoji ifadələr verən birinci instansiya məhkəməsində şahid qismində dindirilmiş həmin polis şöbəsinin əməliyyatada iştirak edən əməkdaşları Əzimov Ramin Hikmət oğlu, Əhmədov Ruslan Sahib oğlu, Əsədov Şahmalı Vəliyəddin oğlu və Şükürov Səfər Kamil oğlu da təsdiq etmişlər).

İşin müəyyən olunmuş hallarına və bunlarla bağlı olan məhkəmədə araşdırılmış T.S.Xudiyevin özünün və məhkum C.A.Məmmədovun ifadələrinə görə artıq əməliyyat təyin edildikdən sonra 5 fevral 2012-ci il tarixdə əsl həqiqətdə doğum tarixi 10 dekabr 1987-ci il olan T.Xudiyev telefonla Cahid Məmmədova zəng edib onu işlədiyi kafeyə özünün ad gününü və kafenin açılmasını qeyd etməyə dəvət etmiş, C.Məmmədov gələ bilmədiyini bildirdikdə öz maşını ilə C.Məmmədovun arxasınca gedib onu kafeyə gətirmiş və əvvəlcə ikisi, daha sonra kafeyə gələn Cahid Məmmədovun qohumları Əliyev Allahverdi Sahib oğlu və Qəhrəmanov Cavid Qəhrəman oğlu ilə birlikdə yeyib-içmişlər.

T.S.Xudiyevin və C.A.Məmmədovun, eləcə də şahidlər Əliyev Allahverdi Sahib oğlunun və Qəhrəmanov Cavid Qəhrəman oğlunun ifadələrinə görə həmin məclisin gedişində T.Xudiyev Cahid Məmmədovdan ona narkotik vasitə tapmasını xahiş etmiş və C.Məmmədov narkotik vasitənin əldə edilməsi üçün pulunun olmadığını dedikdə sonuncuya 5 manat pul vermişdir.

Adları qeyd olunan şəxslərin, eləcə də hazırki iş üzrə digər məhkum Əliyev Arzuman Haqverdi oğlunun ifadələri əsasında müəyyən olunmuş işin hallarına görə Cahid Məmmədov T.Xudiyevin ona narkotik vasitə tapmaq xahişinə əsasən Arzuman Əliyevə həmin məqsədlə zəng etmiş və bir qədər sonra Bərdə Rayon Mədəniyyət Sarayının yanında

Arzumanla görüşmüşdür. Arzuman Əliyev ona narkotik vasitəni vermiş, Cahid Məmmədovun bunun müqabilində ona vermək istədiyi 5 manat pulu isə götürməyib, onlarla birlikdə yeyib-içmək istədiyini bildirmişdir. Bundan sonra onlar kafeyə qayıtmış, kafedə Cahid Məmmədov narkotik vasitəni Xudiyevə verəndə, sonuncu hələlik narkotik vasitənin onda qalmasını deyib otaqdan çıxmış, bundan dərhal sonra polis işçiləri otağa daxil olub Cahid Məmmədovla Arzuman Əliyevi yaxalamış, polis şöbəsinə gətirildikdə C.Məmmədovun T.Xudiyev üçün aldığı narkotik vasitə - 0,78 qram qurudulmuş marixuana ondan götürülmüşdür.

Bundan sonra Bərdə Rayon Polis Şöbəsinin müstəntiqinin 6 fevral 2012-ci il tarixli qərarı ilə həmin fakt əsasında (C.Məmmədovun üzərindən 0,78 qram marixuananın aşkar edilməsinə görə) onun və Arzuman Əliyevin barəsində Azərbaycan Respublikası CM-in 234.2-ci maddəsi ilə cinayət işi başlanılmış, elə həmin fakta görə də (Arzuman Əliyev 0,78 qram qurudulmuş marixuananı Cavid Məmmədova, Cavid Məmmədov isə onu T.Xudiyevə satdığı üçün) C.A.Məmmədov Bərdə Rayon Məhkəməsinin 25 iyun 2012-ci il tarixli hökmü ilə CM-in 234.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinib məhkum edilmiş, müdafiəçinin mahiyyətə kassasiya şikayəti ilə eyni məzmununda olan apellyasiya şikayətinə baxan Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyası isə şikayəti təmin etməyib 31 avqust 2012-ci il tarixli qərarı ilə C.Məmmədovun məhkum edilməsi məsələsində birinci instansiya məhkəməsi ilə tamamilə razılaşmışdır.

Təsvir edilənlər həm faktlar, həm də hüququn tətbiqi nöqtəyi-nəzərindən Cahid Məmmədovun haqqında olan cinayət işi ilə Vanyanın işi arasında mühüm oxşarlıqların olmasına dair kollegiyanın qənaətini təsdiq edir və sonuncunun işində Avropa Məhkəməsinin yürütdüyü fikirlərin və çıxardığı nəticələrin hazırki işə də şamil edilməsini şərtləndirir.

Belə ki, yuxarıda təsvir edilən işin müəyyən edilmiş hallarından görüldüyü kimi, Cahid Məmmədova T.Xudiyevin ona həqiqi münasibəti bəlli olmadığına və Xudiyevin polis əməliyyatında iştirakı müvafiq qərarla

rəsmiləşdirildiyinə görə o, həmin əməliyyatda “gizli agent” kimi iştirak etmiş və ad gününün, habelə kafenin açılışının qeyd edilməsi bahanəsi ilə öz avtomobilində kafeyə gətirdiyi C.Məmmədovdan narkotik vasitə almağı xahiş etməklə və bunun üçün 5 manat pul da verməklə C.Məmmədovu daha sonra ondan götürülmüş 0,78 qram qurudulmuş marixuananı əldə edib ona verməkdən ötrü özü ilə kafeyə gətirməyə təhrik etmişdir.

Bununla belə, bu cür təhrik və ondan istifadə olunduğu 5 fevral 2012-ci il tarixli polis əməliyyatı ilə, eləcə də bundan sonra həyata keçirilmiş ibtidai istintaqın və məhkəmə araşdırmalarının gedişində C.Məmmədovun həmin təhrikədi hərəkatlər (yəni polisin müdaxiləsi) olmadan törətdiyi, və yaxud törətməyə hazırladığı hər hansı bir əməli müəyyən olunmamış, C.Məmmədovun barəsində CM-in 234.2-ci maddəsi ilə cinayət işinin başlanmasına, istintaqın aparılmasına, onun həmin maddə ilə təqsirli bilinib məhkum edilməsinə müstəsna olaraq T.Xudiyevin təhriki və beləliklə, polisin müdaxiləsi ilə törətdiyi hərəkatlər – A.Əliyevdən Xudiyev üçün 0,78 qram qurudulmuş marixuana əldə edib kafeyə gətirməsi səbəb olmuşdur.

Başqa sözlə, Vanyanın işində olduğu kimi T.Xudiyevin təhriki C.Məmmədovun polisin müdaxiləsi olmadan törətdiyi və yaxud törətməyə hazırladığı cinayətin ifşa edilməsini təmin etmədiyi üçün Avropa Məhkəməsinin müəyyən etdiyi “gizli agent” anlayışının hüdudlarından kənara çıxmış, C.Məmmədovun törətməkdə təqsirli bilindiği əməl isə “polis müdaxiləsinin” nın nəticəsi olmuşdur.

Vanyanın işində olduğu kimi, hazırki işdə də əməliyyatda iştirak etmiş T.Xudiyev, eləcə də polis əməkdaşları məhkəmədə şahid qismində dindirilərkən onlarda əməliyyatdakı Cahid Məmmədovun narkotiklərin satışı ilə məşğul olmasına dair məlumatların olduğunu bildirsələr də, həmin ifadələr müəyyənlikdən uzaq olub, heç bir konkret hala əsaslanmadığından (məhkəmələr də bu məlumatların yoxlanılması istiqamətində heç bir araşdırma aparmadığından), Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyinə görə sözügedən sübutları C.Məmmədovun polis əməliyyatınadək də (yəni polisin müdaxiləsi

olmadan) narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayət törətməsinə dəlalət edən əsaslar kimi nəzərdən keçirmək olmaz.

Ümumiyyətlə, məhkəmənin əsaslandığı bütün şahidlərin, o cümlədən adları yuxarıda qeyd olunmayan hal şahidlərinin ifadələrinin məzmunundan görünür ki, həmin ifadələrin hamısı polis əməliyyatında iştirak etmiş T.Xudiyevin təhrikindən (polisin müdaxiləsindən) sonra C.Məmmədovun törətdiyi hərəkatlərə aid olmaqla onun polis əməliyyatınadək törətmiş olduğu hər hansı kriminal hərəkatı barədə məlumat yükü daşıyırlar, beləliklə də, həmin təhrikin nəticəsində əldə olunmuş sübutlar kimi çıxış edirlər.

Məhkəmə kollegiyasının qənaətinə görə, Cahid Məmmədovun bu cür sübutlar əsasında, polis müdaxiləsi olmadan törətmiş olduğu hər hansı bir cinayət əməli müəyyən olunmadığı vəziyyətdə müstəsna olaraq əməliyyatın gedişində təhrik nəticəsində törətmiş olduğu əmələ görə CM-nin 234.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinib məhkum edilməsi nə yuxarıda təsvir edilən cinayət mühakimə icraatının prinsiplərinə, sübutlar və sübut etməyə dair cinayət-prosessual qaydalara, o cümlədən CPM-in 125,143-146-cı maddələrinə, nə də ki, (nəticə eibarı ilə) İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində təsbit olunmuş ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun ehtiva etdiyi tələblərə, o cümlədən “Vanyan Rusiya Federasiyasına qarşı” iş üzrə qərarda ifadə olunmuş İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyinə cavab verən mühakimə prosesi kimi qiymətləndirilməməlidir.

Bu isə onu göstərir ki, baxılan işdə məhkəmələr tərəfindən məhkəmə qərarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsini (dəyişdirilməsini) şərtləndirən Azərbaycan CPM-nin 416.0.2, 416.0.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş pozuntulara yol verilmişdir.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası həmin pozuntulara yol verilməsinə dair kassasiya şikayətində irəli sürülmüş dəlillərlə razılaşaraq apellyasiya instansiyası məhkəməsinin mübahisələndirilən qərarının ləğv edilməsi və

işin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsi haqqında nəticəyə gəlmişdir.

Kollegiya kassasiya şikayətində irəli sürülmüş Cahid Məmmədovun narkotik vasitəni satan şəxsin tərəfində deyil, onu “əldə edən” T.Xudiyevin tərəfində təqsirli bilindiği əməlin törədilməsində iştirak etdiyinə görə onun hərəkətlərinin CM-nin 234.2-ci maddində nəzərdə tutulmuş cinayət kimi qiymətləndirilməsinin düzgün olmaması haqqında ikinci qrup dəlillərlə də razılaşmaq üçün əsas görməmişdir.

Çünki, birinci instansiya məhkəməsi və onunla razılaşan apellyasiya instansiyası məhkəməsi narkotik vasitəni satan Arzuman Əliyevin 5 manatı götürməyib, birlikdə yeyib-icmək üçün Cahid Məmmədovla kafeyə gəlməsi və sonuncunun T.Xudiyevin narkotik vasitənin əldə edilməsi üçün verdiyi həmin 5 manatı özünə götürməsi kimi, əslində əməlin tövsifində rol oynamayan ikinci dərəcəli xüsusatlara əsaslanıb, tövsif məsələsində həlledici əhəmiyyət kəsb edən halı – Cahid Məmmədovun məhz T.Xudiyevin onun üçün narkotik tapmaq xahişi (təhriki) ilə, yəni satıcının deyil “alıcının” maraqları naminə hərəkət etməsini nəzərindən qaçırmış, o cümlədən C.Məmmədovun narkotik vasitəni əldə edən T.Xudiyevin tərəfində təqsirli bilindiği hərəkətlərdə iştirak etməsinə dəlalət edən bir sıra başqa mühüm hallara əhəmiyyət verməmişlər.

Belə ki, narkotik vasitə Cahid Məmmədova deyil, onu satana məxsus olmuş, onların arasında narkotik vasitəni satmaq barədə hər hansı razılaşmanın olması müəyyən edilmiş, C.Məmmədov narkotik vasitənin alqı-satqısından mənfəət əldə etməmiş, əksinə əldə edənə verdiyi pulu özünə saxlamış, C.Məmmədovun niyyəti narkotiki satana deyil, onu əldə etmək istəyən T.Xudiyevə kömək etmək olmuşdur. Bu hallar narkotik vasitənin Arzuman Əliyevdən C.Məmmədova keçdiyi andan, həm də T.Xudiyevə keçməsinə şərtləndirdiyi üçün (nə qədər ki, C.Məmmədov narkotiki Xudiyev üçün əldə edirdi) və işin gedişatı göstərdiyi kimi, C.Məmmədov həmin narkotiki ona sahiblənmək, özününküləşdirmək niyyəti olmadan həqiqiyyətdən də Xudiyevə çatdırmaq məqsədi ilə kafeyə gətirdiyinə görə,

narkotik vasitənin C.Məmmədova keçməsindən sonra baş verənlər, yəni Arzuman Əliyevin (satıcının) 5 manatı götürməyib, kafeyə yeyib-icməyə getməsi, C.Məmmədovun isə həmin 5 manatı özünə saxlaması, sonuncunun hərəkətlərinin müstəqilləşdirilməsi (Xudiyevin hərəkətlərindən ayrılması) və onun son nəticədə narkotik satıcısı kimi qiymətləndirilməsi üçün əsas ola bilməzdi.

Məhkəmələrin sözügedən məsələ üzrə çıxardığı nəticələr işin müəyyən olunmuş faktiki hallarına zidd olmaqla yanaşı, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 4 mart 2011-ci il tarixli “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və ya onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə dair cinayət işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında” qərarının 11-ci bəndində verilmiş tövsiyələrə də uyğun gəlmir.

Məsələyə yuxarıda təsvir olunan yöndə yanaşdıqda, artıq narkotik vasitənin miqdarı (onun şəxsi istehlak miqdarından az olub-olmaması) da şəxsin hərəkətlərinin qiymətləndirilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edən hal kimi özünü göstərir.

Kollegiya C.A.Məmmədovun barəsində birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrində aparılmış araşdırmaların Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinə və Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyinə uyğun olmaması, o cümlədən sübutların tədqiqi qaydalarının pozulması əsasına görə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının ləğv edilməsi qənaətinə gəldiyindən və bunun nəticəsi kimi ədalətli məhkəmə baxışı şəraitində işin yenidən araşdırılması və araşdırmanın gedişində sübutların tədqiqi edilməsi ilə C.Məmmədovun hərəkətlərinə hüquqi qiymətin verilməsi bir zərurət kimi meydana gəldiyindən, kollegiya əməlin hüquqi tövsifinə dair kassasiya şikayətinin dəlillərinin bundan artıq şərh edilməsini məqsədəuyğun saymamışdır.

Kollegiya hesab etmişdir ki, Ali Məhkəmədə aparılmış araşdırmanın nəticəsində apellyasiya məhkəməsinin mübahisələndirilən qərarının ləğv edilməsi ilə işin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsi qənaətinə gəldiyindən, yəni kassasiya şikayətində irəli sürülmüş tələblər tam olaraq təmin

edilmədiyindən, şikayət qismən təmin edilmiş sayılmalıdır.

Beləliklə, kollegiya kassasiya şikayətinin təmin edilməsinə dair dövlət ittihamçısının və kassasiya şikayətinin təmin edilməsinə dair müdafiəçinin çıxışlarını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə belə nəticəyə gəlmişdir ki,

Şəxs barəsində cinayətlərin məcmusu üzrə cəza təyin edilməklə çıxarılmış hökm üzrə məcmuya daxil olan cinayətlərin sayından asılı olmayaraq bir məhkumluq yaranır.

Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 noyabr 2012-ci il tarixli hökmü ilə İsaqlı Qəzənfər Adil oğlu Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 170.1 və 177.3.3-cü maddələri ilə nəzərdə tutulan cinayət əməllərinin törədilməsində təqsirli bilinib CM-nin 170.1-ci maddəsi ilə 1(bir) il 6(altı) aymüddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına, CM-nin 177.3.3-cü maddəsi ilə 7 (yeddi)il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, Azərbaycan Respublikası CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən təyin olunmuş cəzaları cinayətlərin məcmusu üzrə qismən toplamaq yolu ilə Q.A.İsaqlıya 8(səkkiz) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edilmiş, Azərbaycan Respublikası CM-nin 71.5-ci maddəsinə əsasən İsaqlı Qəzənfər Adil oğlunun barəsində Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli və İmişli Rayon Məhkəməsinin 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmləri ilə Azərbaycan Respublikası CM-nin 70-ci maddəsinə əsasən təyin edilmiş şərti məhkum etmələr ləğv edilmiş, Azərbaycan Respublikası CM-nin 67-ci maddəsinə əsasən Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli hökmü ilə təyin edilmiş və çəkilməmiş qalan 3 (üç) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası və 100 manat cərimə və İmişli Rayon Məhkəməsinin 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmü ilə təyin edilmiş və çəkilməmiş qalan 3(üç) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzaları yeni hökmlə təyin edilmiş cəza ilə hökmlərin məcmusu üzrə qismən birləşdirilməklə Q.A.İsaqlı qəti olaraq 9(doqquz) il 6(altı) ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə və 100 manat cərimə cəzasına məhkum edilmişdir.

kassasiya şikayəti qismən təmin edilməklə Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Məmmədov Cahid Asif oğlunun barəsində olan 31 avqust 2012-ci il tarixli qərarı ləğv olunmalı və iş yeni apellyasiya baxışına təyin edilməlidir.

Hökmlə Q.A.İsaqlı təqsirli bilinib məhkum olunmuşdur ona görə ki, o, əvvəllər iki dəfə talama cinayətinə görə məhkum edilsə də, yetkinlik yaşına çatmayanları cinayətkar fəaliyyətə cəlb etməklə qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında özgənini əmlakını gizli olaraq talamaqla oğurluq cinayətini törətmişdir. Belə ki, o, Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli hökmü ilə Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1 və 177.2.3-cü maddəsi ilə 3(üç) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına, CM-nin 326.2-ci maddəsi ilə 100 manat cərimə cəzasına məhkum edilərək azadlıqdan məhrum etmə cəzasının 1 il sınaq müddəti müəyyən olunmaqla şərti tətbiq olunmasına və İmişli Rayon Məhkəməsinin 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmü ilə Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1. və 177.2.3-cü maddələri ilə 3(üç) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilərək 1 il sınaq müddəti müəyyən olunmaqla həmin cəzanın ona şərti olaraq tətbiq edilməsinə baxmayaraq, yəni məhkumluğu ödənilmədiyi və ya qanunla müəyyən edilmiş qaydada götürülmədiyi halda talama cinayətinə görə əvvəllər iki dəfə məhkum edilsə də, 2012-ci ilin fevral ayının 14-dən 15-nə keçən gecə saat təxminən 02 radələrində özgənini əmlakını gizli yolla talamaq məqsədi ilə yetkinlik yaşına çatmamışlar Sadıqov Elşən Ramiz oğlunu və Əzizov Vüsal Natiq oğlunu aldatma və vədlər verməklə cinayətkar fəaliyyətə cəlb edərək onlarla qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında İmişli şəhərinin H.Əliyev prospektində yerləşən Əliyev Məhəmməd Dünyamalı oğluna məxsus şəxsi mağazanın damının şifer örtüyünü sındıraraq mağazaya qanunsuz daxil olmuş və

həmin mağazadan 120 manat dəyərində müxtəlif çeşidli siqaretləri, 114 manat dəyərində mobil telefonlar üçün danışıq kartlarını və 130 manat nəqd pulu, cəmi 364 manat dəyərində özgə əmlakını oğurlamışdır.

Hökmdən narazı olan məhkum edilmiş şəxs Q.A.İsaqlı apellyasiya şikayəti, Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorunun müavini isə apellyasiya protesti verilmişlər.

Məhkum Q.A.İsaqlı apellyasiya şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, onun barəsində olan hökm həddindən artıq ədalətsiz və ağırdır. Birinci instansiya məhkəməsi ona cəza təyin edərkən onun və ailə üzvlərinin ağır maddi vəziyyətdə olmalarını, onun gənc olmasını, törətdiyi əməli etiraf etməsini, əməlindən səmimi peşman olmasını, qəti olaraq bir daha qanunsuz əməllər törətməyəcəyinə dair məhkəmə qarşısında verdiyi vədini, törətdiyi əməl nəticəsində dəymiş zərərin tam ödənilməsini, zərərçəkmiş şəxsin ona qarşı heç bir şikayət və tələbinin olmamasını, onunla barışdığına dair yüngülləşdirici halları nəzərə almamış və nəticədə onu törətdiyi əmələ adekvat olmayan uzun müddətli azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum etmişdir. Göstərilənlərə əsasən barəsində olan hökmün dəyişdirilməsini və ona təyin edilmiş cəzanın qanunun yol verdiyi həddə minimuma endirilməsinə dair qərar qəbul edilməsini və bu əsasla hökmün dəyişdirilməsini xahiş etmişdir.

Apellyasiya protesti onunla əsaslandırılmışdır ki, Q.A.İsaqlı 26 iyul 2010-cu il tarixdə törətdiyi talama cinayətlərinə görə Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli hökmünə əsasən və 18 iyul 2010-cu il tarixdə törətdiyi talama cinayətlərinə görə İmişli Rayon Məhkəməsinin 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmünə əsasən məhkum olunsada, ikinci hökm üzrə təqsirli bilindiği cinayəti birinci hökmdən əvvəl törətdiyindən, hökmlərin məcmusu yaranmamış və nəticə etibarilə o, əvvəllər iki dəfə məhkum edilmiş şəxs hesab edilə bilməz. Lakin İsaqlı Qəzənfər Adil oğlunun 15 fevral 2012-ci il tarixə keçən gecə təkrarən qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında, saxlanc yerinə qanunsuz daxil olaraq özgə əmlakını gizli olaraq talamaqla Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü

maddələrində nəzərdə tutulan cinayət əməllərini törətməsinə baxmayaraq, istintaq orqanı tərəfindən yanlış olaraq ona CM-nin 177.3.3-cü maddəsi ilə ittiham elan edilmiş, Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 noyabr 2012-ci il tarixli hökmündə də qeyd olunan səhv təkrarlanmış və Qəzənfər İsaqlı həmin maddə ilə təqsirli bilinib məhkum olunmuşdur. Göstərilənlərə əsasən, İsaqlı Qəzənfər Adil oğlunun Azərbaycan Respublikasının CM-nin 170.1 və 177.3.3-cü maddələri, Sadıqov Elşən Ramiz oğlu və Əzizov Vüsal Natiq oğlunun Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1 və 177.2.3-cü maddələri ilə məhkum olunmaları barədə Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 noyabr 2012-ci il tarixli hökmünü Qəzənfər İsaqlıya münasibətdə cinayət qanununun müddəalarına uyğun olaraq dəyişdirilməsinə dair qərar qəbul edilməsini apellyasiya instansiyası məhkəməsinin cinayət kollegiyasından xahiş etmişdir.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının 11 mart 2013-cü il tarixli qərarı ilə apellyasiya şikayəti qismən, apellyasiya protesti isə tam təmin edilərək Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 noyabr 2012-ci il tarixli hökmü dəyişdirilmişdir.

Şikayətə və protestə apellyasiya qaydasında baxan məhkəmə kollegiyasının hüquqi mövqeyi aşağıdakı kimi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 397.1-ci maddəsinə görə apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən işin faktiki hallarının müəyyən edilməsinin, habelə cinayət qanununun və bu Məcəllənin normalarının tətbiq edilməsinin düzgünlüyünü yoxlayır. Həmin Məcəllənin 397.2-ci maddəsinin tələbinə görə birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən müəyyən edilmiş faktiki hallar apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən yalnız apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin hüdudlarında yoxlanılır. Birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən cinayət qanununa və bu Məcəllənin normalarına riayət edilməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin dəlillərindən asılı olmayaraq yoxlanılır.

Qeyd edilən prosesual normaların mənasına görə birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən müəyyən edilmiş faktiki hallar apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən yalnız apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin hüdudlarında yoxlanılmalıdır. Başqa sözlə, işin faktiki halları yalnız apellyasiya tələbi ilə bağlı olan hissədə yəni apellyasiya tələbinin təsdiq və ya təkzib edilməsi zərurəti ilə əlaqədar yoxlanılır. Burada işin faktiki halları dedikdə, konkret cinayət əməli üzrə sübut edilməli olan və məhkəmənin hökmünün və ya başqa qərarının qəbul edilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən xüsusatlardan məcmusu başa düşülməlidir.

Birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən cinayət qanununun və CPM-nin normalarına riayət edilməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin dəlillərindən asılı olmayaraq yoxlanılması o deməkdir ki, hökmün və ya qərarın qanuni və əsaslı olmasını yoxlayarkən apellyasiya instansiya məhkəməsi qanunla müəyyən edilmiş hüquqlar həddində apellyasiya şikayəti və apellyasiya protestində göstərilib-göstərilməməsindən asılı olmayaraq, birinci instansiya məhkəməsinin tətbiq etdiyi cinayət və cinayət-prosesual hüquq normalarının, habelə bu normalarla bağlı olaraq başqa hüquq sahələrinə aid normaların düzgün tətbiq edilib edilməməsini yoxlamalıdır. Başqa sözlə apellyasiya instansiya məhkəməsi məhkəmə baxışı zamanı hüquq məsələsini hər bir halda və tam həcmdə yoxlamalıdır.

Birinci instansiya məhkəməsinin hökmündən görünür ki, məhkum edilmiş şəxs İsaqlı Qəzənfər Adil oğlunun törətdiyi, qərarın təsviri-əsaslandırıcı hissəsinin «İşin halları» bölməsində göstərilən cinayət əməlləri özünün tam səmimi etirafı ilə yanaşı, zərər çəkmiş şəxs Əliyev Məhəmməd Dünyamalı oğlunun, digər məhkum edilmiş şəxslər Sadıqov Elşən Ramiz oğlunun və Əzizov Vüsal Natiq oğlunun, şahidlər Əzizova Bəsti Sədulla qızının, Vəliyev Fərid Sədaqət oğlunun və Qədirlili Mirdamət Əhmədağa oğlunun ifadələri, hadisə yerinə baxış protokolu, məhkəmə-psixoloji ekspertizasının 11 iyun 2012-ci il tarixli 8271 sayılı və 12 iyun 2012-ci il tarixli 8272 sayılı ekspert rəyləri, protokollar,

fotoşəkillər və işdə olan digər sənədlərlə tam sübuta yetirilmişdir.

Cinayət işinin materialları ilə həmçinin müəyyən edilir ki, ibtidai araşdırma zamanı yuxarıda sadalanan subutların əldə edilməsi, eləcə də həmin subutların birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılması zamanı hər hansı bir qanun pozuntusuna yol verilməmiş, işə Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsi tərəfindən ağılabatan müddətdə baxılmış, məhkəmə baxışı zamanı yolverilməz subutlardan istifadə olunmamış, cinayət prosesinin iştirakçıları tərəfindən təqdim edilmiş subutların tədqiqindən əsasız olaraq imtina edilməmiş və proses iştirakçılarının, o cümlədən məhkum edilmiş şəxs İsaqlı Qəzənfər Adil oluna qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş bütün hüquqlarından tam həcmdə istifadə etməsi üçün kifayət qədər imkan və şərait yaradılmışdır.

Azərbaycan Respublikası CPM-nin 399.1.1-ci maddəsinə əsasən, məhkəmənin gəldiyi nəticələr üzrə mühüm əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halların araşdırılmaması apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin baxışının nəticələri üzrə birinci instansiya məhkəməsinin hökmü və ya qərarının ləğv edilməsi və ya dəyişdirilməsi üçün əsaslardan biridir.

Hazırkı cinayət işinə Azərbaycan Respublikası CPM-nin 399.1.1-ci maddəsinin tələbləri nöqtəyi-nəzərindən yanaşdıqda məlum olur ki, məhkəmənin gəldiyi nəticələr üzrə mühüm əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki hallar birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən tam şəkildə araşdırılmışdır. Bundan başqa, istər ittiham, istərsə də müdafiə tərəfi məhkəmənin gəldiyi nəticələr üzrə mühüm əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halların birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən tam araşdırılıb-araşdırılmamasını mübahisələndirməmişdir. Məhkum edilmiş şəxs Qəzənfər İsaqlı apellyasiya şikayətində yalnız ona təyin edilmiş cəzanın onun şəxsiyyətinə uyğun olmamasını, Baş Prokurorun müavini isə apellyasiya protestində cinayət qanununun normalarının düzgün tətbiq edilməməsini mübahisələndirmişdir.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası apellyasiya şikayətinin və apellyasiya protestinin dəlillərini araşdıraraq, cinayət işinin materiallarını öyrənərək, habelə apellyasiya şikayətinin və apellyasiya protestinin dəlilləri barədə proses iştirakçılarının mövqelərini dinləyərək hesab etmişdir ki, aşağıdakı əsaslara görə İsaqlı Qəzənfər Adil oğlunun Azərbaycan Respublikası CM-nin 170.1 və 177.3.3, Sadiqov Elşən Ramiz oğlunun və Əzizov Vüsal Natiq oğlunun Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1 və 177.2.3-cü maddələri məhkum edilmələrinə dair Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 noyabr 2012-ci il tarixli hökmü məhkumun apellyasiya şikayəti qismən, apellyasiya protesti isə tam təmin edilməlidir.

Belə ki, cinayət işinin materiallarından görünür ki, İsaqlı Qəzənfər Adil oğlu 26 iyul 2010-cu il tarixdə törətdiyi cinayətə görə əvvəllər Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli hökmünə əsasən Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1 və 177.2.3-cü maddələri ilə təqsirli bilinib 3(üç) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına, Azərbaycan Respublikası CM-nin 326.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinib 100 manat cərimə cəzasına, Azərbaycan Respublikası CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən cinayətlərin məcmusu üzrə qəti olaraq 3(üç) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə və 100 manat cərimə cəzasına məhkum edilmiş, CM-nin 70-ci maddəsinə əsasən ona təyin edilmiş azadlıqdan məhrum etmə cəzası 1(bir) il sınaq müddəti müəyyən olunmaqla şərti olaraq tətbiq edilmişdir.

Cinayət işinin materialları ilə həmçinin müəyyən edilir ki, İsaqlı Qəzənfər Adil oğlu 18 iyul 2010-cu il tarixdə törətdiyi cinayətə görə İmişli Rayon Məhkəməsinin 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmünə əsasən Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1 və 177.2.3-cü maddələri ilə təqsirli bilinib, 3(üç) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş və CM-nin 70-ci maddəsi tətbiq edilməklə ona təyin olunmuş cəza 1(bir) il sınaq müddəti müəyyən edilməklə şərti olaraq tətbiq edilmişdir.

Göründüyü kimi, talama cinayətlərinə görə İsaqlı Qəzənfər barəsində iki ittiham

hökmü olsa da o, İmişli Rayon Məhkəməsinin 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmü ilə məhkum olduğu cinayəti Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli hökmündən, hətta həmin hökmlə müəyyən olunmuş cinayətdən əvvəl törətmişdir. İmişli Rayon Məhkəməsi bu halı, eyni zamanda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun «Məhkəmələr tərəfindən cinayət cəzalarının təyin edilməsi təcrübəsi haqqında» 25 iyun 2003-cü il tarixli 4 sayılı Qərarının 27-ci bəndinin tövsiyələrini nəzərə alaraq birinci hökm üzrə təyin edilmiş şərti məhkum etməni ləğv etməmiş və hökmlər müstəqil icra olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası CM-nin 66-cı maddəsində qeyd edilir ki, cinayətlərin məcmusu üzrə məhkəmə hər bir cinayətə görə ayrılıqda cəza təyin edərək, az ciddi cəzanı daha ciddi cəza ilə əhatə etmək yolu ilə və ya təyin olunmuş cəzaları tamamilə və ya qismən toplamaq yolu ilə qəti cəza təyin edir. CM-nin 66.5-ci maddəsinə əsasən, cinayət işi üzrə hökm çıxarıldıqdan sonra, məhkumun birinci iş üzrə hökm çıxarılmazdan əvvəl törədilmiş başqa cinayətdə də təqsirli olduğu müəyyən olunarsa, ona eyni qaydalar üzrə cəza təyin edilir. Bu halda birinci hökmə əsasən çəkilən cəza qəti cəza müddətinə hesablanır.

Cinayətlərin məcmusu üzrə cəza təyininin ehtiva etdiyi ümumi müddəə ondan ibarətdir ki, məhkəmə törədilməsində təqsirli bildiyi hər bir cinayətə görə şəxs barəsində ayrılıqda cəza təyin edərək, az ciddi cəzanın daha ciddi cəza ilə əhatə etmək yolu ilə və ya təyin olunmuş cəzaları tamamilə və ya qismən toplamaq yolu ilə qəti cəza təyin etməklə hökm çıxarır və bu zaman məcmuya daxil olan hər bir əməl üzrə ayrıca deyil, vahid məhkumluq yaranır. Yəni məhkəmə tərəfindən şəxs barəsində cinayətlərin məcmusu üzrə cəza təyin edilməklə çıxarılmış hökm üzrə, məcmuya daxil olan cinayətlərin sayından asılı olmayaraq, bir məhkumluq yaranır.

Belə olan halda isə, Qəzənfər İsaqlı əvvəllər iki dəfə deyil, bir dəfə məhkum edilmiş şəxs hesab edilir.

Azərbaycan Respublikası CM-nin «oğurluq» cinayət əməlini nəzərdə tutan 177.3.3-cü maddəsinə əsasən «Eyni əməllər

əvvəllər talama və ya hədə-qorxu ilə tələb etməyə görə iki dəfə və ya daha çox məhkum edilmiş şəxs tərəfindən törədildikdə altı ildən on iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.».

Həmin Məcəllənin 177-ci maddəsinin «Qeyd» hissəsinin 4-cü bəndinə əsasən «Bu fəslin maddələrində, habelə bu Məcəllənin digər maddələrində talama və ya hədə qorxu ilə tələb etməyə görə əvvəllər məhkum olunmuş şəxs dedikdə, bu Məcəllənin 177-183, 217,227,232 və 235-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş bir və ya bir neçə cinayətlərə görə məhkumluğu olan şəxs başa düşülür».

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra-Konstitusiya) 71-ci maddəsinin VIII hissəsinə əsasən heç kəs törətdiyi zaman hüquq pozuntusu sayılmayan əmələ görə məsuliyyət daşımır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 10.1-ci maddəsində göstərilmişdir ki, əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) cinayət sayılması və həmin əmələ görə cəza, bu əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) törətdiyi zaman qüvvədə olan cinayət qanunu ilə müəyyən edilir. Törətdiyi zaman cinayət sayılmayan əmələ görə heç kəs cinayət məsuliyyətinə cəlb oluna və cəzalandırıla bilməz.

Bundan başqa, «Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 66.5-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair» Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 22 fevral 2012-ci il tarixli qərarında göstərilmişdir ki, cinayətlərin məcmusu üzrə cəza ilkin mühakimədən əvvəl törədilmiş cinayətlərə, hökmlərin məcmusu üzrə cəza isə qanuni qüvvəyə minmiş hökmlə məhkum edilmiş şəxs tərəfindən yeni cinayət törədilməsi hallarına tətbiq edilir. Göründüyü kimi, qanunverici məcmu halında cəzanın təyin edilməsində fərqləndirməni cinayətlərin törədilməsi zamanı ilə əlaqələndirilmişdir.

Göstərilən qanunların təhlili məhkəmə kollegiyasına belə nəticəyə gəlməyə əsas vermişdir ki, İsaqlı Qəzənfər Adil oğlu 26 iyul 2010-cu il tarixdə törətdiyi talama cinayətlərinə görə Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli hökmü və 18 iyul 2010-cu il tarixdə törətdiyi talama

cinayətlərinə görə İmişli Rayon Məhkəməsinin 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmünə əsasən məhkum olunsada, ikinci hökm üzrə cinayəti birinci hökmdən əvvəl törətdiyindən hökmlərin məcmusu yaranmamış və nəticə etibarilə o, əvvəllər iki dəfə məhkum edilmiş şəxs hesab edilə bilməz.

Lakin Q.A.İsaqlının 15 fevral 2012-ci il tarixə keçən gecə təkrarən qabaqcadan əlbir olan bir qurup şəxs halında saxlanma yerinə qanunsuz daxil olaraq özgə əmlakını gizli olaraq talamaqla Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələrində nəzərdə tutulan cinayət əməllərini törətməsinə baxmayaraq, ona istintaq orqanı tərəfindən yanlış olaraq CM-nin 177.3.3-cü maddəsi ilə ittiham elan edilmiş, Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 noyabr 2012-ci il tarixli hökmündə isə qeyd olunan səhv təkrarlanmış və Qəzənfər İsaqlı həmin maddə ilə təqsirli bilinib məhkum olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası CM-nin 7.1-ci maddəsinə əsasən yalnız törətdiyi ictimai təhlükəli əmələ (hərəkət və ya hərəkətsizliyə) və onun nəticələrinə görə təqsiri müəyyən olunmuş şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb edilə və cəzalandırıla bilər.

Azərbaycan Respublikası CPM-nin 318.1-ci maddəsinə əsasən məhkəmə baxışı nəticəsində məhkəmə təqsirləndirilən şəxsin əməlini ağır cinayətdən daha yüngül cinayət əməlinə tövsif etmək, habelə ona qarşı irəli sürülmüş ittihamdan ayrı-ayrı bəndləri çıxartmaqla hüququna malikdir.

«Məhkəmə hökmü haqqında» Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 27 dekabr 1996-cı il tarixli 4 sayılı qərarının 8-ci bəndində göstərilmişdir ki, məhkəmə ittihamı dəyişməyə və ya cinayətin ayrı-ayrı epizodlarını qanunun müttəhimə elan olunmamış maddəsi ilə tövsif etməyə haqlıdır. Bu zaman məhkəmə bunu əsas tutmalıdır ki, cinayətin tövsifinin belə dəyişilməsinə yalnız o şərtlə yol verilə bilər ki, müttəhimin qanunun yeni maddəsi ilə tövsif olunan hərəkətləri məhkəməyə vermə zamanı onun təqsirində nəzərə alınmış olsun, yeni ittihamda daha ağır cinayətin əlamətləri olmasın və faktiki hallara görə müttəhimin məhkəməyə verildiyi ittihamdan əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənməsin,

ittihamın dəyişdirilməsi isə müttəhimin vəziyyətinin ağırlaşdırılmasın və onun müdafiə hüququnu pozmasın.

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası belə qənaətə gəlmişdir ki, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən məhkum Q.A.İsaqlıya münasibətdə yol verilmiş cinayət qanununun normasının pozuntusu aradan qaldırılmalı və onun əməli Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.3.3-cü maddəsindən həmin Məcəllənin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələrinə tövsüf edilməli və ona həmin maddələrin sanksiyalarında nəzərdə tutulmuş azadlıqdan məhrumetmə növündə cəza təyin edilməlidir.

Bundan başqa, məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, Azərbaycan Respublikası CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən Q.A.İsaqlıya Lənkəran Ağır Cinayətlər məhkəməsinin hökmü ilə Azərbaycan Respublikası CM-nin 170.1-ci maddəsi ilə təyin edilmiş azadlıqdan məhrumetmə cəzası hazırkı qərarla CM-nin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələri ilə təyin ediləcək azadlıqdan məhrumetmə cəzası ilə cinayətlərin məcmusu üzrə toplanılmaqla ona cəza təyin edilməlidir.

Göstərilənlərlə yanaşı məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, birinci instansiya məhkəməsi Q.A.İsaqlıya Yasamal və İmişli rayon məhkəmələrinin hökmü ilə təyin edilmiş şərti məhkum etməni ləğv etməklə və hökmlərin məcmusu üzrə qəti cəza təyin etməklə gəldiyi nəticə qanunu və əsaslı olmuşdur. Ona görə ki, Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli hökmü ilə Qəzənfər İsaqlının barəsində şərti məhkum etmə tətbiq edilmiş olmasaydı, İmişli Rayon Məhkəməsinin 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmü ilə ona Azərbaycan Respublikası CM-nin 66.5-cü maddəsi ilə cinayətlərin məcmusu üzrə qəti cəza təyin edilməli idi. Həm də nə qədər ki, Qəzənfər İsaqlı Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli hökmündən sonra sınaq müddətində qəsdən az ağır, ağır və ya xüsusilə ağır cinayət törətməmişdir, ona Azərbaycan Respublikası CM-nin 71.5-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikası CM-nin 67.1-cü maddəsi ilə hökmlərin məcmusu üzrə qəti cəza təyin edilə bilməzdi. Odur ki, İmişli Rayon Məhkəməsi 25

noyabr 2011-ci il tarixli hökmü ilə düzgün olaraq hər iki hökmün müstəqil icra olunması qənaətinə gəlmişdir. Lakin Qəzənfər İsaqlı hər iki hökm üzrə sınaq müddəti ərzində qəsdən az ağır, yəni 2012-ci ilin fevral ayının 14-dən 15-nə keçən gecə saat təxminən 02 radələrində özgənin əmlakını gizli yolla talamaq məqsədi ilə yetkinlik yaşına çatmamışlar Sadıqov Elşən Ramiz oğlunu və Əzizov Vüsal Natiq oğlunu aldatma və vədlər verməklə cinayətkar fəaliyyətə cəlb edərək onlarla qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında talama cinayətini törətdiyi üçün Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 noyabr 2012-ci il tarixli hökmü ilə Azərbaycan Respublikası CM-nin 71.5-ci maddəsinə əsasən hər iki hökm üzrə (Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli və İmişli Rayon Məhkəməsi 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmləri üzrə) təyin edilmiş şərti məhkum etmə ləğv edilmiş və həmin hökmlər üzrə təyin edilmiş cəzalar hökmlərin məcmusu üzrə birləşdirilərək qəti cəza təyin edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası CM-nin 8.1-ci maddəsinə əsasən, cinayət törətmiş şəxs haqqında tətbiq edilən cəza və ya digər cinayət – hüquqi xarakterli tədbirlər ədalətli olmalıdır, yəni cinayətin xarakterinə və ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə, onun törədilməsi hallarına və cinayət törətməkdə təqsirli bilinən şəxsin şəxsiyyətinə uyğun olmalıdır.

Həmin Məcəllənin 41.2-ci maddəsinin tələblərinə görə, cəza sosial ədalətin bərpası, məhkumun islah edilməsi və həm məhkumlar, həm də başqa şəxslər tərəfindən yeni cinayətlərin törədilməsinin qarşısını almaq məqsədi ilə tətbiq edilir.

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi isə özünün bir çox qərarlarında (Delcourt Belçikaya qarşı iş üzrə 17 yanvar 1970-ci il tarixli qərar; Piersack Belçikaya qarşı iş üzrə 01 oktyabr 1982-ci il tarixli qərar; De Cubber Belçikaya qarşı iş üzrə 26 oktyabr 1984-cü il tarixli qərar) ədalətin bərpasını belə ifadə etmişdir: «Ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi ilə bərabər, ədalətin bərqərar edildiyi də aydın görünməlidir».

Birinci instansiya məhkəməsinin hökmündən görünür ki, Qəzənfər İsaqlıya törətdiyi əməllərə görə cəza təyin edilərkən

cinayət əməlini səmimi etiraf etməsi, peşmançılıq çəkməsi və yaşayış yerində müsbət xarakterizə olunması Azərbaycan Respublikası CM-nin 59.2-ci maddəsinə əsasən, cəzasını yüngülləşdirən hallar kimi nəzərə alınmış, cinayətin törədilməsində xüsusilə fəal iştirak etməsi isə Azərbaycan Respublikası CM-nin 61.1.4-cü maddəsinə əsasən cəzasını ağırlaşdıran hal kimi müəyyən edilmişdir.

Məhkəmə kollegiyası məhkum edilmiş şəxs Qəzənfər Adil oğlu İsaqlıya Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələri ilə cəza təyin edərək onun törətmiş olduğu cinayət əməlinin ictimai təhlükəlilik dərəcəsini, şəxsiyyətini, cəzanı yüngülləşdirən və ağırlaşdıran halları, təyin olunacaq cəzanın onun islah olunmasına, ailəsinin həyat şəraitinə təsirini nəzərə alır, lakin Qəzənfər İsaqlıya Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələri ilə həmin maddələrin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş minimum həddə cəza təyin etməyi məqsədəuyğun hesab etməmişdir. Eyni zamanda məhkəmə kollegiyası məhkum edilmiş şəxsə həm hazırkı qərarla Azərbaycan Respublikası CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən, həm əvvəlki hökmlər üzrə təyin olunmuş cəzaları. Azərbaycan Respublikası CM-nin 67.1 və 67.4-cü maddələrinə əsasən, qismən birləşdirmək yolu ilə qəti cəza təyin qanunu və əsaslı hesab etmişdir.

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası, Q.A.İsaqlının Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 177.3.3 və 170.1 maddələri ilə məhkum olunmasına dair Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 noyabr 2012-ci il tarixli hökmündən məhkum

tərəfindən vermiş apellyasiya şikayətini qismən, apellyasiya protestini isə tam təmin edərək Q.A.İsaqlı Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.3.3-cü maddəsi ilə tövsif edilmiş əməllərini Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələrinə tövsüf edib onu həmin maddələrlə təqsirli bilərək, 5 (beş) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edərək, Azərbaycan Respublikası CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən, Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 noyabr 2012-ci il tarixli hökmü ilə məhkuma Azərbaycan Respublikası CM-nin 170.1-ci maddəsi ilə təyin edilmiş 1 (bir) il 6 (altı) ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası bu qərarla Azərbaycan Respublikası CM-nin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələri ilə təyin edilmiş 5 (beş) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası ilə cinayətlərin məcmusu üzrə qismən toplanılmaqla ona 6 (altı) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası, Azərbaycan Respublikası CM-nin 67.1 və 67.4-cü maddələrinə əsasən, İmişli Rayon Məhkəməsinin 25 noyabr 2011-ci il tarixli hökmü ilə təyin edilmiş və çəkilməmiş 3 (üç) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası və Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin 04 aprel 2011-ci il tarixli hökmü ilə təyin edilmiş və çəkilməmiş 3 (üç) il müddətində azadlıqdan məhrum etmə və 100 (yüz) manat cərimə cəzaları cinayətlərin məcmusu qaydasında təyin edilmiş 6 (altı) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası ilə qismən birləşdirilməklə Q.A.İsaqlıya hökmlərin məcmusu üzrə qəti olaraq 7 (yeddi) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə və 100 (yüz) manat cərimə cəzası təyin etmişdir.

MÜLKİ VƏ İNZİBATİ-İQTİSADI İŞLƏR ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN**Apellyasiya şikayətinin dəlilləri üzrə araşdırma aparılmadığına görə apellyasiya məhkəməsinin qətnaməsi ləğv edilmişdir.**

İddiaçı Əliyev Allahyar Həsən oğlu cavabdeh Əliyev Nəriman Səlim oğluna qarşı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək onun həmin torpaq sahəsindən çıxarılması və ona dəymiş ziyanın alınub verilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını məhkəmədən xahiş etmişdir.

İddiaçı Əliyev Allahyar Həsən oğlu iddia tələbini onunla əsaslandırmışdır ki, onun və ailə üzvlərinin adına dövlət aktı üzrə 1,75 hektar torpaq sahəsi verilmişdir. Həmin torpaq sahəsi cavabdeh Nəriman Əliyevin torpaq sahəsinin yaxınlığında yerləşmişdir. Onun adına olan torpaqla yanaşı anası Məhbubun, bacısı Əslinin və qardaşları Orucun və Kərəmin adına olan torpaq sahələri də olduğundan, bu torpaqlardan cavabdeh Nəriman qanunsuz olaraq istifadə etmişdir. Son vaxtlar o, Nərimandan həmin torpaqları boşaldılıb, ona qaytarılmasını tələb edəndə Nəriman buna razı olmayaraq həmin torpaqdan çıxmamışdır. O, torpaq şəbəkəsinin nümayəndəsi vasitəsi ilə torpağın Nərimandan qaytarılmasını tələb etsə də, Nəriman buna məhəl qoymadığı üçün, o məhkəmədə iddia qaldırmışdır. Hazırda anası Məhbub, qardaşları Oruc və Kərəm vəfat ediblər və ailədə tək bacısı Əsli Əliyeva sağdır. Əsli isə I qrup əlildir və onun himayəsindədir. Ona görə o, ailəsinə aid olan torpağın onun istifadəsinə verilməsini və onların adına olan 1,75 hektar torpaq sahəsindən Nəriman Əliyevin çıxarılmasını və onun tərəfindən ona dəymiş ziyanın ödənilməsinə xahiş etmişdir.

Cavabdeh Əliyev Nəriman Səlim oğlu iddia tələbini qismən qəbul edərək, izahatında göstərmişdir ki, iddiaçı onun əmisidir, əmisi Əliyev Allahyarın və ailə üzvlərinin adına 1,75 ha torpaq sahəsinin ona qaytarılmasına etiraz etmir, ancaq digər qohumların adına olan torpağın isə onun istifadəsində qalmasını deməklə iddiaçıya heç bir ziyan vurmduğundan ziyana dair hissəsinin rədd edilməsinə xahiş etmişdir.

Bərdə rayon məhkəməsinin 28 oktyabr 2005-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı Əliyev

Allahyar Həsən oğlunun cavabdeh Əliyev Nəriman Səlim oğluna qarşı onun həmin torpaq sahəsindən çıxarılması və ona dəymiş ziyanın alınub verilməsi tələbinə dair iddiası qismən təmin edilərək torpağın mülkiyyət hüququna dair dövlət aktlarına əsasən Əliyeva Solmaz Xudaverdi qızının adına olan 0.35 hektar torpaq sahəsindən Əliyeva Məhbub Hüseyin qızının adına olan 0.35 hektar torpaq sahəsindən, Əliyev Kərəm Həsən oğlunun adına olan 0.35 hektar torpaq sahəsindən, Əliyev Oruc Həsən oğlunun adına olan 0.35 hektar torpaq sahəsindən və Əliyeva Əsli Həsən qızının adına olan 0.35 hektar torpaq sahəsindən Əliyev Allahyar Həsən oğlunun istifadə hüququnun tanınması və istifadəsinə verilməsi, Əliyev Allahyar Həsən oğlunun Dövlət aktı üzrə adına olan 1.75 hektar torpaq sahəsindən cavabdeh Əliyev Nəriman Səlim oğlunun çıxarılması, Allahyar Əliyevin istifadəsinə verilən torpaqlara dair dövlət aktlarının cavabdehdən alınaraq A.Əliyevə verilməsi və iddianın ziyan tələbinə dair hissəsinin rədd edilməsi qət edilmişdir.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 08 oktyabr 2012-ci il tarixli qətnaməsi ilə maraqlı şəxs Əliyeva Gülnarə Həsən qızının apellyasiya şikayəti təmin edilməyərək Bərdə rayon məhkəməsinin 28 oktyabr 2005-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Maraqlı şəxs Əliyeva Gülnarə Həsən qızı verdiyi kassasiya şikayətində Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 08 oktyabr 2012-ci il tarixli qətnaməsinin ləğv edilərək işin icraatına xitam verilməsi və ya işin yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə qaytarılması barədə qərar qəbul edilməsinə xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi maddi və prosesual hüquq normalarının pozulması və düzgün tətbiq edilməməsi, o cümlədən Azərbaycan

Respublikası Konstitusiyasının 127-ci maddəsinin, Mülki Məcəlləsinin 1255, 1291, 1300, 1145, 1157, 1159-cü maddələrinin, MPM-nin 8.1, 80, 88, 89, 106.1, 217.4, 220.4, 261.0.1-ci maddələrinin tələblərinin pozulması ilə çıxarılmış, nəticədə əsassız və qanunsuz qətnamə qəbul edilmişdir.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası qəbul etdiyi qətnaməni Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 13, 29, 71-ci maddələrinə, Mülki Məcəllənin 157.2-ci maddəsinə, “İnsan hüquqlarının və əsassız azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinə istinad etməklə onunla əsaslandırılmışdır ki, iş üzrə birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsi ilə çıxarılmışdır, məhkəmə müəyyən edilmiş faktlardan tərəflər arasındakı hüquq münasibətləri üzrə düzgün nəticəyə gəlmişdir. Belə ki, cavabdeh Əliyev Nəriman Səlim oğlu iddiaçının öz adına və ailə üzvlərinə verilmiş 1,75 hektar torpaq sahəsini zəbt edərək, istifadə etmiş və həmin torpaq sahəsinin onun olması barədə heç bir sənədi və mötəbər sübutu məhkəməyə təqdim edə bilməmişdir. Lakin faktiki olaraq mübahisəli torpaq sahəsi cavabdehin istifadəsində olmuşdur. Bu əsaslara görə də birinci instansiya məhkəməsinin 28 oktyabr 2005-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddia tələbi haqlı olaraq təmin edilərək, həmin torpaq sahələrindən cavabdeh Nəriman Əliyev çıxarılmış, həmin torpaq sahələri Allahyar Əliyevin istifadəsinə verilmişdir. Maraqlı şəxs Əliyeva Gülarə Həsən qızının isə həmin mübahisəli torpaq sahəsinə dair apellyasiya şikayətində göstərdiyi dəlillər əsassızdır. Belə ki, mülki işə əlavə edilmiş maraqlı şəxs Gülarə Əliyevanın izahatından görünür ki, o həmin torpaq sahəsini qardaşı Allahyar Əliyevin mülkiyyətinə verilməsinə etiraz etməmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gədiyi nəticə ilə bağlı kassasiya instansiyası məhkəməsi aşağıdakıların qeyd olunmasını zəruri hesab etmişdir.

İşdə olan JN 0006 kod 61001004 Dövlət Aktından görünür ki, Əliyeva Məhbub Hüseyn qızına, Əliyeva Əsli Həsən qızına, Əliyev Kərəm Həsən oğluna və Əliyev Oruc Həsən

oğluna Bərdə rayonu, Aqrar İslahat Komissiyasının 16 iyun 1999-cu il tarixli 07 sayılı qərarı ilə 1,40 hektar torpaq sahəsi verilmişdir.

18.04.2011-ci il tarixli Qeydiyyat şöbəsinin arayışından görünür ki, Əliyev Həsən Allahyar oğlu 26 aprel 1979-cu ildə vəfat etmişdir.

İşə əlavə edilmiş 14.04.2011-ci il tarixli Qeydiyyat şöbəsinin arayışlarından görünür ki, Əliyev Səlim Həsən oğlu 08 mart 1992-ci ildə, Əliyev Oruc Həsən oğlu 02 avqust 1999-cu ildə, Əliyev Kərəm Həsən oğlu 30 oktyabr 2000-ci ildə, Əliyeva Məhbubə Hüseyn qızı 07 avqust 2001-ci ildə, Əliyeva Əsli Həsən qızı 07 oktyabr 2010-cu ildə vəfat etmişlər.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 217.1, 217.2, 217.4, 218.1, 220.4-cü maddələrinin tələbinə görə məhkəmənin qətnaməsi qanuni və əsaslı olmalıdır. Qətnamə mübahisəli hüquq münasibətinin yarandığı zaman qüvvədə olan maddi hüquq normalarına və işin baxılması zamanı qüvvədə olan prosessual hüquq normalarına uyğun çıxarılmalıdır. Məhkəmə (hakim) öz qətnaməsini yalnız məhkəmə iclasında tədqiq olunmuş sübutlarla əsaslandırır. Qətnamə çıxarıldıqda hakim sübutları qiymətləndirir, iş üçün əhəmiyyətli olan nə kimi halların müəyyən edildiyini, nə kimi halların müəyyən edilmədiyini, tərəflərin hansı hüquqi münasibətdə olmalarını, həmin iş üzrə hansı qanunun tətbiq edilməli olduğunu və iddianın təmin olunub-olunmadığını müəyyən edir. Qətnamənin əsaslandırıcı hissəsində işin məhkəmə tərəfindən müəyyən edilən halları, işin halları barədə məhkəmənin əsaslandırıldığı sübutlar və məhkəmənin bu və ya digər sübutları və iclasda iştirak edən şəxslərin istinad etdiyi qanun və hüquqi aktları rədd etmək üçün gətirdiyi dəlillər, habelə məhkəmənin qətnamə çıxararkən rəhbər tutduğu qanunlar və normativ-hüquqi aktlar göstərilməlidir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin iş üzrə maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsi ilə çıxarılmış hesab etdiyi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi yuxarıda göstərilən prosessual hüquq

normalarının tələblərinin pozulması ilə çıxarılmışdır.

Belə ki, birinci instansiya məhkəməsi yuxarıda göstərilən prosesual hüquq normalarının tələblərinə əhəmiyyət verməyərək iş üzrə araşdırma aparmamış, qəbul etdiyi qətnamədə rəhbər tutduğu qanun və ya normativ hüquqi aktları göstərməmiş, gəldiyi nəticəni məhkəmə iclasında tədqiq olunmuş sübutlarla əsaslandırılmamışdır.

Birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsində göstərilmişdir ki, “iş üzrə izahat verən Əliyeva Əsli Həsən qızı izahatında I qrup əlil olduğunu, iddiaçının onunla qaldığını və başqa ona baxan olmadığını, ancaq onun yeganə varisi qardaşı olduğundan mərhumun anası Məhbubun, mərhum qardaşları Orucun və Kərəmin adlarına olan torpaq payının qardaşı Allahyarın istifadəsinə verilməsini, qardaşı Kərəmin adına olan torpağın isə onun oğlu Əliyev Raminin istifadəsinə verilməsini bildirdi.

Həmçinin Gülnarə Əliyeva, anasının adına olan torpaq payının qardaşı Allahyarın istifadəsinə verilməsinə etiraz etmədiyini bildirdi.”

Halbuki, məhkəmə iclas protokolundan görünür ki, məhkəmə iclasında yalnız iddiaçı A.H.Əliyev və cavabdeh N.S.Əliyev səthi dindirildikdən sonra məhkəmə müşavirəyə getmiş və qayıdaraq qəbul etdiyi qətnaməni elan etmişdir. Qətnamədə izahatlarına istinad olunan nə Əliyeva Əsli Həsən qızı, nə də Gülnarə Əliyeva məhkəmə iclasında dindirilməmişlər.

İş materiallarında olan Əliyeva Gülnarə Həsən qızının adından yazılmış izahatda göstərilmişdir: “Hüquq və vəzifələrim mənə aydındır. Mərhum anam Əliyeva Məhbub Hüseyin qızı ailə başçısı kimi 1,40 ha torpaq sahəsinin ailə üzvləri ilə birlikdə dövlət aktı var, anamın vərəsəsi mənəm. Anama, Əsliyə, Kərəmə və Oruca çatası torpaq sahəsi bizim razılığımızla bacım Əliyeva Əsli ruhi xəstə olduğu üçün hazırda qardaşım Əliyev Allahyar Əliyeva Əsliyə baxdığı üçün torpaq sahəsinin bütövlükdə Əliyev Allahyar Həsən oğlunun mülkiyyətinə keçirilməsinə razıyıq.”

Əliyeva Əsli Həsən qızının adından yazılmış izahatda isə göstərilmişdir: “Hüquq və

vəzifələrim mənə aydındır. Əliyeva Məhbub anamdır. Əliyev Oruc qardaşımdır. Hər ikisi rəhmətə gedib, Əliyev Kərəm də qardaşımdır o da rəhmətə gedib. Hər birimizin adına 0.35 ha torpaq sahəsi verilmişdir. Anam və qardaş-bacım ölüb, mən tək qalmışam. Məni I qrup əlil olduğum üçün qardaşım Əliyev Allahyar Həsən oğlu saxlayır. Anam, qardaşım, Oruca və mənə düşən 1 ha 05 sot torpağın qardaşım Allahyarın adına keçirilməsinə etirazım yoxdur. Qardaşım Kərəmin torpağının isə oğlu Əliyev Ramin Kərəm oğlunun adına keçirilməsinə etiraz etmirəm. İzahatıma başqa əlavəm yoxdur, ucadan oxundu, imzamlı təsdiq edirəm.”

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 372.1, 372.6, 372.7-ci maddələrinə əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsi tam hüquqlu məhkəmə kimi işə, işdə olan və əlavə təqdim olunmuş sübutlar əsasında mahiyyəti üzrə baxır. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin əsaslılığını onun düzünə və ya dolayısı ilə mübahisələndirilən hissəsində, şikayət qərarın ləğv edilməsinə yönəldikdə və ya apellyasiya şikayətində və ona etirazlarda ifadə olunmuş dəlillərə əsasən mübahisənin predmeti bölünməz olduqda isə tam yoxlayır. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi şikayətin dəlillərindən asılı olmayaraq, məhkəmənin maddi və prosesual hüquq normalarına riayət etməsini yoxlayır.

Həmin Məcəllənin 385.1, 385.1.1, 385.1.2-ci maddələrinə əsasən maddi hüquq normalarının və ya prosesual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsi, məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün faktiki halların aydınlaşdırılmaması məhkəmə qətnaməsinin apellyasiya qaydasında ləğv edilməsi üçün əsasdır.

Əliyeva Gülnarə Həsən qızı yuxarıda qeyd edilən qətnamədən verdiyi apellyasiya şikayətində birinci instansiya məhkəməsində nə onun, nə də cavabdeh Nəriman Əliyevin dindirilməmələrini, həmçinin ruhi xəstə olan bacısı Əsli Əliyevanın dindirilməməsini, eləcə də onun və bacısı Əslinin adlarından yazılmış izahatları onların yazmadıqlarını, həmin izahatların saxta olmaqla başqa şəxslər tərəfindən yazılmasını, göstərmişdir. Həmçinin

işin apellyasiya baxışı zamanı G.H.Əliyeva və onun nümayəndəsi məhkəmə kollegiyasına yazılı vəsatət verərək iş materiallarına əlavə edilmiş izahatların onun, yəni G.H.Əliyevanın və Əliyeva Əsli Həsən qızı tərəfindən yazılıb-yazılmamasına müəyyən etmək məqsədi ilə məhkəmə xətsünaslıq ekspertizası təyin edilməsini xahiş etmişlər.

İş materiallarında olan Şamxor (hazırkı Şəmkir) rayon məhkəməsinin 24 iyun 1980-cı il tarixli qətnaməsinin surətindən görünür ki, həmin qətnamə ilə Əsli Həsən qızı İsmayılova fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edilmişdir.

Lakin işin həqiqi hallarını müəyyən etmək üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etməsinə baxmayaraq apellyasiya instansiyası məhkəməsi G.H.Əliyevanın apellyasiya şikayətində və məhkəmə iclasında verdiyi izahatında göstərdiyi halların heç birini araşdırmamışdır.

Eləcə də iş üzrə məhkəmə xətsünaslıq ekspertizası keçirilməsi üçün ciddi əsaslar olmasına baxmayaraq gəlidiyi nəticənin səbəbini Azərbaycan Respublikası MPM-nin 263.5-ci maddəsinin tələbinə müvafiq qaydada əsaslandırılmadan apellyasiya qaydasında işə baxan məhkəmə kollegiyası G.H.Əliyevanın və nümayəndəsinin iş üzrə məhkəmə xətsünaslıq ekspertizası keçirilməsinə dair vəsatətlərini təmin etməyərək işə əlavə edilmiş Əliyeva Gülarə Həsən qızının izahatına əsasən belə nəticəyə gəlmişdir ki, “mərhum Məhbub Əliyeva ailə başçısı kimi ona verilmiş 1,40 hektar torpaq sahəsini ruhi xəstə olan bacısı Əsli Əliyevaya onların (uşaqların) razılığı ilə

vermişdir. Hazırda o, bacısı Əslinin qardaşı Əliyev Allahyar Həsən oğlunun himayəsində olduğundan həmin torpaq sahəsinin bütövlükdə qardaşı Allahyar Əliyevə verilməsinə razılıq vermişdir.”

Halbuki yuxarıda göstəriləndiyi kimi G.Əliyeva onun adından yazılmış izahatdan xəbəri olmamasını və məhkəmə iclasında nə onun, nə də ruhi xəstə bacısı Əslinin iştirak etməmələrini göstərmişdir.

Beləliklə apellyasiya instansiyası məhkəməsi iş üzrə heç bir araşdırma aparmadan öz qətnaməsində maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması ilə çıxarılmış qətnamədə göstərilənləri təkrar etməklə kifayətlənmiş, bununla da yuxarıda qeyd olunan prosessual hüquq normalarının tələblərini pozmuşdur.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 418.1-ci maddəsinə əsasən maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və qərarının ləğv edilməsi üçün əsasdır.

İşin şərh olunan hallarını müzakirə edərək Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası 07 mart 2013-cü il tarixli qərarı ilə kassasiya şikayətini qismən təmin edərək Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının bu iş üzrə 08 oktyabr 2012-ci il tarixli qətnaməsini ləğv etmiş və işi yenidən baxılması üçün Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinə göndərmişdir.

Hakim işdə iştirak edən şəxslərin verdiyi tələblər üzrə qətnamə çıxarır və yalnız qanunda göstərilən müstəsna hallarda iddia tələblərindən kənara çıxa bilər.

Musayeva Əminə Rəşid qızı cavabdeh Əsgərov Azad Səməndər oğluna qarşı Ucar rayonunda yerləşən Quşçuluq fabriki ilə bağlı mülkiyyət hüquqlarının yarı bölünməsi, həmin hissəyə aid mülkiyyət hüquqlarının onun adına daşınmaz əmlakın dövlət reyestri xidmətində qeydə alınması və hüquqmüəyyənədicisi sənədlərin ona verilməsi barədə iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmişdir.

Ə.Musayeva iddiasını onunla əsaslandırmışdır ki, 2004-cü ildə Azad Əsgərovla rəsmi nikah bağlamışdır. Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin Dövlət Əmlakının idarə edilməsi üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən Ucar rayonunda yerləşən Quşçuluq fabriki cavabdeh Azad Əsgərovun adına birgə nikah dövründə, yəni 2005-ci il tarixdə özəlləşdirilərək

rəsmiləşdirilmişdir. Hal-hazırda A.Əsgərovla nikah münasibətləri pozulmuşdur. Ona görə də qeyd edilən əmlaka hər birinin payı müəyyən edilməlidir.

Bakı şəhəri Binəqədi rayon məhkəməsinin 29 may 2012-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı Musayeva Əminə Rəşid qızının iddiası təmin edilmiş, birgə nikah dövründə əldə olunmuş, cavabdeh Əsgərov Azad Səməndər oğlunun adına tam mülkiyyət hüququ üzrə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində 1 nömrəli reyestr kitabının 5 nömrəli vərəqəsində 12.11.2007-ci il tarixdə qeydiyyatda alınmış Ucar rayonu, Göyçay-Gəncə magistral şosesinin kənarında istifadədə olan 1,21964 ha torpaq sahəsində yerləşən 12341,5 kv.metr ümumi, 8505,5 kv.metr əsas, 3836 kv.metr köməkçi sahədən ibarət Əmlak Kompleksinin (Ucar broyler quşçuluq fabrikinin) ½ hissəsinə iddiaçı Musayeva Əminə Rəşid qızının payı, ½ hissəsinə isə cavabdeh Əsgərov Azad Səməndər oğlunun payı müəyyən edilməklə, daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatın aparılması və daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışın verilməsi qətdir edilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 08 noyabr 2012-ci il tarixli qətnaməsi ilə cavabdeh Əsgərov Azad Səməndər oğlunun apellyasiya şikayəti qismən təmin edilmiş, Bakı şəhəri Binəqədi rayon məhkəməsinin 29 may 2012-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmiş, iddiaçı Musayeva Əminə Rəşid qızının iddiası təmin edilmiş, tərəflərin birgə nikahı dövründə əldə edilmiş “Ucar-Broyler” MMC-nin nizamnamə kapitalında təsisçi Əsgərov Azad Səməndər oğluna məxsus 75 % payın ½ hissəsinə Musayeva Əminə Rəşid qızının, digər ½ hissəsinə Əsgərov Azad Səməndər oğlunun mülkiyyət hüququ (hər birinə 37,5 % olmaqla) müəyyən edilmiş və bu payların müvafiq qaydada dövlət qeydiyyatına alınması qətdir edilmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi gəldiyi nəticəni aşağıdakılarla əsaslandırılmışdır.

Ə.Musayeva Ucar rayonunda yerləşən quşçuluq fabriki ilə bağlı mülkiyyət

hüquqlarının cavabdehlə yarı bölünməsinə xahiş etmişdir. Birinci instansiya məhkəməsi isə cavabdeh A.Əsgərovun adına dövlət reyestrində qeyd alınmış Ucar rayonu, Göyçay-Gəncə magistral şosesinin kənarında istifadədə olan 1.21964 ha torpaq sahəsində yerləşən 12341.5 kv.metr ümumi, 8505,5 kv.metr əsas, 3836 kv.metr köməkçi sahədən ibarət əmlak kompleksinin (Ucar broyler quşçuluq fabriki) ½ hissəsinə iddiaçının və ½ hissəsinə cavabdehin payını müəyyən etmiş, başqa sözlə quşçuluq fabrikinin əmlakı, orada olan tikililəri-ferma, kəsim sexi və.s, yarı bölünmüşdür.

Halbuki, iddiaçının qeyd etdiyi quşçuluq fabriki- “Ucar-Broyler” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti adı ilə qeydiyyatdan keçmiş hüquqi şəxsdir. İş materiallarına əlavə edilmiş, Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi 9 sayılı Ərazi Vergilər İdarəsi tərəfindən 25.01.2010-cu il tarixdə verilmiş Kommersiya hüquqi şəxslərin dövlət reyestrindən çıxarışlarından, eləcə də bağışlama müqaviləsindən görünür ki, nizamnamə kapitalında mayalarının miqdarı 100 % olmaqla MMC-nin təsisçisi Əsgərov Azad Səməndər oğlu olmuşdur. Sonuncu nizamnamə kapitalındakı payının 25 %-ni 12.01.2010-cu il tarixli bağışlama müqaviləsinə əsasən Məmmədov Elnur Elton oğluna bağışlamışdır. Hazırda həmin hüquqi şəxsin təsisçiləri Əsgərov Azad Səməndər oğlu (Nizamnamə kapitalında mayalarının miqdarı 75 %) və Məmmədov Elnur Elton oğludur (nizamnamə kapitalında mayalarının miqdarı 25 %).

Ona görə də tərəflər arasında bölgünün predmeti A.Əsgərovun adına qeyd alınmış əmlak kompleksi deyil, “Ucar-Broyler” MMC-də A.Əsgərovun 75 faiz payı olmalıdır.

Ə.Musayeva həmin qətnamənin ləğvinə dair verdiyi kassasiya şikayətini onunla əsaslandırmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi onun verdiyi iddia tələbi üzrə qətnamə çıxarmamışdır. Belə ki, o, verdiyi iddia ərizəsində A.Əsgərovla birgə nikah dövründə əldə etdiyi “Ucar-Broyler” MMC-nin deyil, Ucar rayonu Göyçay-Gəncə magistral şosesinin kənarında olan 1,21964 ha torpaq sahəsində yerləşən 12341,5 kv.m ümumi sahəsi olan Ucar Broyler Quşçuluq fabrikinin

əmlakında payının müəyyən edilməsini xahiş etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası aşağıda göstərilən əsaslara görə hesab etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi qanuni və əsaslı deyildir.

İşin mübahisə olunmayan hallarından görünür ki, tərəflər 18 avqust 2004-cü ildə rəsmi nikaha daxil olmuşlar. Birgə nikahdan tərəflərin uşaqları olmamışdır. Binəqədi rayon Məhkəməsinin 03 dekabr 2012-ci il tarixli qətnaməsi ilə onların arasında nikah pozulmuşdur.

Tərəflərin birgə nikahı dövründə A.Əsgərov Ucar rayonunda yerləşən Ucar Broyler Quşçuluq fabrikinin əmlakını alqı-satqı müqaviləsi əsasında Daşınmaz Əmlakın İdarə Edilməsi Üzrə Dövlət Komitəsindən almış və 11.11.2005-ci ildə ona həmin əmlaka mülkiyyət hüququ haqqında şəhadətnamə verilmişdir.

Qeyd edilən şəhadətnamə əsasında A.Əsgərovun həmin əmlaka mülkiyyət hüququ 12.11.2007-ci ildə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınmışdır.

Belə ki, Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin Ucar rayon Ərazi İdarəsi tərəfindən verilmiş 12.11.2007-ci il tarixli çıxarışın surətindən görünür ki, Ucar rayonu, Göyçay-Gəncə magistral şosesinin kənarında istifadədə olan 1,21964 ha torpaq sahəsində yerləşən 12341.5 kv.metr ümumi, 8505.5 kv.metr əsas, 3836 kv.metr köməkçi sahədən ibarət əmlak kompleksi (Ucar broyler quşçuluq fabriki) tam mülkiyyət hüququ üzrə Əsgərov Azad Səməndər oğlunun adına daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində 1 nömrəli reyestr kitabının 5 nömrəli vərəqində qeydiyyatla alınmışdır.

Eyni zamanda iş materiallarından görünür ki, A.Əsgərov həmçinin "Ucar-Broyler" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin təsisçisidir. İş materiallarına əlavə edilmiş çıxarışla (iş vərəq 138) qeyd edilən müəssisənin 10.10.1997-ci ildə qeydiyyatla alındığı, iş vərəq 142-də olan payın bağışlanmasına dair 12.01.2010-cu il tarixli müqavilədə isə müəssisənin 16.12.2005-ci ildə qeydiyyatdan keçdiyi göstərilir və həmin müqavilədən görünür ki, A.Əsgərov müəssisədə olan payının 25 faizini 17 min 450 manat pulun müqabilində

E.Məmmədov adlı şəxsə satmışdır və hal-hazırda həmin müəssisədə A.Əsgərovun payı 75 faiz, E.Məmmədovun payı isə 25 faiz təşkil edir.

Beləliklə iş materiallarından görüldüyü kimi A.Əsgərovun adına qeydə alınmış şərikli müəssisə olan "Ucar-Broyler" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti və Ucar Broyler Quşçuluq fabrikinin əmlakı vardır. İddiaçı Ə.Musayevə verdiyi iddia ərizəsində sabiqəri A.Əsgərovun adına olan müəssisənin deyil, Ucar Broyler Quşçuluq fabrikinin əmlakının bölünməsinə tələb etmişdir.

Verilmiş tələbə uyğun olaraq birinci instansiya məhkəməsi tərəflər arasında birgə nikah dövründə əldə edilmiş əmlaklardan yalnız Ucar-Broyler Quşçuluq fabrikinin əmlakına münasibətdə payları müəyyən etmiş və bu qətnamədən şikayət verməməklə Ə.Musayeva göstərilən əmlaka münasibətdə payları bölməklə birinci instansiya məhkəməsinin məhz iddia tələbi həcmində araşdırma apardığını təsbit etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 5.1-ci maddəsinə əsasən hər hansı fiziki və yaxud hüquqi şəxs öz hüququnun və ya qanunla qorunan mənafeinin müdafiəsi və yaxud təsdiqi üçün məhkəməyə müraciət etdiyi hallarda məhkəmədə iş başlanılır.

Həmin Məcəllənin 218.3-cü maddəsinə görə hakim işdə iştirak edən şəxslərin verdiyi tələblər üzrə qətnamə çıxarır. Lakin hakim qanunda göstərilən müstəsna hallarda iddia tələblərindən kənara çıxıb bilər.

Qeyd edilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi iddiaçının payların müəyyən edilməsini tələb etdiyi əmlaka payları müəyyən etməməklə, eyni zamanda iddiaçının payların müəyyən edilməsini tələb etmədiyi müəssisəyə münasibətdə isə payları müəyyən etməklə yuxarıda qeyd edilən prosessual normaların tələblərini pozmuş, nəticədə iş üzrə düzgün olmayan qətnamə qəbul etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 418.3-cü maddəsinə görə prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması qətnamənin yaxud qəraradın ləğv edilməsi üçün o vaxt

əsas ola bilər ki, bu pozuntu düzgün qətnamə qəbul edilməməsi ilə nəticələnsin və ya nəticələnmə bilsin.

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası Musayeva Əminə Rəşid qızının

kassasiya şikayətini təmin edərək, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsini ləğv etmiş və işi yeni apellyasiya baxışına qaytarmışdır.

Daşınmaz əmlaka mülkiyyət hüququ və digər hüquqlar, o cümlədən icarə hüququ qanunla müəyyən edilmiş qaydada rəsmiləşdirilməli və dövlət qeydiyyatına alınmalıdır.

Beyləqan Rayon Məhkəməsinin 02 oktyabr 2012-ci il tarixli qətnaməsi ilə İbrahimov Saleh İbrahimxəlil oğlunun cavabdehlər Zalov Məhərrəm Qardaşxan oğlu, Zalov Xaliq Məhərrəm oğlu və Zalov Tofiq Məhərrəm oğluna qarşı 3,46 ha torpaq sahəsindən çıxarma və ziyanın ödənilməsi barədə iddiası rədd edilmişdir.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi MK-nın 18 yanvar 2013-cü il tarixli qətnaməsi ilə Beyləqan Rayon Məhkəməsinin 2 oktyabr 2012-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İş materiallarından görünür ki, iddiaçı S.İ.İbrahimov cavabdehlər M.Q.Zalova, X.M.Zalova və T.M.Zalova qarşı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edib, cavabdehlərin mülkiyyətində olan 3,46 ha pay torpaq sahəsindən çıxarılmaları və ona dəymiş ziyanın ödənilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

S.İ.İbrahimov iddia tələblərini bununla əsaslandırmışdır ki, o, Orucov Nadir Göyçə oğluna və onun ailə üzvlərinə məxsus olan 3,4566 ha pay torpaq sahəsini alqı-satqı müqaviləsinə əsasən hər hektarına 1600 manat ödəməklə onlardan almışdır. Həmin torpaq sahəsi Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətində onun mülkiyyəti kimi qeydə alınmışdır. Cavabdehlər M.Q.Zalov, X.M.Zalov və T.M.Zalov həmin torpaq sahəsində heyvanlarını otararaq ona 1009 manat ziyan vurmuşlar. Cavabdehlərdən dəfələrlə onun torpaq sahəsindən çıxmaları tələb olunsada onlar bildirmişlər ki, həmin torpaq sahəsini 300 manat pul ödəməklə N.G.Orucovdan 1 il müddətinə icarəyə götürmüşlər.İcarənin müddəti bu ilin dekabr

ayında bitir. O,mübahisəli torpaq sahəsini alqı-satqı müqaviləsi ilə aldığından onun mülkiyyəti sayılır, buna görə cavabdehlər onun mülkiyyəti olan torpaq sahəsindən çıxmalıdırlar.

İş üzrə yuxarıda göstərilən məhkəmə aktları qəbul edilmişdir.

İddiaçı S.İ.İbrahimov kassasiya şikayətində Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi MK-nın 18 yanvar 2013-cü il tarixli qətnaməsinin ləğv edilməsini və işi yeni apellyasiya baxışına göndərmədən iddia tələblərinin təmin edilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir. O, kassasiya şikayətini Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinə MK-da həmin işə baxılarkən maddi və prosesual qanun pozuntularına yol verilməsi dəlilləri ilə əsaslandırmışdır.

S.İ.İbrahimov kassasiya şikayətində bildirmişdir ki,o, 3,46 ha torpaq sahəsini N.G.Orucovdan satın aldığıda həmin torpaq sahəsi üzərində hüquqlar yüklü olmamışdır. Aldığı torpaq sahəsinin cavabdehlərə icarəyə verilməsinə dair hər hansı müqavilə mövcud olmadığı halda Beyləqan Rayon Məhkəməsi cavabdehlərin onun mülkiyyətində olan torpaq sahəsində çıxarılması barədə iddiasını qanunsuz rədd etmiş, Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin MK-sı Beyləqan Rayon Məhkəməsinin qanunsuz qətnaməsinin dəyişdirmədən saxlamışdır. Nəticədə onun torpaq sahəsi üzərində mülkiyyət hüquqları pozulmuşdur.

İş materiallarından görünür ki, iddiaçı S.İ.İbrahimov 22 iyun 2012-ci il tarixli AN-İN 0297420 sayılı alqı-satqı müqaviləsi ilə 0,46 ha torpaq sahəsini Orucov Nadir Göyçə oğlundan və onun ailə üzvlərindən almışdır. Ona 20 iyul 2012-ci il tarixli 0017190 sayılı daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış verilmişdir.S.İ.İbrahimov M.Q.Zalova,

X.M.Zalova və T.M.Zalova qarşı iddia qaldıraraq onun mülkiyyətində olan torpaq sahəsindən çıxarılmalarını tələb etmiş, cavabdehlər həmin torpaq sahəsini N.G.Orucovdan 1 il müddətinə icarəyə götürdüklerini bildirib, torpaq sahəsini boşaltmaqdan imtina etmişlər.

S.İ.İbrahimovun iddiasını təmin etməyən Beyləqan Rayon Məhkəməsi və bu barədə qətnaməni dəyişdirmədən saxlayan Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin MK-sı öz qətnamələrini, mübahisəli torpaq sahəsi S.İ.İbrahimova satılana kimi həmin torpaq sahəsinin cavabdehlər M.Q.Zalovun və başqalarının icarəsində olması, cavabdehlərin müqavilə müddətində həmin torpaq sahəsindən istifadə etmək hüquqlarına malik olmaları dəlillərinə əsaslanmışlar.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin MK-sı aşağıdakı hüquqi əsaslara görə Beyləqan Rayon Məhkəməsinin və Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi MK-nın qətnamələrini qanuni və əsaslı hesab etməmişdir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 29-cu maddəsinin I hissəsinə görə hər kəsin mülkiyyət hüququ vardır. Həmin maddənin 3-cü hissəsinə əsasən hər kəsin mülkiyyətində daşınar və daşınmaz əmlakı ola bilər. Mülkiyyət hüququ mülkiyyətçinin təkbaşına və ya başqaları ilə birlikdə əmalaka sahib olmaq, əmlakdan istifadə etmək və onun barəsində sərəncam vermək səlahiyyətlərindən ibarətdir. “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinə əsasən hər bir fiziki və hüquqi şəxs öz mülkiyyətindən dinc istifadə hüququna malikdir. Heç kəs cəmiyyətin maraqları naminə, qanunla və bəynəlxalq hüququn ümumi prinsipləri ilə nəzərdə tutulmuş şərtlər istisna olmaqla, öz mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz.

Məhkəmə Kollegiyası qeyd etmişdir ki, “İnsan hüquqları və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi ilə əlaqədar Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi “Sporrong və Lönnrotun İsveçə qarşı” məhkəmə işində belə hüquqi mövqə müəyyən etmişdir ki, həmin norma: 1) mülkiyyətçinin öz mülkiyyətindən maneəsiz istifadə etməsini; 2) mülkiyyətindən məhrum

edilmənin yolverilməzliyini; 3) mülkiyyətindən istifadə nəzarəti itirmənin qadağan edilməsi imkanlarını ehtiva edir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 157.1-ci maddəsinə əsasən mülkiyyətçinin mülkiyyət hüququnun tanınmasını tələb etmək ixtiyarı vardır. Həmin Məcəllənin 157.2-ci maddəsinə görə isə mülkiyyətçi özgəsinin qanunsuz sahibliyindən öz əmlakını geri tələb edə bilər.

Azərbaycan Respublikası Torpaq Məcəlləsinin 66-cı maddəsinin 1-ci hissəsinə görə dövlət və bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaq sahələrinin hər hansı hüquqda hüquqi və fiziki şəxslərə verilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti, Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi və yerli icra hakimiyyəti orqanları) və ya bələdiyyənin qərarı və tərəflər arasında bağlanmış müqavilə əsasında həyata keçirilir. Xüsusi mülkiyyətdə olan torpaqlar üzərində bütün hüquqların başqasına keçməsi isə tərəflər arasında bağlanmış və notariat qaydada təstiqlənmiş müqavilə əsasında həyata keçirilir. Müqavilədə tərəflərin hüquqları və vəzifələri, torpaq sahəsinin hüquqi statusu, öhdəliklər, məhdudiyətlər və servitutlar, müqaviləyə xitam verilməsinin əsasları və torpaqların istifadəsi və mühafizəsi üzrə digər şərtlər nəzərdə tutulur. Həmin maddənin 2-ci hissəsinə əsasən torpaq üzərində hüquqlar (müddəti on bir aydan az olan icarə və istifadə hüquqları istisna olmaqla) qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində dövlət qeydiyyatına alınır və həmin reyestrdən çıxarıla rəsmiləşdirilir.

Göstərilən Məcəllənin 67-ci maddəsinin 4-cü hissəsinə əsasən torpaq sahələri üzərində qeydiyyatdan keçməmiş hüquqların müdafiəsinə və toxunulmazlığına dövlət təminatı vermir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 138.1-ci maddəsinə əsasən əşyanın yüklülüyü – qanun və ya əqd əsasında əşyaya mülkiyyət hüququnun hər hansı formada məhdudlaşdırılmasıdır. Həmin Məcəllənin 138.2-ci maddəsinə görə hüquq yüklülüyü –

qanun və ya əqd əsasında mülki hüquqların və ya tələblərin və hər hansı formada məhdudlaşdırılmasıdır.

İddiaçı S.İ.İbrahimovla N.G.Orucov arasında bağlanan 22 iyun 2012-ci il tarixli alqı-satqı müqaviləsindən görünür ki, həmin müqavilədə S.İ.İbrahimova satılan torpaq sahəsi üzərində hər hansı yüklülük müəyyən edilməmişdir. Lakin buna baxmayaraq Beyləqan Rayon Məhkəməsi və Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin MK-sı

N.G.Orucovla cavabdeh arasında qanuna zidd həyata keçirilən icarə münasibətlərinə əsaslanıb cavabdehlərin S.İ.İbrahimovun mülkiyyətində olan torpaq sahəsindən çıxarılması və ona vurulmuş zərərin ödənilməsi barədə iddia tələblərini rədd etmişdir. İşin bu hallarına əsaslanaraq Ali Məhkəmənin MK-sı Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi MK-nın 18 yanvar 2013-cü il tarixli qətnaməsini ləğv edib, işi yeni apellyasiya baxışına göndərmişdir.

Azərbaycan Respublikası İnzibati-Prosessual Məcəlləsinin 35-ci maddəsinin tələblərinə əməl edilməməklə verilmiş iddia mümkün sayılmamışdır.

İddiaçılar Yunusov Arif Seyfulla oğlu və Yunusova Leyla İslam qızı (bundan sonra mətnə iddiaçılar) cavabdehlər Bakı şəhər İcra Hakimiyyətinə, Nəsimi rayon İcra Hakimiyyətinə, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə və Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinə qarşı Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısının 16 fevral 2011-ci il tarixli 76 sayılı Sərəncamının və onunla bağlı inzibati aktların etibarsız hesab edilməsi, cavabdehlərin üzərinə iddiaçıların mülkiyyət, mənzil, pis rəftara məruz qalmamaq hüquqlarının pozulmasına yönəlmiş hərəkətlərinə son qoyulması, Bakı şəhəri, Ş.Bədəlbəyli küçəsi 38 sayılı evin, onun sahəsinin, eləcə də bitişik sahələrin 01 yanvar 2011-ci il tarixinə olan vəziyyətinin bərpa edilməsi vəzifəsinin qoyulması barədə iddia ərizəsi ilə 1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə (bundan sonra mətnə birinci instansiya məhkəməsi) müraciət etmişlər.

Bundan sonra iddiaçılar iddia tələblərinin həcmnin artırılması barədə ərizə verərək, əvvəlki iddia tələbləri ilə yanaşı iddiaçı Leyla İslam qızı Yunusovaya dəymiş mənəvi ziyana görə cavabdehlərdən müştərək qaydada 200000 manat məbləğində, Arif Seyfulla oğlu Yunusova dəymiş mənəvi ziyana görə 100000 manat məbləğində vəsaitin tutulması, cavabdehlərdən müştərək qaydada iddiaçıların xeyrinə 2011-ci ilin avqust ayından məhkəmə qətnaməsinin icrası tamam olan günə qədər ayda 1500 manat hesabı ilə əldən çıxmış

faydanın tutulmasını, Bakı şəhər İcra Hakimiyyətinin vəzifəli şəxsləri və fəhlələrin qanunsuz hərəkətləri ilə bağlı xüsusi qərardadın qəbul edilməsini, Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin vəzifəli şəxslərin qanunsuz hərəkətləri ilə bağlı xüsusi qərardadının qəbul edilməsini xahiş etmişlər.

Birinci instansiya məhkəməsinin 15 may 2012-ci il tarixli qərarı ilə iddiaçılar Arif Seyfulla oğlu Yunusov və Leyla İslam qızı Yunusovanın cavabdehlər Bakı şəhər İcra Hakimiyyətinə, Nəsimi rayon İcra Hakimiyyətinə, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinə və Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinə qarşı Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısının 16 fevral 2011-ci il tarixli 76 sayılı Sərəncamının və onunla bağlı inzibati aktların etibarsız hesab edilməsi, cavabdehlərin üzərinə iddiaçıların mülkiyyət, mənzil, pis rəftara məruz qalmamaq hüquqlarının pozulmasına yönəlmiş hərəkətlərinə son qoyulması, Bakı şəhəri, Ş.Bədəlbəyli küçəsi 38 sayılı evin, onun sahəsinin, eləcə də bitişik sahələrin 01 yanvar 2011-ci il tarixinə olan vəziyyətinin bərpa edilməsi vəzifəsinin qoyulması, cavabdehlərdən onların xeyrinə müştərək qaydada 300000 (manat məbləğində mənəvi ziyanın, 2011-ci ilin avqust ayından məhkəmə qətnaməsinin icrası tamam olan günə qədər ayda 1500 manat hesabı ilə əldən çıxmış faydanın tutulması barədə iddianın təmin edilməməsi qərara alınmışdır.

Məhkəmənin qeyd olunan qərarından narazı qalan iddiaçılar apelyasiya şikayəti verərək birinci instansiya məhkəməsinin 15 may 2012-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini, iddia tələblərinin isə təmin edilməsi barədə yeni qərarın çıxarılmasını məhkəmə kollegiyasından xahiş etmişdir.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-iqtisadi kollegiyasının (bundan sonra mətndə apelyasiya instansiyası məhkəməsi) 16 avqust 2012-ci il tarixli qərarı ilə birinci instansiya məhkəməsinin 15 may 2012-ci il tarixli qərarının dəyişiklik edilmədən saxlanması, iddiaçıların apelyasiya şikayətinin təmin olunmaması qərara alınmışdır.

İnzibati işin materialları ilə aşağıdakılar müəyyən edilmişdir.

04 fevral 1998-ci il tarixli, MH seriyalı 120677 sayılı və 25 mart 2000-ci il tarixli ÖM seriyalı 033920 sayılı qeydiyyat vəsiqələrindən görünür ki, Bakı şəhəri Ş.Bədəlbəyli küçəsi 38 sayılı evin 2 sayılı və yaşayış sahəsi 38 kv.metr olan 2 otaqlı 1 sayılı mənzili xüsusi mülkiyyət hüququ əsasında iddiaçılardan Yunusov Arif Seyfulla oğluna məxsusdur.

İddiaçılar Arif Seyfulla oğlu Yunusov və Leyla İslam qızı Yunusovanın nikahları 28 iyul 1978-ci ildə rəsmi qeyd edilmiş və onlar ər-arvaddırlar.

Bakı şəhəri İcra Hakimiyyəti Başçısının 16 fevral 2011-ci il tarixli 76 sayılı Sərəncamı ilə Bakı şəhərinin Baş Planına, “Şəhərsalmanın əsasları haqqında” Azərbaycan Respublikası qanununa və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Bakı şəhərinin sosial-iqtisadi inkişaf proqramının yerinə yetirilməsi ilə bağlı müvafiq tapşırığına əsasən ərazinin abadlaşdırılması, yaşıllaşdırılması və park-bağ kompleksinin –istirahət zonasının yaradılması məqsədi ilə Səməd Vurğun, Şəmsi Bədəlbəyli, Mirzağa Əliyev, Dilarə Əliyeva, Rəsul Rza, Şamil Əzizbəyov, Süleyman Rəhimov, İslam Səfərli, Təbriz Xəlil Rza oğlu, Mirzə İbrahimov küçələrinin əhatəsində yerləşən yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin, tikililərin sökülməsi, mülkiyyətçilərə məxsus yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrindən əhalinin köçürülməsinin həyata keçirilməsi, qeyd olunan ərazidə yerləşən mülkiyyətçilərə məxsus yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin əvəzinə şəhər

ərazisində inşa edilən yüksək mərtəbəli yaşayış binalarından (mənzillərin və qeyri-yaşayış sahələrinin ümumi sahələrinə uyğun) tam təmin olunmuş mənzillər və qeyri-yaşayış sahələri verilməklə mülkiyyət sahiblərinin köçürülməsinin təmin edilməsi, müasir tələblərə cavab verən yüksək mərtəbəli yaşayış binalarında mülkiyyətçilərə məxsus yaşayış sahələrinin ümumi ölçüsünə uyğun mənzil sahələri olmadıqda həmin sahələrin dəyərinin notarial qaydada aparılan alqı-satqı müqaviləsi əsasında maddi vəsaitlə kompensasiya ödənilməklə köçürülməsinin təmin edilməsinə sərəncam verilmişdir.

İddiaçılar 25 aprel 2011-ci il tarixli məktubla Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısı H.Abutalıbova müraciət edərək ondan 16 fevral 2011-ci il tarixli 76 sayılı Sərəncamının etibarsız olmasının təsdiq edilməsini, icraat materialları ilə tanış olmaq hüquqlarının təmin edilməsini, sərəncamın və icraat materiallarının təsdiq olunmuş surətlərinin təqdim edilməsi və yaxud onların surətlərinin çıxarılmasına şərait yaradılmasını xahiş etmişlər.

Bakı şəhəri İcra Hakimiyyəti Başçısı Aparatının iddiaçılara ünvanlanmış 25 avqust 2011-ci il tarixli məktubunda iddiaçılara istifadələrində olan yaşayış sahələrinə görə notarial qaydada alqı-satqı müqaviləsi bağlanması və mənzilin hər kv.metri üçün 1500 manat məbləğində kompensasiyanın ödənilməsi üçün mənzillərə dair mülkiyyət hüquqlarını təsdiq edən sənədlərin təqdim edilməsi xahiş olunmuş, lakin həmin sənədlər Bakı şəhəri İcra Hakimiyyətinə təqdim olunmamışdır.

İddiaçılar yuxarıda qeyd edilən iddia tələbləri ilə məhkəməyə müraciət etmişlər və iş üzrə yuxarıdakı məhkəmə qərarları qəbul edilmişdir.

İddiaçılar apelyasiya instansiyası məhkəməsinin iş üzrə qərarından Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasına kasasiya şikayəti verərək apelyasiya instansiyası məhkəməsinin İnzibati-iqtisadi kollegiyasının 16 avqust 2012-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini və iş üzrə aşağıdakılar barədə yeni qərar qəbul edilməsini xahiş etmişlər:

- 1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin iddiaçılar Arif Seyfulla oğlu Yunusov və Leyla

İslam qızı Yunusovanın cavabdehlər Bakı şəhər İcra Hakimiyyətinə, Nəsimi rayon İcra Hakimiyyətinə, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə və Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinə qarşı inzibati aktın etibarsız hesab edilməsi və s. barədə iddia ərizəsinə dair iş üzrə 15 may 2012-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini;

- İddianın təmin edilməsini və Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısının “Bakı şəhərinin Baş Planının icrasının təmin edilməsi məqsədilə Səməd Vurğun, Şəmsi Bədəlbəyli, Mirzağa Əliyev, Dilarə Əliyeva, Rəsul Rza, Şamil Əzizbəyov, Süleyman Rəhimov, İslam Səfərli, Təbriz Xəlil Rza oğlu, Mirzə İbrahimov küçələrinin əhatəsində yerləşən yaşayış və qeyri-yasayış sahələrinin köçürülməsi haqqında” 16 fevral 2011-ci il tarixli 76 sayılı Sərəncamın və onunla bağlı inzibati aktların etibarsız hesab edilməsini;

-Cavabdehlərin iddiaçıların mülkiyyət, mənzil, pis rəftara məruz qalmamaq hüquqlarının pozulmasına yönəlmiş hərəkətlərinə son qoyulmasını;

-Cavabdehlərin üzərinə iddiaçıların mülkiyyət hüququnun pozulmasına yönəlmiş halların tamamilə aradan qaldırılması vəzifəsi qoyulsun.

-Cavabdehlərin üzərinə Bakı şəhəri, Ş.Bədəlbəyli küçəsindəki 38 sayılı evin, onun sahəsinin, eləcə də ona bitişik sahələrin 01 yanvar 2011-ci il tarixinə olan vəziyyətə bərpa edilməsi vəzifəsinin qoyulmasını;

-İddiaçı Leyla İslam qızı Yunusovaya dəymiş mənəvi zərərə görə, cavabdehlərdən müştərək qaydada 200000 (iki yüz min) manat pulun onun xeyrinə tutulmasını;

- İddiaçı Arif Seyfulla oğlu Yunusova dəymiş mənəvi zərərə görə, cavabdehlərdən müştərək qaydada 100000 (bir yüz min) manat pulun onun xeyrinə tutulmasını;

-Cavabdehlərdən müştərək qaydada iddiaçıların xeyrinə 2011-ci ilin avqust ayından başlayaraq məhkəmə qətnaməsinin icrası tamam olan günə qədər ayda 1500 (bir min beş yüz) manat hesabı ilə əldən çıxmış fayda məbləğinin tutulmasını;

-Bakı şəhəri İcra Hakimiyyətinin vəzifəli şəxslərinin, fəhlələrinin və Azərbaycan

Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin vəzifəli şəxslərinin qanunsuz hərəkətləri ilə bağlı xüsusi qərardad qəbul edilməsini.

İddiaçılar kasasiya şikayətində qeyd etmişlər ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin iş üzrə qərarı tamamilə qanunsuz və əsassızdır və ləğv edilməlidir. Belə ki, Bakı şəhəri İcra Hakimiyyəti Başçısının 16 fevral 2011-ci il tarixli 76 sayılı Sərəncamı iddiaçıların mənzilləri daxil olan ərazini əhatə edir. Lakin məhkəmə nə Bakı şəhərinin sosial-iqtisadi inkişafına dair sonuncu Baş Planı (2006-cı ildə qüvvəsini itirib), nə də ki, park-bağ kompleksinə dair layihələri araşdırmamış, həmin sənədlər cavabdehlər tərəfindən təqdim olunmamışdır. Apelyasiya instansiyasının qənaətinə Bakı şəhəri İcra Hakimiyyəti Başçısının 16 fevral 2011-ci il tarixli 76 sayılı Sərəncamı istinad edilən ərazidə yerləşən daşınmaz əmlakın mülkiyyətçilərinin, o cümlədən iddiaçıların üzərinə hər hansı öhdəlik qoymur. Apelyasiya məhkəməsi göstərir ki, Sərəncama istinadən mülkiyyətçilər Sərəncamı icra etməli orqana (vəzifəli şəxsə) qarşılıqlı təklif verməkdə sərbəstdirlər. Tərəflər arasında qarşılıqlı razılaşmanın olmaması həmin sərəncama mülkiyyətçilərə münasibətdə məcburi icra qüvvəsi vermir. Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, mübahisələndirilən sərəncamın iddiaçıların hüquqlarına toxunduğuna, yaxud sonuncunun üzərinə hər hansı öhdəlik qoyduğuna dair iddiaçıların dəlilləri əsaslı olmamışdır. Məhkəmə kollegiyasının iclaslarında birmənalı şəkildə sübuta yetirilmişdir ki, iddiaçılar ərazidəki kütləvi özbaşınalıqlar-söküntülər başlayanda məhkəməyə müraciət edərək öz mülkiyyət hüquqlarını qorumağa çalışmışlar. Onlar birmənalı olaraq mənzillərindən imtina etməyəcəklərini bir sıra vəzifəli şəxslərə, o cümlədən sərəncam müəllifinə bildirmişlər. Kollegiya qərarında iddiaçıların xüsusi mülkiyyətində olan mənzillərin sökülməsinə münasibət bildirilməmişdir ki, bu da ədalət mühakiməsi orqanı üçün yolverilməzdir. Apelyasiya instansiyası məhkəməsi iddianın təmini tədbirlərinə dair məhkəmə qərarına cavabdehlər tərəfindən reaksiya verilməməsi və

iddiaçılara məxsus mənzilin sökülməsinə qadağa qoyulduğu halda həmin mənzilin sökülməsi halına da əhəmiyyət verməmişdir. Apelyasiya instansiyası məhkəməsi “İnzibati icraat haqqında” Qanunun 21, 22 və 59-cu maddələrini tətbiq edərək bu nəticəyə gəlir ki, Bakı şəhər İHB-sı 16 fevral 2011-ci il tarixli, 76 sayılı Sərəncamında doğrudan da iddiaçıların iddia ərizəsində göstərilən qüsurlar var, lakin bu, inzibati aktın etibarsızlığı üçün əsas deyil. Burada məhkəmə iddiaçıların mövqeyini yanlış təfsir edir. Belə ki, iddia ərizəsi və onun dəyişdirilməsi barədə ərizədə mübahisələndirilən sərəncam qəbul edilərkən “İnzibati icraat haqqında” qanunun 65.1.2-ci maddəsinin Bakı şəhər İHB-sı tərəfindən pozulduğunu, həmin aktın müvafiq səlahiyyəti olmayan inzibati orqan tərəfindən qəbul edilmiş inzibati akt olduğunu və adı çəkilən qanunun 65.2-ci maddəsinə görə etibarsız inzibati akt kimi qəbul edildiyi andan yararsız (əhəmiyyətsiz) sayılmalı olduğunu və heç bir hüquqi nəticə yaratmadığını vurğulanmışdır. Belə ki, Bakı şəhər İH-nin xüsusi mülkiyyətdə olan tikililəri, mənzilləri, evləri sökmək və sökdürmək, sakinləri köçürmək, əmlakı qiymətləndirmək və satın almaq barədə qərar vermək səlahiyyətinə malik deyildir. Cavabdeh tərəf mübahisələndirilən inzibati aktın qəbul edilməsini zəruri edən halları sübuta yetirə bilməmişdir. Məhkəmə isə sanki sübut etmə yükünü öz üzərinə götürmüşdür. Məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmişdir ki, iddiaçıların mənzillərinin yerləşdiyi torpaq sahəsi dövlət ehtiyacları üçün alınmamışdır. Deməli bu halda iddia təmin olunmalı idi. Əmlakın mülkiyyətçidən məcburi qaydada geri alınmasının əsasları sadalanan Mülki Məcəllənin 203.3-cü maddəsində qeyd edilən əsaslardan heç biri mövcud olmamış və bu halda da mülkiyyətçilərin mülkiyyət hüquqlarına xitam verilməsi ciddi qanun pozuntusudur. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 29-cu maddəsinin tələbləri pozulmuşdur. Məhkəmənin yanaşmasına görə yerli icra hakimiyyəti başçısının adicə sərəncamı kifayətdir ki, istənilən mülkiyyətçi öz mənzilindən, evindən və başqa tikilisindən heç bir məhdudiyət qoyulmadan, ədalətli ödəniş olmadan məhrum edilsin. Məhkəmə onu

da nəzərə almamışdır ki, iddiaçıların mənzillərin mülkiyyət hüququ ilə yanaşı, onların həmin evin altındakı torpaq sahəsinə də paylı mülkiyyət hüquqları vardır.

Məhkəmə iclasında iştirak edən iddiaçıların vəkili F.Ağayev kasasiya şikayətində qeyd edilənlərə uyğun çıxış edərək bildirmişdir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi hazırkı işə baxarkən maddi və prosessual hüquq normalarının pozulmasına yol vermiş və bunun nəticəsində qanuna uyğun olmayan qərar qəbul edilmişdir. Bu səbəbdən də o, kasasiya şikayətinin təmin edilməsini, iş üzrə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin 16 avqust 2012-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini, iddiaçının iddia tələblərinin təmin edilməsi barədə qərar çıxarılmasını Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasından xahiş etmişdir.

Ali Məhkəmənin İnzibati-iqtisadi Kollegiyası iş üzrə məruzəçi hakimnin məruzəsini, tərəflərin izahatlarını dinləyib, işin faktiki hallarının qanunvericiliyin tələblərinə uyğunluğunu yoxlayaraq hesab etmişdir ki, aşağıdakılara əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsinin iş üzrə qərarı ləğv edilməli və iddia mümkün sayılmamalıdır.

Azərbaycan Respublikası İPM-nin 91-ci maddəsinə əsasən Ali Məhkəmə mübahisə ilə bağlı işə şikayət həddində baxır və yalnız apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası iddiaçıların kasasiya şikayəti əsasında hazırkı mübahisə ilə bağlı apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilib-edilməməsi ilə əlaqədar aşağıdakıları qeyd edir.

Azərbaycan Respublikasının İPM-nin 27.0-ci maddəsi ilə müəyyən edilmişdir ki, inzibati məhkəmə icraatının iştirakçıları iddiaçı, cavabdeh və inzibati məhkəmə icraatına cəlb olunmuş üçüncü şəxslərdən ibarətdir.

Həmin Məcəllənin 28.1-ci maddəsinə görə də iş üzrə məhkəmə qərarı qanuni qüvvəyə minənə qədər və ya iş yuxarı instansiya məhkəməsinin icraatında olduğu müddətdə, məhkəmə qərarının digər şəxslərin qanunla

qorunan maraqlarına toxunacağı hallarda, məhkəmə xidməti vəzifəsinə uyğun olaraq öz təşəbbüsü ilə və ya həmin şəxslərin vəsatəti əsasında onları üçüncü şəxs qismində inzibati məhkəmə icraatına cəlb edə bilər.

Hazırkı iş üzrə iddiaçıların ilkin iddia ərizələrindən görünür ki, iddia “inzibati aktın etibarsız hesab edilməsinə dair” qaldırılmışdır və iddiada 1-ci tələb Bakı şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısının Bakı şəhərinin Baş Planının icrasının təmin edilməsi məqsədilə Səməd Vurğun, Şəmsi Bədəlbəyli, Mirzağa Əliyev, Dilarə Əliyeva, Rəsul Rza, Şamil Əzizbəyov, Süleyman Rəhimov, İslam Səfərli, Təbriz Xəlil Rza oğlu, Mirzə İbrahimov küçələrinin əhatəsində yerləşən yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin köçürülməsi haqqında” 16 fevral 2011-ci il tarixli 76 sayılı Sərəncamının və onunla bağlı inzibati aktların etibarsız hesab edilməsi tələbi olmuşdur.

Göründüyü kimi ilkin iddianın yalnız 1-ci tələbi konkret şəxsə-Bakı şəhəri İcra Hakimiyyətinə yönəlmişdir.

İddia ərizəsində göstərilən qalan tələblər isə ümumi xarakterlidir və həmin tələblərin konkret olaraq iddia üzrə kimə qarşı yönəlməsi müəyyən deyildir.

Eləcə də, iddiaçıların “inzibati aktın etibarsız hesab edilməsinə dair iddianın dəyişdirilməsi” barədə ərizəsindən görünür ki, əslində həmin ərizə eyni iddiaçılar tərəfindən eyni cavabdehlərə qarşı iddia tələbinin dəyişdirilməsi barədə deyil, iddia tələbinin həcmnin artırılması barədə olmuşdur. İddiaçılar həmin tələblərində cavabdehlərdən dəymiş mənəvi zərəərə görə pul məbləğinin, eləcə də cavabdehlərdən müştərək qaydada iddiaçıların xeyrinə 2011-ci ilin avqust ayından başlayaraq məhkəmə qətnaməsinin icrası tamam olan günə qədər ayda 1500 (bir min beş yüz) manat hesabı ilə əldən çıxmış fayda məbləğinin tutulması və Bakı şəhər İcra Hakimiyyətinin vəzifəli şəxslərinin və fəhlələrinin, həmçinin Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin vəzifəli şəxslərinin qanunsuz hərəkətləri ilə bağlı xüsusi qərar qəbul edilməsini xahiş etmişlər.

Göründüyü kimi hazırkı halda da iddiaçıların tələblərinin konkret olaraq kimə

qarşı yönəldiyini müəyyən etmək mümkün deyildir.

Azərbaycan Respublikası İPM-nin 32.1-ci maddəsinin tələbinə görə mübahisələndirmə haqqında iddia vasitəsi ilə iddiaçı inzibati aktın ləğv olunmasını və ya dəyişdirilməsini məhkəmədən tələb edə bilər. Mübahisələndirmə haqqında iddia mübahisə edilən inzibati aktın icra olunması nəticəsində meydana gəlmiş nəticələrin aradan qaldırılması tələbini özündə əks etdirən əlavə ərizə ilə birlikdə də qaldırıla bilər.

Həmin Məcəllənin 35.1-ci maddəsində də təsbit olunur ki, bu Məcəllədə başqa qayda nəzərdə tutulmamışdırsa, iddiaçının iddia ərizəsində inzibati aktın qəbul edilməsi və ya qəbul edilməsindən imtina olunması, yaxud inzibati orqanın hərəkəti və ya hərəkətsizliyi nəticəsində onun hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulduğunu əsaslandığı hallarda mübahisələndirmə haqqında, məcburetmə haqqında, öhdəliklərin icrası haqqında və müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia mümkün sayılır.

Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının hazırkı məsələ ilə əlaqədar hüquqi mövqeyi ondan ibarətdir ki, qanunun yuxarıda qeyd edilən normalarının tələbinə görə inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə məhkəmə icraatında söhbət inzibati orqanın qəbul etdiyi inzibati aktın ləğvindən (etibarsız hesab edilməsindən) getdiyindən, yəni həmin aktı bir neçə deyil, bir orqan qəbul etdiyindən tələb də yalnız və yalnız həmin şəxsə (orqana) qarşı yönəlməlidir. Başqa sözlə inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə məhkəmə icraatında iddiaçı və cavabdeh ola bilər, yəni bu qəbildən olan işlərdə cavabdehlərin çoxluğuna bir qayda olaraq yol verilmir. Digər şəxslərin inzibati prosesə cəlb edilmələri qaydası və forması İPM-nin 28-ci maddəsi ilə tənzimlənə bilər.

Azərbaycan Respublikasının İPM-nin 28.2-ci maddəsində də nəzərdə tutulmuşdur ki, mübahisə edilən hüquq münasibətində üçüncü şəxsin iştirakının xarakteri inzibati məhkəmə icraatının tərəfləri və həmin üçüncü şəxs barəsində vahid qərarın qəbul olunmasını şərtləndirdiyi hallarda, həmin şəxs iştirakçı

kimi inzibati məhkəmə icraatına mütləq cəlb edilməlidir (zəruri cəlbətmə).

Bu baxımdan marağ çəkən norma İPM-nin 35.1-ci maddəsidir. Həmin normanın mənasından görünür ki, iddiaçı iddia ərizəsində tələbini əsaslandırıdığı hallarda onun icraatı mümkündür.

Bundan da başqa işin hallarından görünür ki, iddiaçı tələbini əsaslandırmamış, iş üzrə cavabdeh qismində qoyduğu şəxslərdən nəyi və nəyə görə tələb etdiyinə aydınlıq gətirməmişdir.

Bununla əlaqədar olaraq məhkəmə kollegiyası “İnzibati icraat haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa müraciət edilməsini və həmin Qanunun hazırkı iş üzrə mühüm əhəmiyyət kəsb edən bir sıra müddəalarına diqqət yetirilməsini zəruri hesab etmişdir.

Belə ki, sözügedən Qanunun 1.1-ci maddəsində deyilir ki, bu Qanun inzibati aktların qəbul edilməsi, icra olunması və ya ləğv edilməsi ilə bağlı inzibati orqanlar tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyətin hüquqi əsaslarını, prinsiplərini və prosedur qaydalarını müəyyən edir.

Həmin Qanunun “Qanunda istifadə olunmuş əsas anlayışlar” adlanan 2-ci maddəsində, maddənin adından bəlli olduğu kimi qanunda istifadə olunmuş əsas anlayışların mənalari verilmişdir.

Qanunun 2.0.1-ci maddəsinə görə inzibati orqan - Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, onların yerli (struktur) və digər qurumları, bələdiyyələr, habelə qanuna əsasən inzibati akt qəbul etmək səlahiyyəti verilmiş hər hansı fiziki və ya hüquqi şəxsdir.

Qanunun 2.0.2-ci maddəsinə əsasən inzibati akt - inzibati orqan tərəfindən ümumi (publik) hüquq sahəsinə aid olan müəyyən (konkret) məsələni nizama salmaq və ya həll etmək məqsədi ilə qəbul edilmiş və ünvanladığı hüquqi və ya fiziki şəxs (şəxslər) üçün müəyyən hüquqi nəticələr yaradan qərar, sərəncam və ya digər növ hakimiyyət tədbiridir.

Qanunun 2.0.7-ci maddəsinə müvafiq olaraq diskresion səlahiyyətlər - qanunla inzibati orqana və ya vəzifəli şəxsə mümkün

qanunauyğun qərarlardan birini seçmək hüququnun verilməsidir.

Qanunun 14.1-ci maddəsinə görə inzibati orqan diskresion səlahiyyətlərini qanunla müəyyən olunmuş hədudlar daxilində (qanunla ona verilmiş səlahiyyətlər daxilində) həyata keçirməyə borcludur.

Beləliklə, yuxarıda göstərilən hüquq normalarının mənasından görüldüyü kimi, inzibati orqan tərəfindən istənilən inzibati aktın qəbul edilməsi yalnız onlara verilmiş konkret diskresion səlahiyyətlər çərçivəsində mümkündür, eyni zamanda inzibati orqan diskresion səlahiyyətlərini qanunla müəyyən olunmuş hədudlar daxilində (qanunla ona verilmiş səlahiyyətlər daxilində) həyata keçirməyə borcludur.

Bu baxımdan məhkəmə tərəfindən İPM-nin 35-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş iddianın mümkünlüyü məsələsinin həll edilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Belə ki, yuxarıda artıq göstəriləyi kimi, İPM-nin 35-ci maddəsində birmənalı olaraq qeyd edilmişdir ki, bu Məcəllədə başqa qayda nəzərdə tutulmamışdırsa, iddiaçının iddia ərizəsində inzibati aktın qəbul edilməsi və ya qəbul edilməsindən imtina olunması, yaxud inzibati orqanın hərəkəti və ya hərəkətsizliyi nəticəsində onun hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulduğunu əsaslandırıdığı hallarda mübahisələndirmə haqqında, məcburetmə haqqında, öhdəliklərin icrası haqqında və müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia mümkün sayılır.

Beləliklə iddianın mümkün sayılması üçün iddiaçının iddia ərizəsində inzibati aktın qəbul edilməsi və ya qəbul edilməsindən imtina olunması, yaxud inzibati orqanın hərəkəti və ya hərəkətsizliyi nəticəsində onun hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulduğunu əsaslandırması, o cümlədən inzibati orqanın məhz iddiaçının irəli sürdüyü iddia tələbləri üzrə diskresion səlahiyyətlərə malik olması, lakin bu diskresion səlahiyyətləri həyata keçirməsi və bunun nədən ibarət olması, eləcə də tələblərin yönəldilməsində konkretliyin olması mütləq şərtidir.

Lakin hazırkı işdə iddiaçıların iddiası qanunun yuxarıda göstərilmiş tələblərinə cavab verməmişdir.

Belə ki, iddiaçıların mübahisələndirdiyi Bakı şəhəri İcra Hakimiyyəti Başçısının 16 fevral 2011-ci il tarixli 76 sayılı Sərəncamı, onun adından da bəlli olduğu kimi, adları göstərilən 10 küçələrin əhatəsində yerləşən yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin köçürülməsi ilə əlaqədar verilmişdir. İddiaçı A.Yunusov sözügedən ərazidə yerləşmiş yalnız 2 mənzilin mülkiyyətçisidir və buna görə də A.Yunusovun və L.Yunusovanın digər yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin mülkiyyətçilərinə də aid olan sözügedən Sərəncamın tam olaraq etibarsız hesab edilməsi barədə iddia irəli sürmələri İPM-nin 32-ci və 35-ci maddələrinə uyğun deyildir. Belə ki, həmin prosessual hüquq normalarının mənasından görüldüyü kimi, şəxsin (iddiaçının) inzibati orqanın hərəkəti və ya hərəkətsizliyi nəticəsində onun (yəni konkret şəxsin) hüquqlarının və qanunla qorunan maraqlarının pozulduğunu əsaslandırıdığı hallarda mübahisələndirmə haqqında iddia mümkün sayılır.

İddiaçıların digər tələbləri də qeyri-müəyyən və mücərrəd xarakter daşıyır, bununla yanaşı tələblərin yönəldilməsində konkretlik də mövcud deyildir. Tələblərin bu cür şəkildə irəli sürülməsi İPM-nin müddəalarına ziddir.

Buna görə də iddia mümkün sayılmamalıdır.

Beləliklə Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası yuxarıda qeyd edilənlərə əsaslanıb hesab etmişdir ki, iddia mümkün olmadığından iş üzrə Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının qərarı qüvvədə qala bilməz və ləğv olunmalıdır.

Şərh edilənlərə əsasən iddiaçılar Arif Seyfulla oğlu Yunusov və Leyla İslam qızı Yunusovanın kasasiya şikayəti qismən təmin edilmiş və iş üzrə

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati-iqtisadi Kollegiyasının 16 avqust 2012-ci il tarixli qərarı ləğv edilərək iddiaçılar Arif Seyfulla oğlu Yunusov və Leyla İslam qızı Yunusovanın cavabdehlərə qarşı iddia ərizəsi və iddia ərizəsinə əlavə edilmiş tələbləri mümkün sayılmamışdır.

MƏQALƏLƏR

Müzəffər Ağazadə
Azərbaycan Respublikasının
əməkdar hüquqşünası

Cinayətlərin təkrar törədilməsi ilə bağlı normalar və ədalət prinsipi

Cinayət qanunvericiliyində cinayətlərin təkrar törədilməsi ilə bağlı normalarda hüquqşünaslar arasında ən çox mübahisə doğuran məsələlərdəndir. Hüquqşünaslardan bir qismi cinayətlərin təkrarlığı ilə əlaqədar bütün normaların cinayət qanunvericiliyindən çıxarılmalı olmalarında israr etsələr də bu normaların saxlanılmasının tərəfdarları da az deyildir.

Həmin normaların saxlanılmasının tərəfdarları hesab edirlər ki, qanunverici cinayətlərin təkrar törədilməsi kimi məsuliyyəti ağırlaşdırıcı normalar müəyyən edərək həm cinayət törətmiş şəxs, həm də başqa şəxslər tərəfindən yeni cinayətlər törədilməsinin qarşısını almaq məqsədini güdür. Bu mövqenin tərəfdarlarının fikircə şəxsin təkrar cinayət törətməsi onun kriminal meyilliyinə, nəticə etibarilə cəmiyyət üçün ictimai təhlükə mənbəyi olmasına dəlalət edir. Bu baxımdan təkrar cinayət törədən belə şəxslər başqaları ilə müqayisədə daha ağır cəzaya layiqdirlər.

Əks tərəfin mövqeyi isə bundan ibarətdir ki, cinayətlərin təkrar törədilməsindən asılı olmayaraq cinayət törətmiş şəxsə cəza təyini zamanı ədalət prinsipi gözlənilməlidir. Yəni törədilmiş hər hansı cinayətə görə təyin olunan cəza hadisənin xarakterinə, ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə uyğun olmalıdır.

Öz mahiyyətinə görə cinayətlərin təkrar törədilməsi cinayət qanunvericiliyində cinayətlərin çoxluğu anlamını verir ki, buraya da təkrarlıqla yanaşı cinayətlərin residivi, onların məcmusu kimi anlayışlar da aid edilir. İstintaq-məhkəmə təcrübəsində bu normalar məzmun etibarilə müxtəlif hüquqi məsələləri nizama salsalar da onların biri digəri ilə sıx əlaqədə olmaları faktı danılmazdır.

Biz bundan əvvəlki yazımızda cinayətlərin residivi ilə əlaqədar mövcud normaların təcrübədə yaratdığı problemlərdən ətraflı bəhs etmişik. Bu yazıda isə cinayət qanunvericiliyinin cinayətlərin təkrar törədilməsindən bəhs edən normalarına münasibətimizi bildirmək istəyirik.

Hər şeydən əvvəl qeyd etmək lazımdır ki, 2000-ci il sentyabrın 1-dək qüvvədə olmuş Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin Ümumi hissəsində cinayətlərin təkrar törədilməsi ilə bağlı norma olmamışdır. Cinayətlərin təkrar törədilməsinə ağırlaşdırıcı təsvifedici əlamət olması yalnız CM-nin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsinin dispozisiyasında əks olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin yaradılmasında mənbə kimi istifadə edilmiş Rusiya Federasiyasının 1997-ci il yanvarın 1-dən qüvvədə olan Cinayət Məcəlləsində cinayətlərin təkrar törədilməsindən bəhs edən norma olmamışdır və yoxdur. RF Cinayət Məcəlləsinin ilkin redaksiyasında cinayətlərin dəfələrlə törədilməsindən bəhs edən 16-cı maddə var idi, lakin cinayət qanunvericiliyinə dəyişiklik edilməsi ilə bağlı 2003-cü il 8 dekabr tarixli RF Qanunu ilə həmin maddələr, eləcə də cinayətlərin dəfələrlə törədilməsindən bəhs edən bütün başqa normalar qüvvədən düşmüş oldu. Hazırda RF Cinayət Məcəlləsinin nə Ümumi, nə də Xüsusi hissəsində cinayətlərin təkrar (dəfələrlə) törədilməsi ilə bağlı hər hansı norma yoxdur. Yeri gəlmişkən bir neçə ölkə (məsələn, Polşa, Ukrayna və.s.) istisna olmaqla əksər xarici ölkələrin cinayət qanunvericiliyində də cinayətlərin təkrar (dəfələrlə) törədilməsi barədə normalar yoxdur. AR Cinayət Məcəlləsi tərtib edilərkən isə RF Cinayət Məcəlləsindəki cinayətlərin dəfələrlə törədilməsi termini təkrar törədilməsi termini ilə əvəz edilərək müvafiq normalar qanunvericiliyimizə daxil edilmişdir. Həmin normalar heç bir dəyişikliyə uğramadan bu günə qədər də qüvvədədir.

Cinayətlərin təkrar törədilməsindən bəhs edən CM-nin 16-cı maddəsi aşağıdakı məzmunudur:

Maddə 16. Cinayətlərin təkrar törədilməsi.

16.1 Bu Məcəllənin eyni bir maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayətin iki dəfə və ya iki dəfədən çox törədilməsi, cinayətin təkrar törədilməsi hesab edilir.

16.2 Bu Məcəllənin müxtəlif maddələri ilə nəzərdə tutulmuş iki və ya daha çox cinayətin törədilməsi, yalnız həmin Məcəllənin Xüsusi hissəsində birbaşa göstərilən hallarda cinayətin təkrar törədilməsi hesab edilir.

16.3 Əvvəllər törədilmiş cinayətə görə bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada cinayət məsuliyyətindən azad olunmuş, yaxud məhkumluğu götürülmüş və ya ödənilmiş şəxs tərəfindən həmin cinayətin yenidən törədilməsi, cinayətin təkrar törədilməsi hesab edilmir.

Cinayət Məcəlləsinin Ümumi və Xüsusi hissələrinin normaları təhlil edilərkən aydın olur ki, cinayətlərin təkrar törədilməsi onun kəmiyyət və keyfiyyət meyarlarından asılı olaraq bir neçə anlamda özünü büruzə verir. Bunları təxminən aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Əməlin cinayət tərkibli olmasının zəruri əlaməti kimi (məsələn, CM-nin 197.1-ci maddəsi),

2. CM-nin Xüsusi hissəsinin maddəsinin dispozisiyasında göstərilməsə də əməlin təkrar törədilməsi mənasını verən oxşar və ya həmcins cinayətlər kimi (məsələn, CM-nin 144, 282-ci maddələri),

3. Əməlin ağırlaşdırıcı tövsifedici əlaməti kimi (məsələn, CM-nin 120.2.10, 149.2.5, 177.2.2, 181.3-cü maddələri),

4. Cəzanı ağırlaşdıran hal kimi (CM-nin 61.1-ci maddəsi).

Qeyd edildiyi kimi cinayətin təkrar törədilməsi cinayətlərin məcmusu və residivi ilə yanaşı təqsirkar tərəfindən törədilən cinayət tərkibli əməllərin çoxluğunu ehtiva edir və təbii ki, bu əlamət bütün hallarda cəza təyini zamanı təqsirkar üçün neqativ rol oynamalıdır. Bu səbəbdən də qanunvericilikdə cinayətlərin təkrar törədilməsi institutunun saxlanılıb-saxlanılmaması kimi məsələlər nəzəri və praktiki cəhətdən əsaslandırılmalıdır.

Respublikanın görkəmli hüquqşünasları, o cümlədən professor F.Səməndərov təkrarlıq institutunun qanun qarşısında bərabərlik prinsiplərinin tələblərini pozduğunu, beləliklə də ədalətsizliyə rəvac verdiyini əsas gətirərək bu məsələ ilə bağlı normaların təkmilləşdirilməsini, birinci növbədə CM-nin 16.2-ci maddəsinin və 177-ci maddəsinin Qeydinin 3-cü bəndinin çıxarılmasını təklif edir. (F.Səməndərov. Cinayət hüququ (dərslik 2002-ci il, səhifə 429) AR Cinayət Məcəlləsinin bazası olmuş RF Cinayət Məcəlləsindən cinayətlərin dəfələrlə törədilməsi ilə bağlı bütün normaların çıxarılmasını nəzərə alan bu sətirlərin müəllifi də yazılarının birində ölkə cinayət qanunvericiliyindən cinayətlərin təkrarlığı ilə bağlı bütün normaların xaric edilməsinin tərəfdarı olduğunu bildirmişdi. ("Hüquqi dövlət və qanun" jurnalı, 2010-cu il №8) Lakin problem dərinlən təhlil edilərkən aydın olur ki, təkrarlıqla bağlı bəzi normaların cinayət qanunvericiliyində saxlanması zəruridir. Belə nəticəyə gəlmək üçün cinayətin təkrarlığı ilə bağlı yuxarıda qeyd etdiyimiz dörd hala ayrı-ayrılıqda nəzər yetirmək kifayətdir.

1. Qeyd etmişdik ki, CM-nin bir sıra maddələrində təkrarlıq əməlin cinayət tərkibli olmasını ehtiva edən şərt və ya şərtlərdən biri kimi nəzərdə tutulur. Buna əmtəə nişanlarından qanunsuz istifadə edilməsindən bəhs edən CM-nin 197.1-ci maddəsinə misal göstərmək olar.

Hesab edirik ki, bu maddənin dispozisiyasında təkrarlıq elementinin saxlanması etiraz doğurmamalıdır. Çünki, burada təkrarlığın olmaması ümumiyyətlə cinayət məsuliyyətini istisna edir.

2. CM-nin Xüsusi hissəsində elə maddələr var ki, onların dispozisiyalarında əməlin təkrar törədilməsi xüsusi olaraq göstərilməsə də həmin cinayətin obyektiv cəhəti onun təkrar törədilməsini də ehtiva edir. Məsələn, adam oğurluğundan bəhs edən CM-nin 144-cü, təxribatdan bəhs edən 282-ci və bu kimi maddələrin dispozisiyalarında bu əməllərin təkrar törədilməsi ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi nəzərdə tutulmamışdır. Buna baxmayaraq həmin maddələrin dispozisiyalarında

cinayətlərin təkrar törədilməsi ilə bağlı elementlər də vardır. Məsələn CM-nin 144-cü maddəsində məsuliyyəti ağırlaşdırıcı hal kimi adam oğurluğu cinayətinin iki və ya daha çox şəxs barəsində törədilməsi qeyd edilsə də obyektiv cəhətdən bu əməlin bir dəfəyə, yaxud bir neçə dəfəyə törədilməli olması barədə göstəriş yoxdur. Deməli iki və ya daha çox adamın ayrı-ayrı vaxtlarda oğurlanması hallarında da təqsirkarın əməli eyni maddə ilə tövsif ediləcəkdir. Yaxud CM-nin 282-ci maddəsinin dispoziyasında ölkənin müdafiə qabiliyyəti və təhlükəsizliyini zəiflətmək məqsədilə törədilən partlayışlardan, yanğınlardan, kütləvi zəhərlənmələrdən bəhs edilsə də burada xüsusi olaraq əməlin təkrar törədilməsinə ağırlaşdırıcı hal olması göstərilməmişdir. Təbii ki, burada təkrarlıq əlamətinin xüsusi olaraq ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi nəzərdə tutulmasına ehtiyac da yoxdur. Çünki belə hallarda təkrarlıq (cinayətlərin çoxluğu) AR CM-nin 61.1-ci maddəsinə əsasən onsuz da cəzanı ağırlaşdıran hal kimi nəzərə alınmalıdır.

Ümumiyyətlə cinayətin iki dəfə, yaxud iki dəfədən də çox törədilməsinə baxmayaraq CM-nin Xüsusi hissəsinin normalarında bunun təkrarlıq kimi göstərilməməsi istintaq-məhkəmə təcrübəsində problemlər yaratmamışdır. Bu səbəbdən də hesab edirik ki, həmin normalarda hər hansı dəyişiklik edilməsinə ehtiyac yoxdur.

3. Cinayətlərin təkrar törədilməsi ilə bağlı normaların etiraz doğuran cəhətləri əsasən təkrarlığın ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi nəzərə alınması hallarına aiddir. Qüvvədə olan cinayət qanunvericiliyinə görə aşağıdakı hallarda təkrarlıq ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi nəzərə alınır:

a) iki dəfə və ya iki dəfədən artıq oxşar cinayət əməli törədilməsi - şəxsin bu cinayətlərdən heç birinə görə məhkum edilməməsi hallarında; (məsələn, şəxs iki dəfə, yaxud iki dəfədən çox ayrı-ayrılıqda CM-nin 178.1-ci maddəsi ilə tövsif ediləsi əməl törətdikdə),

b) Əvvəllər məhkum edilmiş şəxsin məhkumluğunun ödənilmədiyi, yaxud götürülmədiyi dövrdə yenidən oxşar cinayət (cinayətlər) törətməsi; (məsələn, CM-nin 177.1-ci maddəsi ilə məhkum edilən şəxsin məhkumluğunun olduğu müddətdə yenidən 177.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayət törətməsi),

c) Əvvəllər məhkum edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq şəxsin yenidən həmcins cinayətlərdən birini və ya bir neçəsini törətməsi; (məsələn, əvvəllər CM-nin 177.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayət əməlini törətmiş şəxsin sonradan CM-nin 180.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayəti törətməsi),

ç) Əvvəllər CM-nin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndində göstərilən cinayətlərdən hər hansı birinə görə iki dəfə və ya daha çox məhkum edilmiş şəxsin yenidən həmcins cinayətlərdən birini törətməsi.

Bu halların hər hansı biri baş verdikdə təqsirkarın əməli CM-nin Xüsusi hissəsinin daha ağır məsuliyyət nəzərdə tutan maddəsi ilə tövsif olunur və təbii ki, təqsirkar daha sərt cəzaya məruz qalır. Hesab edirik ki, həmin hallardan heç biri təqsirkarın əməlinin ağırlaşdırıcı tərkib əlaməti kimi tövsif edilməsinə məntiqi əsas vermir.

Belə ki, sağlam məntiqə görə hər bir hadisə, əməl öz adı ilə adlandırılmalıdır. Yəni əməl öz mahiyyətinə görə məsələn CM-nin 177.1-ci maddəsi ilə tövsif ediləsi əməldirsə, sonradan eyni xarakterli əməl neçə dəfə təkrarlanmasından asılı olmayaraq eyni maddə ilə də tövsif edilməlidir. Bəzi hüquqşünaslar iddia edirlər ki, oxşar cinayətlər üzrə təkrarlıq zamanı əməlin CM-nin eyni maddəsi ilə tövsif edilməsi ədalət prinsipini pozur, çünki cəza təyini zamanı belə hallarda ilk dəfə cinayət hadisəsi törədənə təkrar cinayət törədən arasında fərq qoyulmur.

Hesab edirik ki, bu ilk baxışda belədir. Əslində isə CM-nin 61.1-ci maddəsinə görə cinayətlərin təkrar törədilməsi cəzanı ağırlaşdırıcı haldır və qanuna görə belə şəxslərə daha sərt cəza təyin edilir. Nəzərə almaq lazımdır ki, qəsdən törədilən təkrar cinayətlər cinayətlərin residivini də yaradır və AR CM-nin 65-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq təqsirkara daha ağır cəza verilməsinə gətirib çıxarır. Yəni eyni maddə ilə tövsif edilən cinayətlərin çoxluğu bütün hallarda təqsirkara daha ağır cəza verilməsinə səbəb olduğundan burada ədalətsizliyə yol verilməsindən söhbət gedə bilməz.

Əvvəllər məhkum edilmiş şəxsin məhkumluğunun ödənilmədiyi və ya götürülmədiyi dövrdə yenidən oxşar cinayət törətməsinə ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi nəzərdə tutulması isə əslində eyni əməl üstündə iki dəfə məsuliyyətə alınmaqdan başqa bir şey deyildir. Çünki belə hallarda təqsirkar əvvəl törətmiş olduğu cinayət hadisəsinə görə təyin olunan cəzanı ya çəkib qurtarmış olur, yaxud cəzasını çəkməkdə davam edir. Belə çıxır ki, təqsirkara axırıncı cinayətə görə cəza təyin edilərkən o artıq cəzalandırılmış olduğu əməlinə görə də yenidən cəzalandırılır. Mövcud qanunvericiliyə və məhkəmə təcrübəsinə görə şəxsin törətdiyi sonrakı cinayət hadisəsi xarakter etibarilə əvvəl törədildəndən yüngül olsa belə təkrarlığın ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət olması səbəbindən daha ağır məsuliyyətə səbəb olur.

Məsələn, fərz edək ki, vət. Məmmədov öz gəsinin 800 manatlıq əmlakını gizli yolla oğurlamaq üstündə CM-nin 177.1-ci maddəsi ilə 2 il müddətinə islah işi cəzasına məhkum edilmişdir. Bu cəzanı çəkib qurtardıqdan sonra Məmmədov məhkumluğunun ödənilmədiyi dövrdə yenə gizli yolla öz gəsinin 120 manatlıq əmlakını oğurlamışdır. Şübhəsiz ki, belə halarda təkrarlıq səbəbindən onun əməli CM-nin 177.2.2-ci maddəsi ilə tövsifediləcəkdir ki, burada da 3000 manatdan 5000 manatadək cərimə, yaxud 3 ildən 7 ilədək müddətdə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulur.

Bu misaldan görünür ki, cinayətin məhz təkrar törədilməsi səbəbindən təqsirkar şəxsə törətdiyi ağır cinayətə görə yüngül, yüngül cinayətə görə isə daha sərt cəza verilməsi qanunun tələbindən irəli gəlir. Əvvəlki cinayətə görə təyin olunan cəzanı çəkib qurtarmış şəxsə sonradan törətdiyi daha yüngül əmələ görə əvvəlkindən daha ağır cəza verilməsini ədalətli hesab etmək olmaz.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 55 maddəsində (120.2, 126.2, 144-1.2, 144-2.2, 149.2, 150.2, 165.2, 165-1.2, 165-2.2, 165-3.2, 166.2, 177.2, 178.2, 179.2, 180.2, 181.2, 182.2, 183.2, 184.2, 185.2, 193-1.2, 194.2, 200.2, 200-1.2, 201.2, 202-2.2, 203-1.2, 205.2, 206.3, 209.2, 213-1.2, 213-3.2, 214.2, 215.2, 219.2, 219-1.3, 221.2, 228.2, 229.2, 232.2, 233-1.2, 234.4, 235.3, 236.2, 237.2, 238.2, 240.2, 244.2, 259.2, 281.2, 311.3, 312.2, 317-2.2, 319.2, 332.2 və 349.2-ci maddələr) cinayətlərin təkrar törədilməsi ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi nəzərdə tutulmuşdur. CM-nin 194.2.3-cü maddəsində isə ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamətin olması əvvəlki cinayətə görə şəxsin mütləq məhkum olması ilə şərtləndirilir.

Fikirimizcə şəxs əvvəl törətdiyi cinayətlərə görə məhkum olunmuşsa cəzasını çəkib qurtarmasından asılı olmayaraq bu hal sonradan törədilmiş cinayətə görə əməlin tövsifinə təsir etməməlidir. Əks halda belə tövsifsəxsin eyni bir cinayətə görə iki dəfə cəzalandırılmasına gətirib çıxarır. Bir cinayətə görə iki dəfə cəzalandırılmaq isə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, qanunlarına, ölkənin qoşulduğu beynəlxalq sənədlərə ziddir.

Belə ki, AR Cinayət Məcəlləsinin 8.2-ci maddəsinə görə heç kəs eyni bir cinayətə görə iki dəfə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilə bilməz. Eyni müddəə AR CPM-nin 34-cü maddəsində də təkrarlanır. Heç kəsin eyni bir cinayətə görə iki dəfə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilə bilməməsi həm də Konstitusion normadır. (Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 64-cü maddəsi) Eyni bir cinayətə görə iki dəfə cəzalandırılmamaq hüququ Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq konvensiyalarda da öz əksinin tapmışdır. "Vətəndaş və siyasi hüquqlar haqqında" Beynəlxalq Paktın 14-cü maddəsinə əsasən heç kəs hər hansı bir ölkənin qanununa və cinayət-prosessual hüququna müvafiq olaraq artıq məhkum edildiyi cinayətə görə təkrarən məhkum edilə və ya cəzalandırılma bilməz. Nəhayət, haqqında söhbət gedən məsələyə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin "Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndinin şərh edilməsi haqqında" 2013-cü il 4 mart tarixli Qərarında analoji mənada geniş şərh verilmişdir.

Şəxsin əvvəllər törətdiyi cinayətlərə görə məhkum edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq yenidən oxşar və ya həmcins cinayət törətməsinin təkrarlıq kimi qəbul edilməsi kimi normalar daha fəsadlı və qeyri-məntiqidir.

Belə ki, CM-nin 16.2-ci maddəsinə görə Məcəllənin müxtəlif maddələri ilə nəzərdə tutulmuş iki və ya daha çox cinayətin törədilməsi, yalnız CM-nin Xüsusi hissəsində birbaşa göstərilən hallarda cinayətin təkrar törədilməsi hesab edilir. Bu fikir CM-nin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndində dəqiqləşdirilir və inkişaf etdirilir. Orada qeyd edilir ki, bu Məcəllənin 177-185-ci, habelə 213-3, 217, 227, 232 və 235-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərdən hər hansı birini və ya bir neçəsini törətmiş şəxs tərəfindən bu Məcəllənin 177-185-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərdən hər hansı birinin yenidən törədilməsi onların təkrar törədilməsi hesab olunur.

CM-nin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndində sadalanan cinayətlərin oxşar və həmcins cinayətlər kimi bir örtük halında verilməsi özü anlaşılan deyil və haqlı olaraq bir çox hüquqşünasların etirazına səbəb olur. Çünki orada sadalanan 177-183, 217, 227, 232 və 235-ci maddələri ilə nəzərdə tutulan əməllər mahiyyət etibarilə özgə əmlakını talama, hədə-qorxu ilə tələb etmə ilə bağlı hərəkətlərdir və bütün hallarda mülkiyyətçini ona məxsus olan əmlakdan qanunsuz yolla məhrum etməyə yönəldilir. CM-nin 177-ci maddəsinin Qeydinin 3-cü bəndində adı çəkilən digər maddələrin isə talama və özgə əmlakını hədə-qorxu ilə tələb etmə cinayətləri ilə birbaşa əlaqəsi yoxdur. Belə ki, CM-nin 184-cü maddəsi aldatma və ya etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə mülkiyyətçinin, yaxud sair sahibin əmlakına talama əlamətləri olmadan ziyan vurmadan, 185-ci maddəsi avtomobil və ya başqa nəqliyyat vasitəsini talama məqsədi olmadan qanunsuz ələ keçirmədən (qaçırmaqdan), 213-3-cü maddəsi isə dövlət əyar damğalarını saxtalaşdırmaqdan bəhs edir. Göründüyü kimi adı çəkilən son üç növ cinayət tərkibi mahiyyətinə, motivinə və törədilmə üsuluna görə Qeyddə adı çəkilən digər cinayətlərdən fərqlənir və onlar bir qrup kimi birləşdirilə bilməzlər. Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, bu norma RF Cinayət Məcəlləsinin ilk redaksiyasının 158-ci maddəsində göstərilə də yuxarıda göstərilən üç cinayət tərkibinin heç biri orada həmcins cinayətlər kimi nəzərə alınmamışdır.

Hüquq nəzəriyyəsi bilirik ki, materik (Roman-german) hüquq sistemi üzrə cinayət qanunvericiliyində analogiya qəbul olunmur. Həmcins cinayətlər kimi qəbul edilən əməllərin təkrar törədilən cinayətlər kimi qəbul edilməsi isə elə analogiyanın qəbul edilməsi deməkdir və bütün hallarda təqsirkarın vəziyyətin süni surətdə ağırlaşdırır.

Məsələn, tutaq ki vətəndaş A. əvvəlcə CM-nin 177.1-ci maddəsi ilə tövsif edilməli olan gizli oğurluq, sonra isə ilk dəfə törədilərkən CM-nin 181.1-ci maddəsi ilə tövsif edilməli olan quldurluq cinayəti törətmişdir. Qüvvədə olan qanunvericiliyə görə şəxsin axırıncı əməli təkrar cinayət törətmək üstündə CM-nin 181.2.2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayətin tərkibini yaradacaqdır. Son nəticədə şəxsin əməli cinayətlərin məcmusu üzrə CM-nin 177.1 və 181.2.2-ci maddəsi ilə tövsif ediləcəkdir. Yəni elə təsəvvür yaranacaqdır ki, guya şəxs təkrar, yəni azı iki dəfə quldurluq cinayəti törətmişdir. Təkrar quldurluq cinayəti törətmək üstündə isə qanunda səkkiz ildən on iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulur.

İndi də təsəvvür edək ki, vətəndaş B. əvvəlcə CM-nin 181.1-ci maddəsi ilə, sonra isə CM-nin 177.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan əməl törətmişdir. Mövcud qanunvericiliyə görə B-nin əməli cinayətlərin məcmusu üzrə CM-nin 181.1 və 177.2.2-ci maddələri ilə tövsif ediləcəkdir. CM-nin 181.1-ci maddəsinin sanksiyasında üç ildən səkkiz ilədək müddətdə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulduğundan şübhəsiz ki, B-yə əvvəlki misalda göstəriləndən daha yüngül cəza veriləcəkdir. Göründüyü kimi cinayətlərin ardıcılığı nəzərə alınmasa A və B iki dəfədə mahiyyətə eyni cinayətlər törətsələr də ağırlıq etibarilə fərqli cəzalara məruz qalmalıdırlar. Bu məntiqsizlik isə əməlnə təkrar törədilməsinə ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi nəzərə alınmasının nəticəsidir.

Həmcins cinayətlər adlanan cinayətlər üstündə iki və ya daha çox məhkumluqların yeni cinayət törədilərkən ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi nəzərə alınmalı olması barədəki normaların problemliliyi CM-nin 177.3.3, 178.3.3, 179.3.3, 180.3.3, 181.3.4 və 182.3.4-cü maddələri ilə təqsirləndirilən şəxslərə cəza təyini zamanı daha aydın görünür. Məlum olduğu kimi sadalanan maddələrin hamısında əvvəllər talama və ya hədə-qorxu ilə tələb etməyə görə iki dəfə və ya daha çox məhkum edilən şəxsin yenidən bu cinayətlərdən hər hansı birini törətməsi hallarında əməlin

həmin maddələrlə tövsifedilməsindən bəhs edilir. Belə tövsifetmə isə son nəticədə təqsirkara konkret əməlində uyğun olmayan cəza verilməsi ilə nəticələnir.

Fikrimizi məhkəmə təcrübəsində tez-tez təsadüf edilən bir misalla əsaslandırmaq istəyirik. Tutaq ki, vət. D və M ayrı-ayrılıqda ictimai nəqliyyatda gedərkən cibgirlik etmiş və hər biri ayrı-ayrılıqda özgəsinin cibindən 50 manat pul çıxarmışlar. Edilmə üsuluna və əldə olunan məbləğə görə bu şəxslərin əməli CM-nin 177.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayətin tərkibini təşkil edir. Məlum olduğu kimi CM-nin 177.1-ci maddəsində yüz manatdan yeddi yüz manatadək miqdarda cərimə və ya yüz səksən saatdan iki yüz qırx saatadək icimai işlər və ya iki ilədək müddətdə islah işləri və ya iki ilədək müddətdə azadlıqdan məhrumetmə cəzası nəzərdə tutulur.

Müəyyən edilsə ki, D əvvəllər də iki dəfə cibgirlik üstündə məhkum edilmişdir və axırıncı cinayəti törədərkən əvvəlki məhkumluqları ödənilməmişdir, onda M-dən fərqli olaraq onun əməli CM-nin 177.1-ci maddəsi ilə deyil, 177.3-cü maddəsi ilə tövsifediləcəkdir. Belə tövsif CM-nin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndinin və CM-nin 177.3.3-cü maddəsinin dispozisiyasının tələbidir. CM-nin 177.3.3-cü maddəsinin sanksiyası isə altı ildən on iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrumetmə cəzası nəzərdə tutur.

Eyni xarakterli cinayət törətmiş şəxslərə bir-birindən bu dərəcədə fərqli cəzalar nəzərdə tutulması şübhəsiz ki, cəzanın ədalətli olması prinsipinə, həmçinin normativ-hüquqi aktların hüquqa və ədalətə əsaslanmalı olması barədə Konstitusiyanın 149-cu maddəsi ilə təsbit edilən müddəalara ziddir.

4. Cinayətlərin təkrar törədilməsi CM-nin 61.1-ci maddəsinə əsasən cəzanı ağırlaşdıran haldır və hesab edirik ki, bu norma qanunvericilikdə saxlanılmalıdır. Lakin bu norma şəxsin artıq təqsirli bilinərək məhkum edildiyi əməllərə (bu məhkumluğun ödənilib-ödənilməməsindən asılı olmayaraq) aid edilməməlidir. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi şəxs bir neçə oxşar cinayət törətdikdə bu əməllərə görə məhkum edilməmişsə cinayətlərin çoxluğu cəza təyini zamanı cəzanı ağırlaşdıran hal kimi nəzərə alınmalıdır. Hesab edirik ki, bu səbəbdən də CM-nin 61.1-ci maddəsi ilə müəyyən edilən normanın cinayət qanunvericiliyində saxlanılmasına ehtiyac vardır.

Bütün bu qeyd edilənlər belə nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, təqsirkarlara törətdikləri əməllərin təkrarlığı ilə bağlı (bu əməllərin oxşar və həmcins olmasından asılı olmayaraq) cəzalar verilməsi zamanı yaranan məntiqsizlik və anlaşılmazlıq bütün hallarda təkrarlığın əsassız olaraq ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi qəbul edilməsi ilə bağlıdır. Bu normaların olması son nəticədə ədalətsizliyə gətirib çıxardığından hesab edirik ki, təkrarlığın ağırlaşdırıcı tövsifedici əlamət kimi qəbul edilməsi barədəki müddəalar CM-nin yuxarıda sadalanan 55 maddəsinin dispozisiyasından çıxarılmalıdır. Belə olduqda CM-nin 16.2, 16.3-cü maddələrinin, 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü və 4-cü bəndlərinin, habelə 177.3.3, 178.3.3, 179.3.3, 180.3.3, 181.3.4, 182.3.4, 184.3.3-cü maddələrinin saxlanılmasına ehtiyac qalmır.

Fikrimizə Cinayət Məcəlləsinin 16-cı maddəsinin mətni aşağıdakı redaksiyada verilməlidir.

Bu Məcəllənin eyni bir maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayətin iki dəfə və ya iki dəfədən çox törədilməsi bu cinayətlərdən heç birinə görə məhkum edilməməsi hallarında cinayətin təkrar törədilməsi hesab edilir.

P.S. Bu yazı nəşrə hazırlanarkən məlum oldu ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu konkret iş üzrə Ali Məhkəmənin sorğusuna baxarkən 18 mart 2013-cü il tarixli qərarında göstətmişdir ki, "qəsdən cinayət törətməyə görə əvvəllər məhkum olunmuş şəxs tərəfindən yenidən qəsdən eyni növ cinayətin törədilməsi cinayətin residivi kimi qəbul edilsə də həmin şəxsin əməli eyni zamanda cinayətlərin təkrar törədilməsi kimi tövsif edilə bilməz." Bu faktın özü də toxunduğumuz mövzunun aktuallığına dəlalət edir.

Quliyev Vüqar Şahbaz oğlu
Analitik və Qanunvericiliyin
Sistemləşdirilməsi şöbəsinin məsləhətçisi
Hüquq üzrə fəlsəfə doktoru

Adamları girov götürmə əməli: Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin ümumi və xüsusi normaları arasındakı ziddiyyət

Azərbaycanın cinayət qanunvericiliyində adamları girov götürməyə görə cinayət məsuliyyəti ilk dəfə olaraq 01 sentyabr 2000-ci ildə qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra CM-nin) 215-ci maddəsi ilə müəyyən edilmişdir.

Həmin maddənin dispozisiyasında müəyyən edildiyi kimi, «*Girov götürülən şəxsin azad olunması şərti ilə dövləti, təşkilati və ya vətəndaşı hər hansı hərəkəti etməyə və ya hər hansı hərəkətdən çəkinməyə vadar etmək məqsədilə şəxsi girov götürmə və ya saxlama*» adamları girov götürmə əməlinin tərkibini yaradır və beş ildən on ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Cinayətin qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən, təkrar, həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olan zor tətbiq etməklə, odlu silahdan və ya silah qismində istifadə edilən əşyalardan istifadə etməklə, bilə-bilə yetkinlik yaşına çatmayan şəxs barəsində, təqsirkar tərəfindən aşkar surətdə hamilə qadın barəsində, iki və ya daha çox şəxs barəsində, tamah niyyəti ilə törədilməsi CM-nin 215.2-ci maddədə nəzərdə tutulan tövsifedici əlamətlərdir və on ildən on iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

CM-nin 215.3-cü maddəsinə görə, həmin Məcəllənin 215.1 və 215.2-ci maddələrdə nəzərdə tutulan əməllərin mütəşəkkil dəstə tərəfindən törədilməsi və ya ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin ölümünə və ya digər ağır nəticələrə səbəb olması cinayətin xüsusilə tövsifedici əlamətləri hesab olunur və on iki ildən on beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

CM-nin 215-ci maddənin qeyd hissəsinə əsasən, həmin maddədə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxs könüllü və ya hakimiyyət orqanlarının tələbi ilə girov götürülən şəxsi azad etdikdə, onun əməlində başqa cinayət tərkibinin əlamətləri olmadığı halda cinayət məsuliyyətindən azad edilir.

Göstərilən maddənin, müvafiq hüquq ədəbiyyatının və elmi-tədqiqat işlərinin təhlili nəticəsində adamları girov götürmə əməlinin aşağıda göstərilən üç əsas əlaməti aşkar edilir:

- 1) şəxsi **götürmə və ya saxlama**;
- 2) şəxsin **girov qismində** götürülməsi və ya saxlanması;
- 3) şəxsin **xüsusi məqsədlə** girov götürülməsi və ya saxlanması [7, s. 15]

Birinci əlamətin əsas anlayışları «*götürmə*» və «*saxlama*»dır. CM-nin 215-ci maddəsində nəzərdə tutulan əməl elmi-tədqiqat mövzusu kimi araşdırılmadığı üçün götürmə və saxlama sözlərinə bir qədər aydınlıq gətirilməsi, göstərilən maddənin dispozisiyasında hansı mənəni daşımalarının şərh edilməsi zəruridir.

«Götürmə» sözü Azərbaycan dilində daşdığı ilkin mənədən fərqli olaraq CM-nin 215-ci maddəsinin dispozisiyasında «tutma», «ələ keçirmə», «müstəqil hərəkət etmək imkanından məhrum etmə» kimi anlayışlara daha yaxın olan mənə daşıyır. Qeyd etməliyik ki, «girov götürmə» anlayışı ilə bağlı mövcud olan elmi fikirlər müxtəlifdir. Bəzi alimlərin fikrincə girov götürmə «insanın hərəkət azadlığının zorakılıqla məhdudlaşdırılmasıdır» [4, s. 47], digərləri isə hesab edir ki, bu «insanın hərəkət azadlığının məhdudlaşdırılması ilə müşayiət olunan zorakılıqla qanunsuz ələ keçirmədir» [8, s. 364]. M.Lısovun fikrincə adamların girov götürülməsi «qanunsuz azadlıqdan məhrum etmə, eləcə də insanın oğurlanması kimi qəbul oluna bilər» [6, s. 41].

Göstərilənlər belə nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, CM-nin 215-ci maddəsinin anlamında «girov götürmə» dedikdə insanın azadlığının məhdudlaşdırılması ilə müşayiət olunan, onun davranışı üzərində nəzarətin qanunsuz olaraq ələ keçirilməsi başa düşülməlidir.

CM-nin 215-ci maddəsinin dispozişiyasında işlədilən «götürmə» sözü olduğu kimi, «saxlama» sözü də ədəbi azərbaycan dilində olduğundan bir qədər fərqli mənə daşıyır və girov götürülmüş şəxsin müəyyən yerdə saxlanması, yaxud belə şəxsin öz iradəsinə zidd olaraq olduğu yeri tərk etmək və sərbəst hərəkət etmək imkanından məhrum edilməsi və digər bu kimi halları əks etdirir. Hüquq ədəbiyyatında şəxsin girovluqda saxlanması ilə bağlı mövcud olan fikirlər müxtəlifdir. Məsələn, V.C.Komissarovun fikrincə girovla bağlı «saxlama» dedikdə, şəxsin müəyyən yeri tərk etməsinə zorakılıqla maneə törətmə başa düşülməlidir [4, s. 47].. Lakin heç də bütün müəlliflər girovluqda saxlanmanı zorakılıqla əlaqələndirmirlər. Məsələn, belə fikir də mövcuddur ki, «şəxsin girov qismində saxlanması, onun girov qismində olduğu yeri tərk etməsinə mane olmaq deməkdir» [5, s. 496]. Bunu isə güc tətbiq etmədən, psixoloji təzyiq, şantaj və s. üsullarla da etmək mümkündür.

Buradan belə nəticəyə gəlirik ki, CM-nin 215-ci maddəsinin anlamında girovluqda saxlama dedikdə, girov götürülmüş şəxsin müəyyən yeri tərk etməsinin qarşısının qanunsuz üsullarla alınması, beləliklə də onun həmin yerdə qalmağa məcbur edilməsi başa düşülməlidir.

CM-nin 215-ci maddəsinin tətbiqi baxımından götürmə və saxlama ancaq şəxsin məhz girov qismində götürülməsi və ya saxlanması kimi hallar mövcud olduğu halda cinayət-hüquqi əhəmiyyətə malik olacaqdır. Burada «girov» anlayışı cinayətin özünün mahiyyətini müəyyən edir – girov götürmə [7, s. 17].

Xüsusi məqsədin güdülməsi, yəni girov götürülmüş şəxsin azad olunması şərtilə dövləti, təşkilatı və ya vətəndaşı hər hansı hərəkəti etməyə və ya hər hansı hərəkətdən çəkinməyə vadar etmək girov götürmənin üçüncü əlamətidir. Ancaq göstərilən məqsədin mövcudluğu şəraitində şəxsin «götürülməsi» və «saxlanması» girov götürmə kimi qiymətləndiriləcəkdir. Belə ki, cinayət törədən şəxslər məhz göstərilən məqsədə nail olmanın üsulu kimi şəxsin girov götürülməsi və saxlanması əməlini seçirlər. CM-nin 215.1-ci maddəsinə uyğun olaraq vadar edilən tərəf dövlət, təşkilat və ya vətəndaş ola bilər.

Girov götürmə zamanı dövlətin, təşkilatın və ya vətəndaşın etməyə və ya çəkinməyə vadar edildiyi hərəkətlərin dairəsi qeyri-müəyyən dərəcədə genişdir. İrəli sürülən tələblər (buna yol verildiyi halda) isə ultimatum xarakteri daşıyır [7, s. 21]. Belə ki, adətən belə halda girov götürən, yaxud saxlayan şəxs irəli sürülən tələb yerinə yetirilmədiyi halda dövləti, təşkilatı və ya vətəndaşı müəyyən arzuolunmaz bir hərəkəti etməklə (məsələn, girov götürülmüş şəxsə xəsarət yetirməklə, yaxud onu öldürməklə) şantaj edir.

Girov götürən, yaxud girov saxlayan şəxsin irəli sürdüyü tələblər müxtəlif ola bilər. Məsələn, həbsdə olan şəxsin, yaxud şəxslərin azad edilməsi, ölkəni tərk etməyə şərait yaradılması, müəyyən pul məbləğinin verilməsi və s. Girov götürülmüş şəxsin (şəxslərin) azad edilməsi məhz irəli sürülən tələblərin yerinə yetirilməsi ilə şərtləndirilir.

Beləliklə də, «girov götürmə» anlayışı eyni zamanda təqsirkar şəxsin, yaxud şəxslərin girov götürülən şəxsin azad olunması şərtilə dövləti, təşkilatı və ya vətəndaşı hər hansı hərəkəti etməyə və ya hər hansı hərəkəti etməkdən çəkinməyə vadar etmək məqsədi güdmələri ilə səciyyələnir.

Göstərilənləri nəzərə alaraq, belə nəticəyə gəlirik ki, «girov götürmə» anlayışı girov götürülmüş şəxsin azad olunması şərtilə dövləti, təşkilatı və ya vətəndaşı hər hansı hərəkəti etməyə və ya hər hansı hərəkəti etməkdən çəkinməyə məcbur etmək məqsədilə fiziki şəxs üzərində nəzarətin qanunsuz olaraq ələ keçirilməsi və bundan sonra həmin şəxsin azadlığının məhdudlaşdırılması və (yaxud) onun müəyyən yeri tərk etməsinə qanunsuz olaraq yol verilməməsi ilə bağlı hərəkətləri əhatə edir.

İnsanın azadlığına qəsd edən adam oğurluğu (CM-nin 144-cü maddəsi) və qanunsuz azadlıqdan məhrum etmə (CM-nin 145-ci maddəsi) kimi cinayətlərlə əhəmiyyətli oxşarlığa malik olan adamları girov götürmə əməli, hər şeydən əvvəl, həmin cinayətlərdən qəsdin obyektinə görə

fərqlənir. Belə ki, onlardan fərqli olaraq, girov götürmə cinayətinin obyektini kimi ictimai təhlükəsizlik çıxış edir.

Digər tərəfdən, adamları girov götürmə cinayəti adam oğurluğu və qanunsuz azadlıqdan məhrum etmədən təqsirkarın məqsədinə görə fərqlənir. Qeyd olunduğu kimi, girov götürməyə görə təqsirli bilinən şəxs dövləti, təşkilatı və ya vətəndaşı hər hansı hərəkəti etməyə və ya hər hansı hərəkətdən çəkinməyə vadar etmək məqsədi güdür. Odur ki, təqsirkar adamları girov götürmə ilə bağlı hərəkətlərə məhz göstərilən məqsədə nail olmanın vasitəsi kimi yol verir. Bunun nəticəsində insanın azadlıqdan məhrum edilməsi, yaxud əsirlikdə saxlanması təqsirkarın sonrakı məqsədə nail olmasının vasitəsi kimi təzahür edir. Bu da o deməkdir ki, qəsd insanın azadlığına yox, cinayət-hüquqi mühafizənin digər obyektinə – ictimai təhlükəsizliyə yönəlir.

CM-nin 215-ci maddəsində nəzərdə tutulan adamları girov götürmə əməlinin tərkibi BMT-nin Baş Assambleyasının 34/146 sayılı 17 dekabr 1979-cu il tarixli qərarı ilə qəbul olunmuş «Girov götürmə ilə mübarizə haqqında» Beynəlxalq konvensiyanın 1-ci maddəsinin tələblərinə uyğundur.

Konvensiyanın 2-ci maddəsi ilə müəyyən edildiyi kimi, hər-bir iştirakçı dövlət 1-ci maddədə göstərilən cinayətlərin ağır xarakterli olmasını nəzərə alaraq onlara görə müvafiq cəza nəzərdə tutur.

Bu baxımdan CM-nin 215-ci maddəsində nəzərdə tutulan əməlin tövsiyə edici əlamətlərinin, ona görə təyin ediləcək cəza növünün və həddinin müəyyən edilməsi sual doğurmur.

CM-nin 215-ci maddəsinin qeydində nəzərdə tutulduğu kimi, adamları girov götürmüş şəxsin cinayət məsuliyyətindən azad edilməsi şərtlərinin müəyyən edilməsi də Konvensiyanın tələblərinə uyğundur. Belə ki, Konvensiyanın 3-cü maddəsinə əsasən, ərazisində girov götürülmüş şəxs saxlanılan iştirakçı dövlət, girovun vəziyyətinin yüngülləşdirməsi, onun azad olunmasının təmin edilməsi üçün məqsədəuyğun hesab etdiyi bütün tədbirləri görməyə haqlıdır. Qeyddə nəzərdə tutulan şərtlər də məhz girovun vəziyyətinin yüngülləşdirməsinə və onun azad olunmasının təmin edilməsinə şərait yaradır. Yeganə problemlə cəhət göstərilən Qeydin məzmununun CM-nin Ümumi hissəsinin müddəaları ilə ziddiyyət təşkil etməsi ilə bağlıdır.

CM-nin 30.2-ci maddəsinə əsasən, cinayəti başa çatdırmaqdan könüllü olaraq qəti imtina edən şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmur.

CM-nin 11-ci fəslində (72-75-ci maddələr) cinayət törətmiş şəxsin səmimi peşmanlığı, zərərçəkmiş şəxslə barışması, şəraitin dəyişməsi və qanunla müəyyən olunmuş müddətin keçməsi cinayət məsuliyyətindən azad etməyə əsas verən hallar kimi nəzərdə tutulur.

CM-nin 72.1-ci maddəsinə əsasən, ilk dəfə böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayət törətmiş şəxs könüllü gəlib təqsirini boynuna aldıqda, cinayətin üstünün açılmasına fəal kömək etdikdə, cinayət nəticəsində dəymiş ziyanı ödədikdə və ya vurulmuş zərəri başqa yolla aradan qaldırıqda cinayət məsuliyyətindən azad edilə bilər.

CM-nin 72.2-ci maddəsinə əsasən, başqa növ cinayət törətmiş şəxs, CM-nin 72.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş şərtlər mövcud olduqda, yalnız həmin Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddələrində bilavasitə müəyyən edilmiş hallarda cinayət məsuliyyətindən azad edilə bilər.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, CM-nin adamları girov götürmə əməlini nəzərdə tutan 215-ci maddəsinin qeyd hissəsinə əsasən, həmin maddədə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxsin könüllü olaraq, yaxud hakimiyyət orqanlarının tələbi ilə girov götürülən şəxsi azad etməsi, əməlində başqa cinayət tərkibinin əlamətləri olmadığı halda onun cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmasını istisna edir.

Hesab edirik ki, CM-nin 215-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayət əməlini törətmiş şəxsin girov götürülən şəxsi könüllü olaraq azad etdikdə, əməlində başqa cinayət tərkibinin əlamətləri olmadığı halda cinayət məsuliyyətindən azad edilməsi istər daxili, istərsə də beynəlxalq qanunvericilik baxımından qanuni və məqsədəuyğundur. Lakin hakimiyyət orqanlarının tələbi ilə girov götürülən şəxsin azad edilməsi faktının təqsirkarın cinayət məsuliyyətindən azad edilməsinə

əsas verən hal kimi müəyyən edilməsi hər şeydən əvvəl qanunvericilik texnikası baxımından yol-verilməz sayılmalıdır.

«Normativ hüquqi aktlar haqqında» 21 dekabr 2010-cu il tarixli Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununun 31.2.3-cü maddəsinə görə məcəllələşdirilmiş normativ hüquqi aktın ümumi hissəsi yüksək dərəcəli ümumiləşdirmə və sabitliklə səciyyələnən və xüsusi hissənin normalarının istifadəsi üçün hüquqi əsas yaradan digər ilkin normativ müddəaları əks etdirməlidir [3].

Qeyd olunduğu kimi, CM-nin 30.1-ci maddəsinə görə cinayət törətməkdən könüllü imtina etmə o halda sayılır ki, cinayəti başa çatdırmaq imkanına malik olduğunu dərk edən şəxs cinayətə hazırlıq hərəkətlərini və ya bilavasitə cinayət törətməyə yönəldilmiş əməlini dayandırmış olsun. CM-nin 30.2-maddəsinə görə isə cinayəti başa çatdırmaqdan könüllü olaraq qəti imtina edən şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmur. Göründüyü kimi CM-nin ümumi normaları şəxsin hakimiyyət orqanının tələbi ilə deyil, könüllü və qəti olaraq cinayəti törətməkdən imtinasını cinayət məsuliyyətini istisna edən hal kimi özündə ehtiva edir. Digər tərəfdən CM-nin 11-ci fəslə ilə cinayət məsuliyyətindən azad etməyə əsas verən halların tam siyahısı müəyyən edilmişdir. Göstərilən fəslin müddəalarından da görünür ki, hakimiyyət orqanlarının tələbi ilə girov götürülən şəxsin azad edilməsi həmin hallar sırasında nəzərdə tutulmur.

Nəzərə almaq lazımdır ki, CM-nin 72.2-ci maddəsinə görə şəxsin cinayət məsuliyyətindən azad edilməsi bir tərəfdən CM-nin 72.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan halların mövcudluğu, yəni şəxsin könüllü olaraq gəlib təqsirini boynuna alması, cinayətin üstünün açılmasına fəal kömək etməsi, cinayət nəticəsində dəymiş ziyanı ödəməsi və ya vurulmuş zərəri başqa yolla aradan qaldırması, digər tərəfdən isə cinayət məsuliyyətindən azad etmənin Cinayət Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddələrində bilavasitə nəzərdə tutulması ilə şərtləndirilir ki, bu da CM-nin 215-ci maddəsinin tətbiqi baxımından bir-birinə zidd olan hallardır. Belə ki, hakimiyyət orqanlarının tələbi ilə girov götürülən şəxsin azad edilməsi və CM-nin 72.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan səmimi peşmançılıq və könüllülükə bağlı hallarla uyğunsuzluq təşkil edir.

Göstərilənlərə əsaslanaraq belə nəticəyə gəlirik ki, CM-nin 215-ci maddəsinin qeydi girov götürülən şəxsin hakimiyyət orqanlarının tələbi ilə azad edilməsini girov götürən şəxsi cinayət məsuliyyətindən azad edilməsinə əsas verən hal kimi müəyyən edən hissədə CM-nin 72.2-ci maddəsinə ziddir.

Hesab edirik ki, göstərilən ziddiyyətin aradan qaldırılması zəruridir. Bunun üçün CM-nin 72.2-ci maddəsinin mətnindən «bu Məcəllənin 72.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş şərtlər mövcud olduqda,» sözlərinin, yaxud 215-ci maddəsinin qeydindən «və ya hakimiyyət orqanlarının tələbi ilə» sözlərinin çıxarılması məqsədəuyğundur.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. Bakı: "Hüquq ədəbiyyatı" nəşriyyatı, 2011.
2. «Girov götürmə ilə mübarizə haqqında» 34/146 sayılı 17 dekabr 1979-cu il tarixli Beynəlxalq Konvensiya. [Elektron resurs]. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/hostages.shtml / (istifadə tarixi 19.10.2012).
3. «Normativ hüquqi aktlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya qanunu. [Elektron resurs]. URL: <http://www.e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=21300&doctype=0> / (istifadə tarixi 19.10.2012).
4. В.С. Комиссаров. Ответственность за захват заложников по УК РСФСР // Вестник Московского университета, 1995, № 7.
5. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / Отв. рад. А.В. Наумов. - М.: Юристъ, 1996.
6. М. Лысов. Ответственность за незаконное лишение свободы, похищение человека и захват заложников // Российская юстиция, 1994, № 5.
7. Осипов В.А. Захват заложника // дисс...канд. юрид. наук. – Москва, 1999.
8. Уголовный кодекс Российской Федерации: Научно-практический комментарий / Под ред. Л.Л. Крутикова и Э.С. Тенчова. - Ярославль: Влад 1994.

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR

Ukraynalı hakimlərin Azərbaycana işgüzar səfəri

Ukrayna Respublikası Ali Məhkəməsinin sədr müavini Valentin Barbaranın başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Rzayevin dəvəti ilə 2013-cü il aprelin 8-ində axşam Azərbaycana işgüzar səfərə gəlmişdir.

Aprelin 9-unda səhər Ukrayna Respublikası Ali Məhkəməsi nümayəndə heyətinin üzvləri əvvəlcə Fəxri Xiyabana gələrək Ulu Öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdilər, xatirəsini ehtiramla anaraq abidəsi önünə əklil qoydular. Görkəmli oftalmoloq alim Zərifə xanım Əliyevanın da məzarı üzərinə gül düzdülər.

Ukraynalı qonaqlar Şəhidlər Xiyabanında oldular. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və müstəqilliyi uğrunda canlarından keçmiş qəhrəman övladların xatirəsi ehtiramla yad edildi, onların məzarları üstünə gül-çiçək düzüldü. Qonaqlar “Əbədi məşəl” abidəsinin önünə əklil qoydular.

Ukrayna Respublikası Ali Məhkəməsi nümayəndə heyətinin üzvləri Ali Məhkəmənin yüksək statusuna uyğun inzibati binasını gəzmiş, hakimlərin iş şəraiti ilə tanış olmuş, məhkəmə tarixi muzeyinə baxmışlar.

Həmin gün Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsində Ukrayna Respublikası Ali Məhkəməsinin sədr müavini Valentin Barbaranın başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüş keçirilmişdir.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev Ukrayna Respublikası Ali Məhkəməsinin nümayəndə heyətini Azərbaycanda salamlamaqdan məmnun olduğunu bildirmiş, bu ilin fevral ayında Ukrayna Ali Məhkəməsi yaradılmasının 90 illiyi münasibətilə keçirilən yubiley tədbirlərində iştirakını xatırlatmış, bu səfərin onda xoş təəsürat yaratdığını xüsusi vurğulamışdır. Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycan və Ukrayna xalqları arasında vahid ideya birliyi və həmrəyliyi ilə bağlı çoxsaylı nümunələrin mövcud olduğunu qeyd etmişdir. Ukrayna və Azərbaycan Prezidentlərinin qarşılıqlı səfərlərinin, iki ölkə arasında bağlanmış iqtisadi müqavilələrin, mədəni sazişlərin əməkdaşlıq əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsi üçün böyük imkanlar açdığını diqqətə çatdırmışdır. Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanla dost Ukraynanın məhkəmə hüquq sistemləri arasında əlaqələrinin yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu, bu əlaqələrin uğurla inkişaf edərək nəinki ikitərəfli, eyni zamanda beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində genişlənməyini vurğulamışdır.

Ali Məhkəmənin sədri respublikamızda məhkəmə hüquq sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin səmərəliliyini diqqətə çatdıraraq bu işin Ali Məhkəmənin strukturunda və fəaliyyətində öz əksini tapması barədə qonaqlara məlumat vermişdir. Ali Məhkəmənin sədri Ukrayna Respublikası Ali Məhkəməsi nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfərinin məhkəmə orqanları arasında əməkdaşlığın daha da inkişaf etməsinə xidmət edəcəyini əminliyini ifadə etmişdir.

Ukrayna Respublikası Ali Məhkəməsinin sədr müavini Valentin Barbara Ukraynada Ali Məhkəmənin fəaliyyət dairəsi barədə danışmış, iki ölkə arasında qarşılıqlı əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını bildirmişdir. Qeyd etmişdir ki, bu əməkdaşlıq bundan sonra da davam etdiriləcək.

Görüşdə hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində aparılan islahatlar və məhkəmə təcrübəsi ilə bağlı geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Ukrayna Respublikası Ali Məhkəməsi nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfəri davam edir.

Avropa Şurası Venesiya Komissiyasının üzvləri Ali Məhkəmədə olmuşlar.

2013-cü il aprelin 11-də Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının sədri Hikmət Mirzəyev və Mülki Kollegiyasının sədri Şəlalə Məmmədova Azərbaycanda səfərdə olan Avropa Şurası Venesiya Komissiyasının üzvləri ilə görüşmüşlər.

Görüşdə Azərbaycan məhkəmə hüquq sistemi ilə Venesiya Komissiyası arasındakı əməkdaşlıqdan söhbət getmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, Azərbaycan Azərbaycan Avropa Şurasına tam hüquqlu üzv olduqdan sonra götürdüyü öhdəlikləri layiqincə yerinə yetirir. Ali Məhkəmə öz fəaliyyətində beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə hörmətlə yanaşır, Venesiya Komissiyasının tövsiyələrini nəzərə alır. İnsan hüquq və azadlıqlarının daha təkmil qorunması qorunması istiqamətində bütün zəruri addımlar atılır.

Avropa Şurası Venesiya Komissiyasının üzvü Herdis Torgeirsdottir səmimi görüş üçün təşəkkürünü bildirmişdir.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Çin Xalq Respublikası Ali Xalq Prokurorluğunun Baş prokuroru Ali Məhkəmədə olmuşdur.

2013-cü il aprelin 12-də ölkəmizdə səfərdə olan Çin Xalq Respublikası Ali Xalq Prokurorluğunun Baş prokuroru, Beynəlxalq Antikorrupsiya Orqanları Assosiasiyasının prezidenti Çao Cianminqin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin strukturu və fəaliyyəti barədə məlumat verən Ali Məhkəmənin sədri qeyd etmişdir ki, Azərbaycan məhkəmə hüquq sahəsində dünyanın bir çox inkişaf etmiş ölkələri ilə ikitərəfli və beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə uğurla əməkdaşlıq edir. Azərbaycanda ən yüksək qanunvericilik prinsipləri fəaliyyət göstərir. Ölkəmizdə Avropa kontinental məhkəmə sistemi tətbiq olunur. Beynəlxalq hüquqi aktlara, xüsusən də “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının müddəalarına, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin presedent hüququna istinad olunur. Qəbul edilən qərarlar Avropa standartlarına uyğunlaşdırılır. Məhkəmə sistemində ən yeni informasiya texnologiyalarından istifadə olunur.

Ali Məhkəmənin sədri bildirmişdir ki, Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olan respublikalar sırasında Azərbaycan əhalinin sayına görə ən az cinayət hadisəsi qeydə alınan ölkədir. Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin Ermənistan tərəfindən işğal olunması hərbi məhkəmələrin fəaliyyətini daha zəruri edir. Ali Məhkəmənin sədri Beynəlxalq Antikorrupsiya Orqanları Assosiasiyası ilə Azərbaycan Respublikasının Baş Prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin transmilli cinayətkarlığa, xüsusən narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə, çirkli pulların yuyulmasına və saxtakarlıq kimi cinayət növlərinə qarşı birgə mübarizə aparılmasından məmnunluğunu ifadə etmiş, bu mübarizənin gələcəkdə daha səmərəli nəticələr verəcəyinə əminliyini bildirmişdir.

Çin Xalq Respublikası Ali Xalq Prokurorluğunun Baş prokuroru, Beynəlxalq Antikorrupsiya Orqanları Assosiasiyasının prezidenti Çao Cianminqvurğulamışdır ki, korrupsiya əleyhinə ciddi mübarizə aparan Azərbaycan Beynəlxalq Antikorrupsiya Orqanları Assosiasiyasının fəaliyyətinə bundan sonra daha yaxından dəstək verəcək. Eyni zamanda Azərbaycanın və Çinin hüquq sistemləri arasında əlaqələr genişlənəcək. Buna bu gün imzalanmış “Azərbaycan

Respublikası Baş Prokurorluğu və ÇXR Ali xalq Prokurorluğu arasında Əməkdaşlıq haqqında” Anlaşma Memorandumu əsaslı zəmin yaratmışdır.

Nümayəndə heyətinin üzvləri Ali Məhkəmənin inzibati binasını gəzmiş, hakimlərin iş şəraiti ilə tanış olmuş, Məhkəmə tarixi muzeyinə baxmış, Xatirə kitabına ürək sözlərini yazmışdır.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə orqanlarına xüsusi maraq və diqqət göstərdiyinə, həmçinin əhəmiyyətli görüşə görə Çin Xalq Respublikası Ali Xalq Prokurorluğunun Baş prokuroru, Beynəlxalq Antikorrupsiya Orqanları Assosiasiyasının prezidenti ÇaoCianminqə və nümayəndə heyətinin üzvlərinə təşəkkürünü bildirmiş, gələcək işlərində uğurlar arzulamışdır.

Türkiyə Yüksək Yurisdiksiya Məhkəməsinin nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur

2013-cü il aprelin 17-də ölkəmizdə səfərdə olan Türkiyə Respublikası Yüksək Yurisdiksiya Məhkəməsinin sədri Sərdar Özgüldürün başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Türkiyə Respublikası Yüksək Yurisdiksiya Məhkəməsi sədrinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini Azərbaycanda salamlamaqdan məmnun olduğunu bildirmiş, eyni dil, ənənə və dəyərlərlə bir-birinə yaxın olan hər iki xalqın vahid ideya birliyi və həmrəyliyi ilə bağlı çoxsaylı nümunələrin mövcud olduğunu qeyd etmişdir. Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanla qardaş Türkiyənin məhkəmə hüquq sistemləri arasında əlaqələrinin yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu, bu əlaqələrin uğurla inkişaf edərək nəinki ikitərəfli, eyni zamanda beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində genişləndiyini vurğulamışdır.

Ali Məhkəmənin sədri respublikamızda həyata keçirilən məhkəmə hüquq tədbirlərinin səmərəliliyini diqqətə çatdıraraq bu işin Ali Məhkəmənin strukturunda və fəaliyyətində öz əksini tapması barədə qonaqlara məlumat vermişdir. Bildirmişdir ki, Beynəlxalq hüquqi aktlar, xüsusən də “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının maddələri, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin presedent hüququ Ali Məhkəmədə tətbiq olunur. Qəbul edilən qərarlar Avropa standartlarına uyğunlaşdırılır. Məhkəmə sistemində ən yeni informasiya texnologiyalarından istifadə olunur.

Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanla zəngin hüquq ənənələrinə malik qardaş Türkiyənin məhkəmə - hüquq sistemləri arasında işgüzar əlaqələrin genişlənməsindən məmnunluğunu ifadə etmiş, bu səfərin hər iki ölkənin məhkəmə sistemləri arasında əməkdaşlığının daha da inkişafına xidmət edəcəyini vurğulamışdır.

Nümayəndə heyətinin rəhbəri Sərdar Özgüldür Türkiyə Respublikası Yüksək Yurisdiksiya Məhkəməsinin fəaliyyət dairəsi barədə danışmış, iki ölkə arasında qarşılıqlı əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını bildirmişdir. Türkiyəli sədr qeyd etmişdir ki, bu əməkdaşlıq bundan sonra da davam etdiriləcək.

Görüşdə hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində aparılan islahatlar və məhkəmə hüquq təcrübəsi ilə bağlı geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Türkiyəli qonaqlar Ali Məhkəmənin inzibati binası ilə tanış olmuş, Məhkəmə tarixi muzeyinə baxmışlar.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə orqanlarına xüsusi maraq və diqqət göstərdiklərinə, həmçinin əhəmiyyətli görüşə görə Türkiyə Yüksək Yurisdiksiya Məhkəməsinin sədrinə və nümayəndə heyətinin üzvlərinə təşəkkürünü bildirmiş, gələcək işlərində uğurlar arzulamışdır.

Türkiyə Ədliyyə Akademiyasının nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin fəaliyyəti ilə tanış olmuşdur

2013-cü il aprelin 17-də ölkəmizdə səfərdə olan Türkiyə Ədliyyə Akademiyası İdarə Heyətinin üzvü-Yüksək Seçim Kurulu başqanı Sadi Güvenin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyasının sədri Şəlalə Məmmədova və Hərbi Kollegiyasının sədri Tapdıq Mahmudovla görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyasının sədri Azərbaycan və Türkiyənin məhkəmə və ədliyyə sistemləri arasında əlaqələrin uğurla inkişaf etdiyini vurğulamışdır. Kollegiya sədri Azərbaycan Məhkəmə sistemi və Ali Məhkəmənin fəaliyyəti haqqında qonaqlara məlumat vermiş, gənc hakimlərin Türkiyə Ədliyyə Akademiyasında təcrübə keçmələrini xüsusi qeyd etmişdir.

Bildirilmişdir ki, Beynəlxalq hüquqi aktlar, xüsusən də “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının maddələri, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin presedent hüququ Ali Məhkəmədə tətbiq olunur. Qəbul edilən qərarlar Avropa standartlarına uyğunlaşdırılır. Məhkəmə sistemində ən yeni informasiya texnologiyalarından istifadə olunur.

Nümayəndə heyətinin rəhbəri Sadi Güven Türkiyə Ədliyyə Akademiyasının hüquq kadrlarının hazırlanması sahəsindəki fəaliyyətindən danışmış, iki ölkə arasında qarşılıqlı əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını bildirmişdir.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Türkiyəli qonaqlar Ali Məhkəmənin inzibati binası ilə tanış olmuş, Ali Məhkəmənin tarixini əks etdirən muzeyə baxmışlar.

Ali Məhkəmədə görüş

2013-cü il aprelin 26-da ölkəmizdə səfərdə olan Çin Xalq Respublikası Ədliyyə nazirinin müavini Can Sucunun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Çin Xalq Respublikası Ədliyyə naziri müavininin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini Azərbaycanda salamlamaqdan məmnun olduğunu bildirmiş, Azərbaycanla Çinin məhkəmə hüquq sistemləri arasında əlaqələrinin yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu, bu əlaqələrin uğurla inkişaf etdiyini vurğulamışdır.

Ali Məhkəmənin sədri respublikamızda həyata keçirilən məhkəmə hüquq tədbirlərinin səmərəliliyini diqqətə çatdıraraq bu işin Ali Məhkəmənin strukturunda və fəaliyyətində öz əksini tapması barədə qonaqlara məlumat vermişdir. Bildirmişdir ki, Ali Məhkəmədə beynəlxalq hüquqi aktlar, xüsusən də “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının maddələri, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin presedent hüququ tətbiq olunur. Məhkəmə sistemində ən yeni informasiya texnologiyalarından istifadə edilir.

Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanla zəngin hüquq ənənələrinə malik Çinin məhkəmə - hüquq sistemləri arasında işgüzar əlaqələrin genişlənməsindən məmnunluğunu ifadə etmiş, bu səfərin hər iki ölkənin ədliyyə və məhkəmə sistemləri arasında əməkdaşlığının daha da inkişafına xidmət edəcəyini vurğulamışdır.

Çin Xalq Respublikası Ədliyyə nazirinin müavini Can Sucun Çində Ədliyyə nazirliyinin fəaliyyət dairəsi barədə danışmış, iki ölkə arasında qarşılıqlı əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını bildirmişdir. Nazir müavini qeyd etmişdir ki, bu əməkdaşlıq bundan sonra da davam etdiriləcək.

Görüşdə hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində aparılan islahatlar və məhkəmə hüquq təcrübəsi ilə bağlı geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Çinli qonaqlar Ali Məhkəmənin inzibati binası ilə tanış olmuş, Məhkəmə tarixi muzeyinə baxmışlar.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə orqanlarına xüsusi maraq və diqqət göstərdiklərinə, həmçinin əhəmiyyətli görüşə görə Çinin nümayəndə heyətinin üzvlərinə təşəkkürünü bildirmiş, gələcək işlərində uğurlar arzulamışdır.

Harvard Universitetinin tələbələri Ali Məhkəmənin sədri ilə görüşmüşlər

2013-cü il iyunun 5-də ölkəmizdə səfərdə olan Amerika Birləşmiş Ştatları Harvard Universitetinin tələbələri Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşlər.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə sistemi, hakimlərin seçki proseduru, Ali Məhkəmənin strukturu və fəaliyyəti barədə qonaqlara ətraflı məlumat vermişdir. Ali Məhkəmənin sədri İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi ilə işgüzar əlaqələrdən, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Konvensiyasının presedent hüququnun Azərbaycanda tətbiqindən danışmışdır.

Ali Məhkəmənin sədri tələbələrin verdiyi sualları ətraflı cavablandırmışdır. Tələbələrə təhsildə və həyatda uğurlar arzulamışdır.

Harvard universitetinin tələbələri Ali məhkəmənin yüksək statusuna uyğun yeni inzibati binasını gəzmiş, məhkəmə tarixi muzeyinə baxmış, hakimlərin iş şəraiti ilə tanış olmuşlar. Bu tanışlıqdan məmnun qaldıqlarını bildirmişlər.

Türkiyə Respublikası Ali Məhkəməsinin Baş prokuroru Ali Məhkəmədə olmuşdur

Azərbaycanda səfərdə olan Türkiyə Respublikası Ali Məhkəməsinin Baş prokuroru Hasan Erbilin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti iyunun 12-də Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Türkiyə nümayəndə heyətinin üzvləri Ali Məhkəmənin inzibati binasını gəzmiş, hakimlərin iş şəraiti ilə tanış olmuş, məhkəmə tarixi muzeyinə baxmışlar.

Ali Məhkəmənin Sədri Ramiz Rzayev qonaqları salamlayaraq bildirmişdir ki, Azərbaycan ilə Türkiyə arasında qardaşlıq və dostluq münasibətləri bütün sahələrdə, o cümlədən məhkəmə sahəsində də uğurla inkişaf edir. Sədr Azərbaycan və zəngin hüquq ənənələrinə malik qardaş Türkiyənin məhkəmə-hüquq sistemləri arasında işgüzar əlaqələrin genişlənməsindən məmnunluğunu ifadə etmişdir.

R.Rzayev Ali Məhkəmənin yaranma tarixindən, fəaliyyət istiqamətlərindən danışmış, məhkəmədə baxılan işlər barədə qonağa ətraflı məlumat vermişdir.

Hasan Erbil Türkiyədəki məhkəmələrin fəaliyyətindən danışmış, ölkələrimiz arasında qarşılıqlı əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını bildirmişdir.

Dərin tarixi köklərə malik əlaqələrimizin yüksək səviyyəsindən məmnunluqla danışan Hasan Erbil Azərbaycanın hərtərəfli dinamik inkişaf etdiyini demiş, məhkəmə-hüquq sistemində aparılan islahatları və əldə olunmuş nailiyyətləri yüksək qiymətləndirmişdir.

Görüşdə hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində aparılan islahatlar və məhkəmə-hüquq təcrübəsi ilə bağlı geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

AŞPA-nın Monitoring Komitəsinin həmsədrləri Ali Məhkəmədə olmuşlar

2013-cü il iyunun 12-də ölkəmizdə səfərdə olan Avropa Şurası Parlament Assambleyasının (AŞPA) Avropa Şurasına Üzv Dövlətlər tərəfindən Öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üzrə Monitoring Komitəsinin Azərbaycan üzrə həmməruzəçiləri Cozef Debono Qrex, Pedro Aqramunt Fond de Mora və Monitoring Komitəsi katibliyi rəhbərinin müavini xanım Aqnieşka Naçilo Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşlər.

Görüşdə Monitoring Komitəsi həmməruzəçilərinin hazırladıqları hesabatla bağlı geniş fikir mübadiləsi aparılmış, onları maraqlandıran suallar cavablandırılmışdır.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri faydalı fikir mübadiləsinə görə Monitoring Komitəsinin həmməruzəçilərinə təşəkkürünü bildirmişdir.

